

## Árúku

Ísu kwíyómpa'a irówana Árúku évakar-ima maisuwéna Ísun-aaí agaimakáíye. Árúku íma Yútaa-kwaasiman-ivo ó'onkaa-kwaasigoma éna sontaa-máyáí mairáíye. Kíríki-kwaasi Ísun-aaí isáígwáe séna maanáúvái agairáíye. Kíríki-kwaasi arupí umáímo máyáamba tirááíma tain-kwáásímán-owe séna maanáímbá agairáíye. Ísu árai'a arupí-kwaasima póna arumbá kwéumatinkaiwaiman-íye. Áánútumpa'a námúnaa sen-áiné Áánútun-amankon-aaíne sáwí'o kwéum-beyamba Áánútu kwémaisiyuwain-aaíne mirán-áímbá Árúku agaimakáíye.

1-4 anóndako Tíóvíraasiyo moórá-kwasai sénaumpo isaaó. Áánútu kentáávímbá paáruraimba aiva'á awánaraan-kwaasi mintántáákón-áái simátíma'maesa iráamba isasá kentáá kwésimasimewe. sáwívarawai mináímbá árar-aimba agaimakáamba mináínkóná ááimba kawe'á umái isé'a aivakén-áímbá avupinkén-áímbá naaénken-aimba agaimái amúne. ísaraanda-aimba árar-aina'i. kampar-áíná'iyompo mindáyave'a maanáúváímá agaimái amúmpo awáné isaaó.

*Yónimba marankánín-aimba simámakain-kwasai.*

<sup>5</sup> Yútiyaaa-maravaken-kawaanako áwí'a Éróti máyon-kanaavimba moóráwai áwí'a Sékáraya kwemá Ápáísana akún-ándarákén-kwáásí ména

Áánútuna mono'-náúmpá'á mayáí kwémayowai máyowana awainínkó áwí'a Érisapeti kwemá Érónina akún-ándárákén-ínimbá póna Áánútuna mono'-náúmpá'á mayáí kwémayon-kwaasiti akún-ándárákén-ínimbá úwasarai

<sup>6</sup> Áánútu aúranka'a minákwá'á kawe'á umái mésarai Ísóigo arááíma kwégwaresarai kwená amáamba kawe'á umái isésarai

<sup>7</sup> iyámpói iyaaimba ageinimbá ména anónu'mai áráankamba karááie.

<sup>8-9</sup> anónu'mai áráankamba kamáguyasa Sékárayaana akúmbá Áánútuna mono'-náúmpá'á mayáí kwémaesa mirá úmae kwéiyesa miwítí mayáí taaínkaar-ésa Sékárayaamba usásinankowana áséi-kwiyumba índa-yantaa'a agayáíndayavena Ísóigona anóm-bono'-naumpa'a iyúwasa

<sup>10</sup> áséi-kwiyumba índa-yantaa'a agayáí-kánáámá amápa'a Yútaa-kwaasi máá'aruva'a mésa Áánútumpa'a námúnaa kwésuwana

<sup>11</sup> Sékáraya Ísóigona anóm-bono'-naumpa'a iyúwana áséi-kwiyumbo íí-yántáá'ó agayáí-táaréígóná ayáánúrapa'a kwíyómpaken-kwayo'na'a paárúwana

<sup>12</sup> Sékáraya awánéna kantúmba éna inkaisúwana

<sup>13</sup> kwíyómpakewai séna Sékárayaao íma inkaisiyó. Áánútumpa'o námúnaamo sénda ísáíntavena enawainínkó Érisapeti iyámpói mayánívo miníyámpóígó áwí'a Yóniye siyó.

<sup>14</sup> marankáínana enarunkó aamoí kwéinasa á'on-kwaasigwara'a aamoí ónááowe.

15 marankáíndara'a Áánútun-amanko miniyámpóígó arumpimbá anómba ínana ándá-aran-domba uwo'aó'-nómbá íma náino. Áánútu aúranka'a kwenáwí'a anómba íníye.

16 kwemá anón-éna Ísareri-kwaasiyomba tavisínasa miwítí Ísóigo Áánútumpa'a ókwará'a ténááowe.

17 kwemá Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Íráiyaa uráintemba asiramái ména Ísóigona aiva'á kwéna tivoísáíye táánimbaate tavisínasa tágárotamai ménaaowe. aaimó ímo isáíyan-kwaasi tavisínasa arupí-kwaasimo íyantemba miwí ésa kawer-ímáyáá ónááowe. miráumai Ísóigomo kumíníntavena kwená kwaási to'mayaa umátinkaniye kwíyómpakewai súwana

18 Sékáraya séna kesé kesuwainínté anónu'mai áráankamba kágurauvo nóra séra mináíntávé'a áraire sénaumno súwana

19 kwíyómpakewai séna kemá Képarieri mé'a Áánútu aúranka'a máyaunana kawe-kwásái siména si'maráísa'a móru simámundayavai

20 íma áraire sémpo emá íma aai sindá ménana naaén-kanaa kemó súnda-yantaa'a paárína kawe'á umái aai síníyone súwasa

21 máá'aruva'a máyón-kwaasi Sékárayaamba amu'matuwé mésa sésa anóm-bono'-naumpa'a nóintavena ayáátáaka'a máyáiyó kwésuwana

22 máápa'a kuména íma aai súwasa anóm-bono'-naumpa'a kaainkáání'a umái awáraiye suwaná ayáán-awaame'a kwéena íma aai súmba ména

23 kwená mayáí-kánáá ánásowana kwená

naaópa'a kuráiyē.

<sup>24</sup> komáyowana awainínkó Érisapeti ámú'a paáréna aúpá'á éva'aasei-kwiyomba ména

<sup>25</sup> séna Ísóigo kawé'a umásinkena mirá uráintave'a aamoí é'a ayáátáaka'a iyámpói íma tinkáúnda misígáémó imbá kwéanasaiye Érisapeti siráiyē.

*Ísumba marankánín-aimba simámakain-kwasai.*

<sup>26</sup> Érisapeti ámú'kwa'a ména ava'moraé-kwiyomba maisuwówana Áánútu kwená kwayó'ná'á áwí'a Képarierimba kwíyómpakemba ai'marówana Káríri-marava'a Násáreti-naopa'a kuména

<sup>27</sup> moórá-arasigomba áwí'a Máriaamba simámindayavena kunkáiyē. minárásígó íma kwaai mairón-arasigo Tévíti-andaraken-kwaasira'a áwí'a Yósépinka'a siváúmaresa ítámakowana

<sup>28</sup> kwíyómpakewai Máriaanopa'a kuména séna mé'ono. Áánútu aamoí umánkena esé máyáiyē simámuwana

<sup>29</sup> anón-imayaa uwááena séna mináínkóná ááimba nóran-aintavaiya siíyó kwésuwana

<sup>30</sup> miwámá séna Máriaaao Áánútu aamoí umánkái'vo íma áá'a kaíno.

<sup>31</sup> ámú'o kaumáímo iyámpóímo maranké Ísuwe se áwí'a tamánkaniyone.

<sup>32</sup> kwemá anón-éna anón-kwaasi-i'a ínasa usáyaaitamai-Isoigo ááninkoman-iye sénááowe. aíkwa'náon-awi'a Tévítimo kawáá-máyái mairóntemba Áánútu kawáá-máyái amínana

33 Yákópon-andaraken-kwaasi kawáá-máyái kwaíkwaí'a ínana minkáwáá-kwí'á íma ánásainda kwaíkwaí'a íníye Képarieri súwana

34 Máriaa séna nóra se seénó. kemá íma kwaai mairé'a úwoi máyaumne súwana

35 kwíyómpakewai séna Áánútun-amanko esé máyainana usáyaaitamai-Isoigona asirayámbá embá amína po maránkénasa ó'oran-iyampoi Áánútu áánimban-iyé sénááowe.

36 enamáára-a-ininko áwí'a Érisapeti áráankamba kéné ámú'a kauráíye. ageínímbán-iyé kwésewana ámú'a kauréna ava'moraé-kwiyomba maisukáíye.

37 Áánútu amápa-tantaa'a etóyóí kwéena kwenkwará'á mirá kwéumankaiye súwana

38 Máriaa séna Áánútuna kwayór-árásí úmpo simásimendantemba Áánútu kembá mirá íníye súwana Áánútu ai'mákowai auwéna iráíye.

*Máriaa Érisapetina namu'á kuráin-kwasai.*

39 iyúwana sáwíyanka'a Máriaa ména usásinena avekáán-umai Yútiyaa-marava'a omápar-ayampa'a moóra-naopa'a kwéna

40 Sékárayaana naaúmpa'a iyéna Érisapeti áwí'a mói tówana

41 Érisapeti Máriaa amósámba isówana iyámpóígo anówan-arumpimba ména úwauwa úwana Áánútun-amanko Érisapeti arumpimbá anómba úwana

42 anónka'a séna Áánútu kawé'á umánkena ó'on-inimba kítoka'a kawé'á umátinkena embá

anónka'a kawe'á umánkaraiye. marankáníyonda-iyampoigonkwara'a kawe'á kwéumankaiye.

<sup>43</sup> íma súwíkwarrar-inimba úndanivo kesí Ísóigomba marankáníyonda-inimba éma kesí namu'á kwétene.

<sup>44</sup> enamósámba isáúnana sirumpimbá máyáin-iyampoigo aamoí éna úwauwa uráiyé.

<sup>45</sup> Áánútu simámakain-aimba árai'a paáriniye séndayavena Áánútu kawe'á kwéumankaiye Érisapeti siráiyé.

*Máryaa Áánútuna aamoí éna imá siráin-kwasai.*

<sup>46</sup> súwana Máryaa séna kesí imáyáago Ísóigo áwí'a mósá kwémaraisa'a

<sup>47-49</sup> Áánútuna kwayór-árásí úwoi-arasi únana kentávéna imáyáa isaná sirunkó kawe'á isa'á Áánútu kawer-ámpá'á mészinkaiwaimba aamoí kwéumankaumne. Áánútu anón-asirayankwarawai anómba umásínkáimba pósa kentávésa sésa Áánútu kawe'á umánkaraiye sénááowe. ívé'a máyáan-kwaasigwara naaémbo paáronaaon-kwaasigwara'a mináimbá símaesa kónááowe. Áánútu ó'orawaima éna

<sup>50</sup> kwenaísamaivimbo máyáan-kwaasiyavena naaóvá'ó maémáen-kwaasigwara ívé'o máyáan-kwaasigwara naaémbo paáronaaon-kwaasigwara'a arumbá umátínkámaena iyíniye.

<sup>51</sup> Áánútu asiramái ména asirayám-báyái maéna kentúwí'o mósá máraan-kwaasi tí'mátu'makaiye.

52 Áánútu túwí'o kwáyáin-kwaasi sáwíyanka'a móruna umátinkena ímo túwí'o kwáyáin-kwaasi anónka'a mósá kwéumatinkaiye.

53 táái kwétinkain-kwaasi kawe-tántáá'á tiména sáwíva-tantaa'a makáan-kwaasi íma tiména tí'mátukaiye.

54-55 Áánútu kentáá síkwá'nágwara Áávaramuntavaigwara'a asiramái séna enkwará enaísavutantambo iyawaigwara'a sirumbá umátínkámae iyónaumne siráin-aimba ááka'a makéna kentáá Ísareri-kwaasiya kwená kwayó-kwáásíyá kwésuwa'naa-íye Máriaa séna

56 Érisapetiye ména kaumbo-kwíyómbá maisuwéna kwená naaópa'a kunkáíye.

### *Érisapeti Yónimba maránkarain-kwasai.*

57 kumúwana Érisapetina kanaamá túwana iyámpói maránkówasa

58 Ísóigo arumbá umánkarain-aimba isésa kwenamááraawe kwená naaópakewaiye isésa anówankwara'a aamoí umánkaraawe.

59 aamoí uwaná miníyámpóígó avakaumboé-no'waamba kwaúwasa áúra'a kárámai araa'éna ónáe sésa avowá áwí'a Sékárayaawe simánkanae uwaná

60 anówama séna ímanivo kwenáwí'a Yóniye seró súwasa

61 miwí sésa íma ená kwaásiva'a mirán-kwí'á kwáyáíye suwaná

62 avowámbá áá'a kaúnkowasa tiyáándeí umásítai'a ésa nóran-kwira tamáminiyono suwaná

63 avowámá aúváí-kwandaai síméro séna umásítai'a úwasa máámúwana agaimaréna kwenáwí'a Yóniye séna timúwasa awánésa anón-imayaa uwaná

64 Sékáraya agaimaréna ói'a etóyóí úwana aai séna Áánútu áwí'a mósá marówasa

65 mindáópaken-kwaasi táá'a kówana Yútiyaa-marava'a omápar-ayampa'a mináimbá kóyáwé umágúwasa

66 Ísówai anón-imayaa ésa sésa miniyámpóigó naaémba nóran-kwaasiya méniyo sésa Ísóigona asirayámbá kwesé máyáíye siráawe.

*Sékáraya siráin-kwasai.*

67 miniyámpóigó avowámbá Sékárayaamba Áánútun-amanko anómba umánkowana Áánútun-aai simátimena séna

68 Áánútu kentáásí Ísóigo éna kwená kwaásiya Ísareri-kwaasiya súwa'naa ena sáwí-imayaaoo tátoraimpinkemba iyásinkaindayavenaya kwéimba póta kwenáwíta mósá maránaumne.

69 Áánútu kwená kwayó-kwáásí Tévítin-andarakewaimba asirayán-kwáásí usásinankaraimba póna sáwí'o umáíyaamo máyaundavinkemba kawer-ámpátá mésinkaniye.

70 naaóvá'á Áánútu mináimbá kwená kawekwáásí simátimuwasa agaimakáawe.

71 naaóvá'á Áánútu kentááyávéna asiramái séna tíyámbo kembó umátínkén-kwaasi namuro-kwáásí tátokaampinkemba métiranaumne siráíye.

72 naaóvá'á Áánútu kentáá síkwá'náyavena arumbó umátinkanin-aimba séna kwená asirayán-áimbá ááka'o maránín-aimba siráíye.



73-74 Áánútu Ááváramu kentáá síkwá'náyavena  
kentáásí namuro-kwáásítópakemba  
mésinkainata íma sáá'a kwégainata kwená mayái  
maéta

75 kwenaúranka'a kawe'á umái arupí umái  
maí'mai'a ónaunda-ainta asiramái siráíye.  
Sékáraya simásuwena séna

76 kesááninkoo entávésa usáyaaitayan-Isoigon-  
aai simátiminyondawai óne sénááowe. aiva'á kwé  
Ísóigona aambá kwiyíníyone.

77 Ísóigo kwená kwaásiti sáwí-imayaa  
maitiyuwéna kawer-ámpá'á métinkanin-aimba  
kwésimatime Ísóigona aambá kwiyíníyone.

78 kentáásí Ísóigo ávááraumai arumbá  
umásinkenaya aaváúmó iyénamo sámó  
kaintembá kawer-ámpátá mésinkenaya sámá  
kamásinkanintaawe.

79 túnín-ayampa'o máyáawai puwónááontavena  
táá'a kaiwái sámá kamátinkena kawer-ámpá'á  
métinkaniye Sékáraya siráíye.

80 súwana miníyámpóígó anón-éna kawer-  
ímáyáá kwéena kavóná-marava'a ména Ísareri-  
kwaasi túranka'a paárinin-kanaa kwétuwana  
kavóná-marava'a méraiye.

## 2

*Máryaa Ísumba maránkarain-kwasai.  
Mátíyu 1:18-25*

1 minkánáávímbá Áróamáani-kamaani-anondako  
áwí'a Ógásitasi kwemá simátimena séna amápa'-  
marava-kwaasi túwí'a agayánááowe siráíye.

<sup>2</sup> aiva'á túwí'o agayón-kanaavimba Sáiriniyasi Síriyaa-kwaasiti kawáánákó máyón-kanaavimba

<sup>3</sup> namupa'ó maivá kuráawai koyauwerésa kentí akúmbó máyópa'a túwí'a agayáiyantavesa tiráawe.

<sup>4</sup> Yósépi Tévítin-andaraken-kwaasi póna Káriri-marava'a Násáreti-naopa'a tuwéna Yútiyaa-marava'a Tévítina naaópa'a téna mindáo-kwi'a Pétáremuva'a túwana

<sup>5</sup> awainínkó-árásígó Máriaa ámúkwari'a úwana áwí'a mayáíndayavena áí'maena túwana

<sup>6</sup> mindáoopa'a ména iyámpóimo ankái-kánáá túwana

<sup>7</sup> aivar-iyámpói marankéna iyámpóigona unáánkwátói úsúrena purumakankóná táávepimba ánkariye. túwí'a kwéagayowasa sáwíva-kwaasi kwirómpimba kwaásimo kwááyumo kwáén-daumpa'a íma ména purumakankóná naaúmpa'a ména maránkaraiye.

*sipisípira'o tavíkówai simátimakain-kwasai.*

<sup>8</sup> mimbápá'á sipisípira'o tavíkówai no'wáamba uvá'á kwégawaa-esa máyówana

<sup>9</sup> Ísóigo kwená kwayó'ná'á kwíyómpakemba ai'marówana sipisípira'o tavíkówaitopa'a paárúwana Áánútuna ságayamba tuwówana kumúwasa awánésa ávááraumai táátavesa uwaná

<sup>10</sup> kwíyómpakewai séna íma táá'a kaíno. áséi-kwasai kusimátimunda pósa sáwíva-kwaasi kwéisesa ávááraumai aamoí umánkanaaowe.

<sup>11</sup> ívé'a Tévítina naaópa'a iyámpói maránkáisana miníyámpóigóntávésa Áánútu

usásinankaiwai Ísóigoman-iye sénááowe.  
 miníyámpóígó keináraware ó'on-kwaasiye  
 sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á  
 métinkaniye.

<sup>12</sup> miníyámpóímá ampantanéí úsúmai  
 purumakankóná táávepimba máráísa'a  
 koawáné'a sé'a simásímakain-aimba árar-  
 aimba kentáá kawer-ámpá'á mésinkaniwaimba  
 maránkaraiye sénááowe súwasa

<sup>13</sup> avekáámbá kwíyómpakendarawa'a sáwíva'a  
 paárésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa

<sup>14</sup> kwíyómpa'a Áánútu áwí'a mósá maráúmne.  
 marapá'á Áánútu aamoí umátínkain-kwaasi paru  
 umái máyáawe siráawe.

*sipisípira'o tavíkówai Ísumba koawánaraan-  
 kwasai.*

<sup>15</sup> kwíyómpakendarawa'a kwíyómpa'a  
 kuntuwerésa iyúwasa sipisípira'o tavíkówai sésa  
 Ísóigo simásímakain-kwasaiyaveta Pétáremuva'a  
 koawánanaisaiye sésa

<sup>16</sup> avekáán-umai kumbá Máriaae Yósépiye  
 mésarai purumakankóná táávepimba Ísumba  
 ánkaroymba taawánésa

<sup>17</sup> kwíyómpakewai sirón-kwasai  
 miníyámpóígóná kwaasái tasimatimesa

<sup>18-20</sup> koyauwerésa simásímakain-ainta árar-  
 aine sésa ísaron-aintavesa koawánontavesa  
 Áánútu áwí'a mósá makáawe. sipisípira'o  
 tavíkówai simátimun-aimba ísówai imáyáa uwaná  
 Máriaa mináímbá áákar-aaka'a éna imáyáa  
 uráíye.

*Ísu áwí'a tamámakain-kwasai.*

21 iyámpói ánkáyuwena avakaumboé-  
no'waamba kwaúwasa miniyámpóigó  
áúra'a kárámai araa'éna uwaná áwí'a  
tamánkena anówamo ímo ámúkwari'o urónka'a  
kwíyómpakewai sirón-kwi'a tamánkena Ísuwe  
siráíye.

*Símiyoniye Ánaae Ísumba awánaraayan-kwasai.*

22 naaová'á Mósesi aaraimó iyámpóimo tinkésa  
nombó pétuwesa miwítí naaópa'o iyónááon-  
aimbo siráin-kanaa túwasarai Yósépi Máriaae  
Ísumba áí'mesarai Ísóigombo amíyanesarai  
Yérúsaremu-naopa'a kurááíye.

23 Ísóigona áamáamba Mósesi agaimaréna  
séna Ísóigo séna kentí iyámpói aiva'á inaamai-  
iyámpóiyómbá tí'mae'a kesópa'a mátinke'a  
ená iyámpóíye sénááowe Ísóigo siráíye Mósesi  
agaimaréna siráíye.

24 moóráva'a Ísóigona áamáamba agaimaréna  
séna Áánútuntavekai ísámai máái-numa  
kae'á vamái agáyáákaiyo. ímo mááimo  
makékai mááiraan-dumago áráá'a kae'á  
maimái agáyáákaiyo siráíye. mináímbá  
mirá óyááoiyantavesarai Ísumba áí'mesarai  
Yérúsaremu-naopa'a kurááíye.

25 kuyaná moóráwai áwí'a Símiyoni kwemá  
Yérúsaremuva'a ména kawekwáásí póna  
Áánútun-aaiyavena asiramái ména Ísareri-  
kwaasi kawekwá umátinkaniwaimba amu'maréna  
máyawana Áánútun-amanko kwesé ména

26 ááéma simámena séna íma ááéma  
puwíníyompo Ísóigomo usásinankaiwaimba awané  
puwíníyone simámakaimba

27 Áánútun-amanko imáyáa amúwana anóm-  
bono'-naumpa'a umáyowasarai Ísu anóvowi  
ámáamba mirá siróntavesarai Ísumba áí'maesarai  
anóm-bono'-naumpa'a iyúyana

28 Símiyoni miníyámpóí tapéna Áánútuntavena  
súwi simásuwena séna

29 Ísóigoo simásímakaanda-aimba ívé'a  
paárisana sirunkó kawe'á kwéimba pó'a úwoi  
puwónaumne.

30-31 amápa-kwaasiyavai ísámai kawer-  
ámpá'ó métinkaniwaimba usásinankaana'a á'a  
kwéawanaumne.

32 ó'onkaa-kwaasi sáma kamátinkena kawer-  
ámbá agaráátinkainana póna Ísareri-kwaasi  
súwíta iyíniye Símiyoni siráíye.

33 Símiyoni miníyámpóígóntávéna súwasarai  
anóvowi isésarai anón-imayaa uyaná

34 Símiyoni séna Áánútu kawe'á umátinkaniye  
simásuwena miníyámpóígó anówantavena séna  
Áánútu maaníyámpóí usásinankaiye. kwentávésa  
Ísareri-kwaasi évakarawai Áánútuntavesa  
kawe'á umái méwasa évakarawai tínaaemba  
umámenaaowe. Áánútu kwembá awaamékáámbá  
umánkáisasa sáwí-aimbo simánkanaaowaiti

35 sáwí-imayaa amápa-kwaasi túranka'a  
paáriniye. ááigwara-tantaako airaráisanamo  
ái'o intenkáámbá umbai-yántáá'á enarumpimbá  
tíniye Símiyoni Máriaantavena siráíye.

36-37 moórá-ininko áwí'a Ánaa kwemá Áánútun-

aai simátímakon-ininko ména Ásan-andaraken-inimba Vániyueri ayáámúnko póna kwaaí mairéna avakaeté-ima maisuwówana awaikó puwúwana ayáátááka'a 84 ima maisuwéna áráankamba kéna aasiyaasi-táwai anóm-bono'-naumpa'a uména enónka'a aaváyaavimba no'wáámba Áánútu áwí'a mósá kwémarena námúnaawe su'mai síndayavena íma toómbá kwénena

<sup>38</sup> Símiyoni kwésun-tawai kwegwárá'á egwaa'á taména Áánútuntavena súwi séna miníyámpóígón-áái simátimena Áánútu Yérúsaremuvaken-kwaasi sáwí-imagaaio tátokaimpinkemba iyásinkaindavenaya sirániwaimba kwéamu'maraundawaintavena miníyámpóígón-áái simátímakaiye.

*Yósépiye Máriaae Násáreti-naopa'a kurááyan-kwasai.*

<sup>39</sup> Yósépiye Máriaae Ísóigo siráin-amaamba ánásamasuweşarai Káríri-marava'a mindáraití naaópa'a Násáreti-naopa'a komáyóyana

<sup>40</sup> mindáraití iyámpóigo anón-umagwena asir-amái ména kawer-ímáyáá kwéuwana Áánútu kawé'á kwéumankowana méraiye.

*Ísu iyámpói maúnka'a anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.*

<sup>41</sup> naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá túntemba Ísu anóvowi Yérúsaremu-naopa'a kóyo urááíye.

<sup>42</sup> Ísu sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima maisukónka'a kóyo uyambá pósarai mintánómbá

nayááoiyantavesarai Ísumba áí'maesarai  
Yérúsaremuva'a komáyóyana

<sup>43</sup> mintánón-kánáá ánásowasa miwítí naaópa'a  
kóyáwé uwaná Ísu Yérúsaremuva'a máyowasarai  
anóvowi íma awánésarai

<sup>44</sup> imáyáa ésarai kwenamááraewa aampa'á  
kwégwiyo-imayaa ésarai aampa'á kwégwesarai  
enónka'a kwétoyo uwasarái mindárai miwítí  
naaóraavimba timááraavimba tındawe sésarai  
avakáá uyambá

<sup>45</sup> íma awánésarai avakáá uwááesarai ó'a  
tayauwerésarai Yérúsaremuva'a koavakáá  
úmaesarai kuyambá

<sup>46</sup> kaumbo-táwai ánásowana anóm-bono'-  
naumpa'a máyowasarai anóvowi awánaraaiye.  
Yútaa-kwaasi aaimó simátímún-kwaasiti  
avumpimbá Ísu ména miwí táái kwéisená  
mináíntávéna tísaa úwasa

<sup>47</sup> anondá kwembá áísaa uwaná kwená kawer-  
ímáyáávínkembá simátimuwasa isésa táátavai  
uwasarái

<sup>48</sup> anóvowi taawánésarai táátavai ésarai  
tiyáámba tuvimpínésarai anówama séna  
kesááninkoo enavowé kesé avakáá úmaekai  
kwénaauyana sirunkó umbái kwétaivo nóra  
éwa mirá kwéono súwana

<sup>49</sup> Ísu séna nóra ékai sivakáá kwéoyo. kesivoná  
naaúmpa'a máyaumpo nóra ékai íma ísaraaiyo  
súwasarai

<sup>50</sup> mináínkóná ááimba íma kawe'á umái  
ísaraaiye.

<sup>51</sup> íma ísóyana Ísu anóvowiye  
Yérúsaremuvakemba Násáreti-naopa'a téna miwí  
tááiyavena kató úmae kwéiyena tamáyowana

anówama Ísumo uráimba imáyáa umái máyowana  
 52 Ísu anón-umagwena kawer-ímáyáá  
 kwéuwasa Áánútugwara kwaásigwara'a aamoí  
 umánkaraawe.

### 3

*Yóni simátímakain-kwasai.*

*Mátíyu 3:1-12, Mááka 1:2-8, Yóni 1:19-28*

<sup>1</sup> Árómáani-kwaasiti anóndako áwí'a Táípíriyasi  
 ména kawáá-máyái mairéna sísamaivakemba  
 éva'aasei kumbaimái-ima maisuwónka'a  
 Yútiyaa-marara-kawaanako áwí'a Póntíyasi  
 Páírátí máyowana Káríri-marara-kawaanako  
 áwí'a Éróti máyowana áváko áwí'a Vírípi  
 kwemá Ítúréa-maravare Tárékónaitisi-maravare  
 kárákwírowana Áráiseni Ápíríni-marava'a  
 kárákwírowasa

<sup>2</sup> miráumai-kwaasi kárákwíronka'a Ánásiye  
 Káyavaasiye aiva'mónó-káwáánákái máyóyana  
 Sékáraya ááninko áwí'a Yóni kavóná-marava'a  
 máyowana Áánútu aaimá simámuwana

<sup>3</sup> Yóni Yótáni-nonkona arúvá'á kwénaaena  
 simátimena séna sáwí-imagaa tuwé'a  
 Áánútunopa'a tíya'a nombá pétinkaanana Áánútu  
 kentí sáwí-imagaa maitiyuwániye Yóni siráiyé.

<sup>4</sup> mirá súntavena naaóvá'á Áánútun-aii  
 simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna séna  
 moóráwai kavóná-marava'a ména  
 aayamáírakemba séna Ísóigona aambá  
 kwirankánááomba kwená aambá arupí  
 íyana minámpá'á kwíno.



<sup>5</sup> omá'a kárámai ukwítu'mae koró. kae'náér-amba arupí oró. kuváúsaavau-amba maimái kawe'á oró.

<sup>6</sup> Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniwaimba ai'maráínana kumínimba amáparawaima awánanaaowe Áísáya agaimaréna sirónka'a póna Yónintavena mináimba siráíye.

<sup>7</sup> súwasa Yóni nombá pésinkainkwae sésa sáwíva-kwaasi kwenópa'a tóyo uwaná Yóni simátimena séna iyánkó póígon-araa'an-owe. Áánútu kentí sáwí-meyamba timínívo nááwa simátímísara iséra inkaiséra kwéteo.

<sup>8</sup> kentí sáwí-mayai tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a kawe'-má'yái máyéwa'a tuwánanaumne. Ááváramu kentáá síkwá'ná imbá póta Áánútuna kawe-kwáásíyá úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró. Áánútu Ááváramu aísavutantamba ónááowe sénaraankasi maanóntámpínkémbá kanaám-po'a kwaási aúráaro sisa'á aúráasino. Ááváramu aísavutantamba uráundawai póta kawe-kwáásíyá úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró.

<sup>9</sup> íma kawer-árámbá íyain-taima ááimpimba kwéayaisuwesa iravímbó agaisúwáántemba Áánútu miráumai kentí sáwí-meyamba timíníye Yóni siráíye.

<sup>10</sup> súwasa isésa sésa simásimenda-ainta nóraya ónaumno suwaná

<sup>11</sup> Yóni séna kaer-únánkwátói makáawai ímo makáawaima moórá-mora-umai tímatuwaaro. toómbá makáawai ímo makáawaima moórá-mora-umai tímatuwaaro Yóni súwasa

12 táákísi-ontamba kwémayon-umoyan-kwaasi Yóni nombá pésinkainkwaé sésa kwenópa'a tésa sésa anóndako ómpo nóraya ónaumno suwaná

13 Yóni séna íma kampa'á simái anón-ontamba maé'a táákísi-ontane su'mai máyáaro súwasa

14 i-kwáásí sésa kesáá nóraya ónaumno suwaná Yóni séna tínkantuke'a miwítí óísamba mayánáe íma seró. kampar-áímbá kwésimatime'a miwítí óísamba mayánáe íma seró. kentí mayáígóná meéyántávé'a íma kayoré'a tirunkó kawe'á kwéina'a máéro Yóni siráíye.

15 Yútaa-kwaasi Áánútumo usásinankaiwaimba amu'marésa mésa Yónin-aaí isésa anón-imayaa ésa sésa Áánútumo usásinankaiwai kwemá Yóniya'i. á'owaawa'íyo kwésuwana

16 Yóni séna kesínaaemba tíníwai kwemá anóndakoma kembá usáyaaítaraimba pó'a kwemó aaimó síndavimba kemá aaimá sendamá uwóví'a ónaumne. kemá nombá pétinkaundanivo kwemá Áánútun-amankomba ai'maráínana kuména keinárawapimba anómba umátinkaniye. iramó agáyáantemba íníye.

17 aawinkwínaumo sípétivimbo mósá makésamo iyaavumásúwááwanamo anómba marapá'ó kúmísanamo ásima úndáomo tútúwaisasamo kaíkai'o ínín-iravimbo kwiyúmaimo agaisuwésamo anómba naaúmpa'o mósá maráantemba kwaási miraráámbá íníye Yóni séna

18 Áánútuna áséi-kwasai ísámai kawer-ígwáe séna mirán-áímbá simátíma'maena iráíye.

*Ísumba nombá pérankarain-kwasai.*

*Mátíyu 3:13-17, Mááka 1:9-11*

19-22 Yóni simátíma'maena kwéiyena sáwíva-kwaasi nombá kwévetinkena naaémba Ísumba pérankowana námúnaa kwésuwana sokón-tawaai taaínkaar-úwana Áánútun-amanko mááiraamba úmaena ane'á kumbáyowana aagíwé su'mai kwíyómpakemba séna emá kesááninko óna'a ená imáyáa kwée'a ávááraumai aamoí umánkaumne siráiyé.

Yóni Áánútuna áséi-kwasai kwésimatimumbanivo Káriri-marara-kawaanako áwí'a Érótima áváko awainínkó áwí'a Erotíyasimba mairówana mindáyavena ó'on-o'on-tantaa'a sáwí'a uráintavena Yóni séna sáwísawaa kwéone súwana Éróti Yónimba áí'mai ándáva'a ankéna mindáyavena sáwí-mayai maimaéna iráiyé.

*Ísu aíkwá'nái túwíkona kwaasái.*

*Mátíyu 1:1-17*

23 Ísu marapá'á kumbéna kaumbo-siyáánkái-ímá maisuwéna kwénaaena Áánútun-ai simátiminimba ááimba asówasa kwaási imáyáa ésa sésa Yósépi ááninkoman-iyé kwésewe.

Yósépi avowá áwí'a Írai úwana

24 Írai avowá áwí'a Mátáta úwana

Mátáta avowá áwí'a Árívái úwana

Árívái avowá áwí'a Méokai úwana

Méokai avowá áwí'a Yánai úwana

Yánai avowá áwí'a Yósépi úwana

25 Yósépi avowá áwí'a Mátátayasi úwana

Mátátayasi avowá áwí'a Émósi úwana

Émósi avowá áwí'a Néamu úwana  
 Néamu avowá áwí'a Ēséráí úwana  
 Ēséráí avowá áwí'a Nágai úwana  
 26 Nágai avowá áwí'a Méata úwana  
 Méata avowá áwí'a Mátátayasi úwana  
 Mátátayasi avowá áwí'a Sémeni úwana  
 Sémeni avowá áwí'a Yóséke úwana  
 Yóséke avowá áwí'a Yóta úwana  
 27 Yóta avowá áwí'a Yóánana úwana  
 Yóánana avowá áwí'a Árésa úwana  
 Árésa avowá áwí'a Sérápápeo úwana  
 Sérápápeo avowá áwí'a Síátio úwana  
 Síátio avowá áwí'a Nérai úwana  
 28 Nérai avowá áwí'a Méokai úwana  
 Méokai avowá áwí'a Étai úwana  
 Étai avowá áwí'a Kósamu úwana  
 Kósamu avowá áwí'a Éómetamu úwana  
 Éómetamu avowá áwí'a Eyá úwana  
 29 Eyá avowá áwí'a Yósúwa úwana  
 Yósúwa avowá áwí'a Éríyesa úwana  
 Éríyesa avowá áwí'a Yórimu úwana  
 Yórimu avowá áwí'a Mátáta úwana  
 Mátáta avowá áwí'a Árívái úwana  
 30 Árívái avowá áwí'a Símiyoni úwana  
 Símiyoni avowá áwí'a Yútaa úwana  
 Yútaa avowá áwí'a Yósépi úwana  
 Yósépi avowá áwí'a Yónamu úwana  
 Yónamu avowá áwí'a Éráyakimu úwana  
 31 Éráyakimu avowá áwí'a Mériya úwana  
 Mériya avowá áwí'a Ména úwana  
 Ména avowá áwí'a Mátáta úwana  
 Mátáta avowá áwí'a Nétáani úwana  
 Nétáani avowá áwí'a Tévíti úwana  
 32 Tévíti avowá áwí'a Yési úwana

Yési avowá áwí'a Ópéti úwana  
 Ópéti avowá áwí'a Póási úwana  
 Póási avowá áwí'a Sára úwana  
 Sára avowá áwí'a Násoni úwana  
<sup>33</sup> Násoni avowá áwí'a Ámínátapa úwana  
 Ámínátapa avowá áwí'a Á'mini úwana  
 Á'mini avowá áwí'a Ánái úwana  
 Ánái avowá áwí'a Éséroni úwana  
 Éséroni avowá áwí'a Pérési úwana  
 Pérési avowá áwí'a Yútaa úwana  
<sup>34</sup> Yútaa avowá áwí'a Yákópo úwana  
 Yákópo avowá áwí'a Áísákaa úwana  
 Áísákaa avowá áwí'a Ááváramu úwana  
 Ááváramu avowá áwí'a Téra úwana  
 Téra avowá áwí'a Né'o úwana  
<sup>35</sup> Né'o avowá áwí'a Séráka úwana  
 Séráka avowá áwí'a Áríyu úwana  
 Áríyu avowá áwí'a Péréki úwana  
 Péréki avowá áwí'a Ípa úwana  
 Ípa avowá áwí'a Síra úwana  
<sup>36</sup> Síra avowá áwí'a Kénááni úwana  
 Kénááni avowá áwí'a Avakatí úwana  
 Avakatí avowá áwí'a Sému úwana  
 Sému avowá áwí'a Nówaa úwana  
 Nówaa avowá áwí'a Árémeki úwana  
<sup>37</sup> Árémeki avowá áwí'a Métúsara úwana  
 Métúsara avowá áwí'a Ínóki úwana  
 Ínóki avowá áwí'a Yéréti úwana  
 Yéréti avowá áwí'a Má'árario úwana  
 Má'árario avowá áwí'a Kénááni úwana  
<sup>38</sup> Kénááni avowá áwí'a Ínosi úwana  
 Ínosi avowá áwí'a Sėti úwana  
 Sėti avowá áwí'a Áándamu éna kwemá Áánútu  
 áánimban-iye.

miwí Ísu aikwá'ná owé-ímáyáá uráawe.

## 4

*Sáátáánigo Ísumba áísaa umai isánáe siráin-kwasai.*

*Mátíyu 4:1-11, Mááka 1:12-13*

<sup>1</sup> Yóni Ísumba nombá pérankaronka'a Áánútun-amankoma Ísumba anómba kwéumankena simámuwana Ísu Yótáni-nomba tuwéna kavóná-marava'a komáyowana

<sup>2</sup> Sáátáánigo Ísu sáwí'o índá awánanae kwésuwana Ísu íma toómbá nombá ména kae-kwáái aiyayaan-do'waamba 40 no'waamba kwaúwana ávááran-aaí ankwána

<sup>3</sup> Sáátáánigo séna emá Áánútu áánimba úne kwésempo maanóntánkóntávái toómbá aúréná'a naanó siyó súwana

<sup>4</sup> Ísu séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba séna toómbó náiyawaiye su'mai kwaási íma tátoranivo

Áánútu siráini'a amápa'a íyana tátoraniye siráimba pó'a emó sénda íma mirá ónaumne súwana

<sup>5</sup> Sáátáánigo Ísumba áí'maena iyéna avekáán-umai amápa'-marava'a kárákwiron-kwaasi agaráárankena

<sup>6</sup> séna amápa'-marava'o kárákwiyuwo sénamo símakaimba moóráwaimba kesí imáyáavinkemba kanaán-umai timénaunda isa'á embá aménana enáwí'a iyíniye.

<sup>7</sup> kesí imáyáamo mósá méréna'o é'a kárákwiyi-mayai aména kárákwiyiniyone Sáátáánigo súwana

8 Ísu séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba séna

kesí Ísóigo Áánútumba imáyáa é'a kwenáwíre  
su'mai mósá maré'a kwená mayáiyé  
su'mai máyáaro

siráimba pó'a emó sénda íma mirá ónaumne súwana

9-11 Sáátáánigo Ísumba áí'maena Yérúsaremu-  
naopa'a kwéna anóm-bono'-nankona  
ávúmayaapa'a móankena séna Áánútun-aaí  
aúvái-kwandaavinkemba séna

Áánútu kwíyómpakemba kwená kwayó'nárawa'a  
ti'maráínasa enká'á kárákwiyonaawe.

ó'omba séna

óntanka'a aísamaima turaráanavo  
sésa tiyáándeí aramónááowe

siráíye. miráumai emá Áánútu áánimba  
úne kwésembo maankákémbá ásávenasa  
kwíyómpakendarawa'a arámbaesa marapá'á  
móru ankánááowe Sáátáánigo súwana

12 Ísu séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba  
á'a mirá siréna moóra-ainkwara'a séna

kentí Ísóigo Áánútumba áísaa umai

isánáe íma seró

siráimba emó séndantembo mirámó ékai  
Áánútumba áísaa umai isáúsino. mindáyavai

emó sénda íma mirá ónaumne Ísu súwana

13 Sáátáánigo amápa-tantaatavena Ísumba áísaa  
umai isáiyuwena séna sáwíyanka'a ó'a taáísaa  
umai isánaumne séna auwéna kuráíye.

*Ísu kwená mayáímó ááimbo ásárain-kwasai.  
Mátíyu 4:12-17, Mááka 1:14-15*

14 kúwana Áánútun-amankona asirayámbá Ísumpimba kwáyowana Ísu kavóná-marava'a tuwéna Káríri-marava'a komáyowasa kwenááigo amápa'-mapa'a kóyáwé úwana

15 miwítí mono'-náúmpímpá'á Ísu simátimuwasa amáparawai kwenáwí'a mósá makáawe.

*Násáretivakewai Ísumba tínaaemba umánkaraan-kwasai.*

*Mátíyu 13:53-58, Mááka 6:1-6*

16 minkákémbá Ísu kítokomo maémáindaopa'a Násáreti-naopa'a koména Yútaa-kwaasi monor-áímbá kwéison-kanaama aasiyaasi-táwai mono'-náúmpá'á umaémáintemba miráumai uména Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba simátimindayavena usásinowasa

17 naaóvá'á Áánútun-aaí sirówai Áísáya agaimakón-kwandaai ámúwana mairéna kwéarirena moórá-aimba awánéna táampamai séna

18 Ísóigon-amanko kesé máyáíye. úwoi-kwaasiyavai kesí áséi-kwasai kosimátimiyo séna si'mákaimba póna Ísóigon-amanko kesé máyáíye. tátokaan-kwaasiyave'a kemá ayútínkáana'a máéro siyé-áímbá kosimátimiyo. túrambo kavíkáin-kwaasiyavai ó'a túramba awánamai kawé'á umátinkaa-aimba kosimátimiyo. tirumbó umbaimó táínda-kwaasiyavena minúmbái-yántáá'á ánásaniye siyé-áímbá kosimátimiyo.



19 Ísóigo kwená kwaási kawe'á umátinkanin-kanaagon-ai kosimátimiyo séna si'mákaiye agaimaréna siráiyé Ísu simásuwena

20 mináúvái-kwándáái tavúmai kárákwirowaimba aména aaí simátimindayavena mara'á máyowasa mindáúmpá'á máyón-kwaasi aaí síníye úwasa aúrampimba karákówana

21 Ísu séna mináímbá táámpamai súna'a iséiraan-aimba avora'á kwévaariye súwasa

22 isésa aiva'á kawer-áímbá kwésiye sésa aamoí umánkesa naaémba anón-imayaa ésa sésa Yósépi ááninko éna maankákéwái póna kesáámó úndanten-kwaasiman-ivo nóra séna mirán-áímbá kwésiyo suwaná

23 Ísu séna kwaási kwántámai-aimba sésa emá sontaa-kwáásí ómpo enáúra'a eyáárika'a kawe'á uwó kwésewe. mináímbá kentávé'a simásuwe'a sé'a Kápénéamu-naopa'a kawe'-má'yái mairáanata ísaraumpo maanká ená naaópakwara'a mirám-báyái mayaaó kentávé'a sénááombanivo

24 árai'a simátime'a sé'a Áánútun-ai simátímíwai kwená kwaásitopa'a Áánútun-ai kosimátiminyenamo kwimbá kwenamááraa sésa kesáámó úndanten-kwaasiman-iye sésa kwenáwí'a íma mósá kwémaraawe.

25 árair-aimba sénaumpo ísáaro. naaóv'á Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Íráiyaa máyonka'a kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba maisuwéna íma aa'á téna ayawaimá tówana minkánáámá Ísareri-kwaasiti maravá'á ketor-ínímbá sáwíva'a máyówana

26 Áánútu íma minkétór-ínímbá kotúwa'naa

íníyone séna ó'om-baravaken-ketor-inimba  
Sáítóni-marava'a Sárévati-naopakén-inimba  
koáwa'naa uwó séna Áánútu Íráiyaamba  
ai'marówana kuráiyé.

<sup>27</sup> naaóvá'á moóráwai Áánútun-aii  
simátímakowai áwí'a Íráisa máyonka'a Ísareri-  
kwaasiti maravá'á túma karón-kwaasi sáwíva'a  
máýówana Áánútu minkwáásíyómbá íma  
asóvamatinkaraimbanivo ó'om-barava'a Síriyaa-  
maravaken-kwaasi áúma karón-kwaasi áwí'a  
Néamanimba asóvamankaraiye Ísu súwasa

<sup>28</sup> mimbónó'-náúmpá'á máyówai isésa imáyáa ésa  
kentááyávéna Áánútu íma túwa'naa íníyé Ísu siyé  
sésa tirunkó ikaa'á vówasa

<sup>29</sup> usásinesa Ísumba tátokesa tavisímaesa máápa'a  
kunákáruwesa miwítí naaór-omapa'a ámémpa'a  
améntáyuwanae uwaná

<sup>30</sup> ánivo Ísu minkwáásímívinkemba tuvíyuwena  
kóuraiye.

*arumpimbá taraváá-kwámbá máyowaina  
kwaasái.*

*Mááka 1:21-28*

<sup>31</sup> Ísu Káríri-marava'a Kápénéamu-naopa'a  
koména Yútaa-kwaasi monór-áimbá kwéison-  
kanaara'a mono'-náúmpá'á uména aái  
simátímuwasa

<sup>32</sup> isésa asiramái súntavesa anón-  
kwaasigoraamba siyé sésa táátavai uráawe.

<sup>33</sup> táátavai uwaná mimbónó'-náúmpá'á  
moóráwai taraváá-kwámbá kwenarumpimbá  
máyon-kwaasigo ména anónka'a séna

34 Ísu Násáretivakewai óne. kentáá nóra éwa tasínkambaiya ánásaniyono. embá awánáúndawai Áánútuna kawekwáyó'ná'á óne súwana

35 Ísu taraváá-kwántávéna asiramái séna aaiseré minkwáásí tiyuwé kóaaó súwana mintáraváá-kwánkó minkwáásí toká'mái túranka'a tuvámbaréna íma sáwí'a umánkena úwoi kóúwasa

36 awánéna táátavai ésa keáimbá sésa nórán-aina kwésiyo. asirayán-áimbá taraváá-kwántávéna asiramái kwésimatimisasa tirumpinkémbá kwégowe suwaná

37 mirán-áimbá Ísun-aaí mináyámpá'á kóyáwé úwasa ísaraawe.

*Ísu tí'o ún-kwaasi asóvatinkarain-kwasai.  
Mátíyu 8:14-17, Mááka 1:29-34*

38 ísówana Ísu mimbónó'-náúmpá'á tuwéna Sáímonina naaúmpa'a íyúmba Sáímoni aísáankomba kokotámba kwéankowana máyowasa Ísumba simámúwana

39 iséna kwenópa'a téna kokotánkontavena séna ánásaaó súwana minkókótámba ánásowana usásinkwena toómbá agaimái tímakaiye.

40 toómbá agai-timúwasa enónka'a ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi tí'maesa Ísunopa'a mátínkówana ayáámba tátorowasa asóvaraawe.

41 mirá úwasa taraváá-kwámbá sáwíva-kwaasi tirumpinkémbá tiyuwéna anónka'a sésa Áánútu ááninko óne simásuwesa kóúraawe. taraváá-kwámbá imáyáa ésa Ísuntavesa Áánútumo usásinankaiwaima iyé-ímáyáá untávéna Ísu aaiséráaro súwasa tiyuwéna kóúraawe.

*Yútiyaa-ayampa'a Ísu simátímakain-kwasai.  
Mááka 1:35-39*

<sup>42</sup> kóuwana aaváúmá usónka'a Ísu mindáópa'a tuwéna námúnaa síndayavena íma kwaási máyópa'a komáyowasa avakáá-umai awánésa sésa kónavo keséya maiyó suwaná

<sup>43</sup> Ísu séna ó'on-daopimpakwara'a áséi-kwasai Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba kosimátimenaumne. mirá ónaundayavena Áánútu si'mákaisa'a kunkáumne séna

<sup>44</sup> tiyuwéna Yútiyaa-ayampa'a koména mono'-náúmpimpá'á simátíma'maena iráiyé.

## 5

*Ísu kwená kwayó'nárawa'a tááyarain-kwasai.  
Mátíyu 4:18-22, Mááka 1:16-20*

<sup>1</sup> moórá-tawai Ísu nonkwaaúnkón-awampa'a áwí'a Kénésáréti-kwaaunkon-awampa'a máyowasa Áánútun-aaí isánáe sésa tóyo ésa kwenkuvará'á úmaesa tuwaná

<sup>2-3</sup> kae'á sáwíyan-dompi-sipi nonáamááíva'a kwáyowana moórá Sáímonindei kwáyowana awánówasa noyáá'a tóróyan-kwaasi mindómpí-sípí tuwésa kwase-únámbá kwésese uwaná misípí úwoi kwáyowana awánéna Sáímonina nompí-sípívimbá usáatena Sáímonintavena séna egwaa'á maimaé kwaaó súwana egwaa'á avúsúmaena nonawámpá'á kúwana Ísu mimpímbá mara'á ména amápa-kwaasi simátímakaiye.

<sup>4</sup> simásuwena Sáímonintavena séna nompí-sípí avúsúmae nonavuvumpá'á kuré egwárá

ená kwaásigwara'a kwase-únámbá túwéwana  
nompímbá kumína'a noyáá'a asínáaro súwana

<sup>5</sup> Sáímoni séna anóndakoo ívé'-no'waamba mirá  
úmae iyúndaya íya noyááta asinéta úwoiya  
máyaundayaanivo emó séndantemba ónaumne  
séna

<sup>6</sup> nonavuvumpá'á kwésa kwase-únámbá  
túwówana nompímbá kumúwana sáwíva'-noyaa'a  
minúnámpímbá ógwitena tararáára'naraamba  
úwasa

<sup>7</sup> moórá-nompi-sipivimba miwítí kwaási  
máyoúwasa awánésa tiyáán-tuwa'a ésa  
tasúwa'naa oro suwasá tésa minkáé-sípívímbá  
noyáá'a mósá márówana ógwitena umbaí téna  
nompímbá kunávekora'naraamba úwana

<sup>8</sup> Sáímoni Pítaa mirámó úmba awánéna Ísuma  
anóndakoman-íye séna aísamaivimba kívairena  
séna Ísóigoo sáwí-kwaasi úmpo siyuwé kwaaó  
siráíye.

<sup>9</sup> sáwíva'-noyaa'a asínóntavena Pítaawe kwesé  
máyoún-kwaasiye táátavai uwasá

<sup>10</sup> Sáímoniye noyáá'a to'maésarai nááúyawai  
Sépéti ááninkai túwí'a moóráwai Yémési úwana  
moóráwai Yóni mindáraiye táátavai uyaná  
Sáímoni Pítaa Ísuntavena séna Ísóigoo sáwí-  
kwaasi úmpo siyuwé kwaaó súwana Ísu séna  
íma áá'a kaíno. noyáá'o to'maé kwénaaomba  
mimbáyái ivátuwe'a ívé'a kwaási tavisíyasa  
kesirááíma kwáráaro súwasa

<sup>11</sup> mindómpí-sípí tavisímaesa nonáámááíva'a  
mámaresa miwítí mayáímá ivátuwesa Ísun-  
ánaaemba kwa'maésa kwénaaowe.

*Ísu áúma karón-kwaasi kawe'á umánkarain-kwasai.*

*Mátíyu 8:1-4, Máaka 1:40-45*

<sup>12</sup> moórá-tawai Ísu moórá-naopa'a máyowana moóráwai amápa-kuva'a áúma karón-kwaasi Ísumba awánéna anóndakoman-iyé séna aísamaivimba takívairena séna kentávénamo ankáínamo e kanaán-umai aúnái'a umásinkaniyone súwana

<sup>13</sup> Ísu ayáámba ane'á tátorena séna mirá ónaumpo enáúra'a karevú'a kawáúgwiye súwana avekáámbá kawáúguwana

<sup>14</sup> Ísu asiramái séna enáúra'a kawáúgwimba po naaóvá'ó Mósesimo siráintemba mono'-má'yái-kwáásítópa'a kwéma enáúma máagaraatinke póíma tímínasa Áánútuntavesa ísámai tuvú'mái agayáiyasa amáparawai awánéna áúrakemba kawáúgwiye sénááowe. ánivo enáúra'o umánkaunda-aimba simátimunavo se kwaaó Ísu súwana

<sup>15</sup> ivátuwena kawe'á umánkon-aimba simátíma'maena iyúwana mináínkó naaó'-nao'a kóyáwé úwasa sáwívarawai tóyo ésa kwenáái kwéise'a onaná tí'o in-kwáási asóvamatinkainkwae sésa tóyo uwaná

<sup>16</sup> ánivo Ísu Áánútumpa'a námúnaa síndayavena kavóná-marava'a kóyo uráiyé.

*Ísu aísamai pukówaimba kawe'á umánkarain-kwasai.*

*Mátíyu 9:1-8, Máaka 2:1-12*

17 moórá-tawai évakarawai áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásiyé Yérúsaremu-naopakemba Káríri-ayampakemba Yútiyaa-ayampakemba tóyo ésa Ísu moórá-naumpa'a aaí kwésimatimumba táisaraawe. Áánútu Ísumba asóvamatinkanin-asirayamba ámakowana máyowasa

18 évakarawai aísamaimo pukówaimba kwandaaivimbá marésa taagwiya'maésa tésa Ísunopa'a máánkáananaya kawé'á ínkwáe sésa tumbá

19 mindáúmpá'á sáwíva-kwaasi sisipáá uwasá íma kanaán-umai íyóra'naraan-esa naanamiva'á taagwiya'maésa umésa avaa'á akósámaresa ándára tátoresá túwówana kumeémena kwaásivimbo Ísumo máyompimba aúranka'a kumúwana

20 Ísu taagwiya'maésamo tun-kwáásímó árai'a kawé'á umánkaniye-imayaamo umbá Ísu tuwánéna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna kesí kwaásiyo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa

21 áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásiyé iséise esa sésa Áánútu kweyáá sáwí-imayaa maitiyuwánívo kwaási íma mirá ónááovo Áánútumba aká'áamba kwésimankaiye suwaná

22 Ísu minímáyáámó umbá awánéna séna nóra éra mirán-ímáyáá kwéoo.

23 moóráwaimo aísamaimo pukáindawaintavaimo sénamo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne sínasamo ésa áraira síí. kampará síiyo sénááowe. ánivo moóráwaimo aísamaimo

pukáindawaintavaimo sénamo eyááríka'a usásine kwaaó sínasamo ésa áraira sií. kampará siíyo awánanaaowe.

<sup>24</sup> kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai marapá'á máyaunda kwaásiti sáwí-imagaa maitiyuwáúnda-asirayamba tokáunda pó'a agaráátínkáanda awánanaaowe séna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna isaaó. usásinke ená kwandaaimá maimaé ená naaópa'a kwaaó súwana

<sup>25</sup> túranka'a usásinkwena kwená kwandaaimá kwémaena Áánútu áwí'a mósá kwémarena kwená naaópa'a kúwasa

<sup>26</sup> amáparawai táátavai ésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa íma awánaraundai'a isa'á awánáúmne sésa táátavai ésa tiyáámba tóipimba áákaawe.

*Ísu Áríváimba ááyarin-kwasai.  
Mátíyu 9:9-13, Mááka 2:13-17*

<sup>27</sup> naaémba Ísu aampa'á kwégwena awánómba táákísi-mayai kwémayowai áwí'a Árívái táákísimo máyón-daumpa'a máyowana Ísu awánéna séna usásine kesé tiyó súwana

<sup>28</sup> usásinena amápa-tantaa'a tuwéna kwenánaaemba kwa'maéna kwéna

<sup>29</sup> Ísuwe náíndayavena kwená naaúmpa'a anón-tomba agayówasa táákísimo máyón-kwaasiye ó'on-o'on-kwaasiye Áríváina naaúmpa'a tamésa mindáraiye tamésa tagwémandowasa

<sup>30</sup> amáán-kawaa-kwaasiye miwítí amáámba sun-kwáásíyé Ísuna kwayó'nárawatavesa áwáá'a



tiyésa tísaa esa sésa táákísi máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'a on-kwáásíyé toómbá kwénaao suwaná

<sup>31</sup> Ísu iséna séna sontaa-kwáásígó kawe'ó umáímo máyáan-kwaasi íma kwétuwa'naa-ivo tí'o in-kwáásí kwétuwa'naa-iye.

<sup>32</sup> mindáyave'a arupí umái máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a íma kunkáumpo sáwí'o umáímo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a kunkáumne Ísu siráíye.

*toómbá aawesuráan-kwasai.  
Mátíyu 9:14-17, Mááka 2:18-22*

<sup>33</sup> suwasá évakarawai Ísuntavesa sésa Yóni nombó pétinkaiwaina kwayó'nárawa'a moórámora-tawai Áánútuntavesa imáyáa ésa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésewasa ámáán-kawaa-kwaasiti kwayó'nárakwara'a mirá kwéovo ená kwayó'nárawa'a íma mirá ésa toómbá nombá úwoi kwénaawe. nóra ésa mirá kwéoo suwaná

<sup>34</sup> Ísu séna moórawai aaraí mayáíndawai amááraawi tanómba kauntimínimba miwísé máyainasa aamoí ésa mintómbá íma a'áo sénááovo úwoi nánááowe.

<sup>35</sup> naaémba minkwáásígómbá áí'maesa kówiyasa minkánáámá amááraawi tirunkó sáwí'a ínasa toómbá a'áo sénááowe Ísu séna kwemó ménamo naaémbo tiyuwénamo iyíníntavena mináímbá siráíye.

<sup>36</sup> Ísu mináímbá simásuwena maarán-áímbá kwántámai-aimba séna ááéraan-ampantamo

avaa'ó kwáyáísasamo ombá aúná-ampanta íma kárámai kwéaraapaawe. mirámó íyana aúná-ampanta sáwí'a ínana ááéraan-ampantao aúná-ampantaraani'a íma íníye.

<sup>37</sup> aúná-anda-aran-domba ááéraa-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba íma kwéatimaraawe. mirámó íyanamo éna aúná-anda-aran-domba anón-éna ááéraan-anaveumba kavámbaena sáwí'a ínana mindómbá úwoiva'a atígwiniye.

<sup>38</sup> mindáyavesa aúná-anda-aran-domba aúná-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba kwéatimaraawe.

<sup>39</sup> ááéraan-anda-aran-domba naawáímó ombá sésa ááéraan-anda-aran-domba áséi kwéiye kwésesa aúná-anda-aran-domba íma kwésinkaiye kwésewe.

## 6

*Ísu savaatirár-áímbá siráin-kwasai.*

*Mátíyu 12:1-8, Mááka 2:23-28*

<sup>1</sup> moórá-tawai Yútaa-kwaasi agándon-kanaara'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé kígauvimba úwíti-ton-kigauvimba kwégwesa kwená kwayó-kwáásí úwíti-aramba kútúmai ásima pítuwesa kwénowasa

<sup>2</sup> ámáán-kawaa-kwaasi évaka'a tuwánésa sésa agándaan-kanaama aambá áúmbakaawa'a nóra era mirá kwéoo suwaná

<sup>3</sup> Ísu séna naaóvá'á Tévítimo urómba aúváívimba agaimarón-ainkona ááimba íma ísaraawe. Tévítiye kwená kwaásiye táái kwétinkowana

<sup>4</sup> Tévíti Áánútuna mono'-náúmpá'á iyéna Áánútu aúranka'o makón-tomba umairéna

kwéne<sup>na</sup> kwená kwaási timúwasa narááwe.  
 mintómbá úwoi-kwaasi íma némáembanivo  
 mono'-máyaí máyón-kwaasi némáembani. Tévíti  
 mintómbá umairéna timúwasa nonká'á Áánútu  
 íma áwáá'a siráimbanivo kesí kwaási mirá  
 kwéowa'a áwáá'a ímo seráámbá áwáá'a kwésewe.  
<sup>5</sup> kwíyómpakemba kwaási úranda'a  
 pó'a agándai-kanaara'o kárákwiraundawai  
 úmpo agándai-kanaamo kwaásimo mayáí  
 kwémayaamba kendéímán-iye Ísu siráíye.

*ayáámba kawévaigurain-kwaasigona kwaasái.  
 Mátíyu 12:9-14, Mááka 3:1-6*

<sup>6</sup> moórá-tawai Yútaa-kwaasi agándon-kaaara'a  
 Ísu mono'-náúmpá'á iyéna kwésimatimuwana  
 moóráwai ayáánúrapar-ayaamba kawévaiguron-  
 kwaasi máyowasa

<sup>7</sup> ámáán-kawaa-kwaasiye ámáámba sun-  
 kwáásiyé mésa Ísuntavesa agándaira'a póna  
 minkwáásímó kawé'ó umánkainataamo éta  
 táto'maiya aaivintá mayankánaumne sésa Ísumba  
 awánomba

<sup>8</sup> Ísu minímáyáámó umbá awánéna ayáámba  
 kawévaiguron-kwaasiyavena séna usásine  
 kemó máyaundara'a umaiyó súwana usásinena  
 Ísunopa'a túranka'a umaúwana

<sup>9</sup> Ísu miwíyávéna séna moórá-aintave'a  
 tísaa ónáe'a sune. kentáásí ámáán-aimpimba  
 nóin-aina kwáyáíyo. agándai-kanaara'a póta  
 kawé'-máyaíyá kwémayaum. sáwí-mayaiya  
 kwémayaumno. kwaási áwa'naa onanayá kawerá  
 umáíya méní. inkámónanaya puwíníyo tísaa ena  
 súwasa íma aaí suwaná

10 Ísu móyuwana meyuwana éna ayáámba kawévaiguron-kwaasiyavena séna enayáámba árútuwaaó súwana ayáámba árútuwowana kawé'á umánkowasa

11 miwí tirumbá ávááraumai sáwí'a úwasa nóra umáíya inkamónaumno sésa kemó máyómpimba iséise uráawe.

*Ísu kwená kwayó 'nárawa'a tááyarain-kwasai.  
Mátíyu 10:1-4, Mááka 3:13-19*

12 minkánáávimbá Ísu enónka'a omápa'a uména íma aúmá kwaéna Áánútumpa'a námúnaa símaena kwéiyuwana

13 móírarowana Ísun-ánaaemba kwarón-kwaasi tááyowasa íyúwana minkwáásívinkémbá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi táámpámarena séna kesí aantá-kwaasin-owe séna túwí'a taráiyé.

14 miwí túwí'a téna moóráwai áwí'a Sáímoniye séna aúná-kwí'a tamámena Pítaawe súwana séna moóráwai Pítaa áváko áwí'a Éndaru moóráwai áwí'a Yémési moóráwai áwí'a Yóni moóráwai áwí'a Vírípi moóráwai áwí'a Pátóromu

15 moóráwai áwí'a Mátíyu moóráwai áwí'a Tómaasi moóráwai Árávíasi ááninko áwí'a Yémési moóráwai áwí'a Sáímoni kwemá Árómaani-kamaani-kwaasi tí'mátuwanae siráiwai

16 moóráwai Yémési ááninko áwí'a Yútási moóráwai Yútási Isakérióti kwemá naaémba Ísumba kwená namuro-kwáásír'á'á agaráátínkaraiwai miráumai-kwaasi Ísu tááyaraiye.

*Ísu sáwíva-kwaasivimba mayáí mairáin-kwasai.  
Mátíyu 4:23-25*

17 omápakemba Ísu miwísé arúvá'á kumbáyowasa kwenánaaemba kwarón-kwaasi sáwívarawaiye Yútiyaa-ayampakemba Yérúsaremu-naopakemba uwí-nón-awampakemba Táyaa-naopakemba Sáintóni-naopakemba sáwíva-kwaasiye tamésa

18 Ísun-aai isánáe sésa tí'a ún-kwaasigwara'a asóvamatinkainkwaé sésa tóyo ésa taraváá-kwámbá tirumpimbá máyón-kwaasigwara'a tóyo uwaná Ísu taraváá-kwámbá tirumpinkémbá maitiyuwówasa

19 tí'a ún-kwaasi Ísun-ane'a tátoraanana sí'a ánásainkwaé sésa mirá uwaná asirayámbá tokéna póna mintí'á asóvamatinkaraiye.

*tirunkó kawé'á éna sáwí'a éna ínín-kwasai.  
Mátiyu 5:1-12*

20 Ísu mirá umátiyuwena kwená kwayó-kwáásí tuwánéna séna keinárawa'a Áánútu súwa'naa ínkwáé sewái Áánútu kawé'á kwéumatinkena kwégawaaiye.

21 ívé'a táái kwétinkaiwai tirumbá etóyóí umái máéro. Áánútu kanaa umátinkaniye. ívé'a tirumbá sáwí'a kwéísasa ivi'á kwétaawai tirumbá etóyóí umái máéro. tirumbá kawé'á ina'a kwíráái sénááowe.

22 keinárawa'a kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaintave'a asiramái máyáawai kwaási tínaaembo umátinkesa tíyámbo umátinkesa sáwí-aimbo simátinkesa sáwí-kwaasin-owe sénááomba tirumbá etóyóí umái máéro.

23 mirá íya'a tirunkó kawé'á kwéina'a imá kwéte'a kwíyómpakemba kentí kawé'-méyámbá mayánááowe. naaóvá'á miwítíkwá'ná mirá ésa Áánútun-aaí simátímakowai sáwí'a umátínkaraawe.

24 ánivo marapákén-tántáá'á makáawaima kárákwiyoro. tirunkó kawé'á kwéin-tantaa'a á'a makáamba pó'a íma moóráma kawé'-méyámbá mayánááowe.

25 ívé'a tímú'a vaiwáí kárákwiyoro. naaémba táái tinkániye. ívé'a kwíráái kwésewai kárákwiyoro. naaémba ivi'á tánááowe.

26 naaóvá'á kentíkwá'ná kampar-áímbá simátímakowai túwí'a mósá makáamba pósa mirámó kwésesamo kentúwí'o mósá kwémarewa'o é'a kárákwiyoro Ísu siráíye.

*namuro-kwáásí kawé'á umátínkáaro-kwasai.  
Mátíyu 5:38-48*

27 Ísu simásuwena séna kemó simátíménda-aimba isáaro. kesááimo isé'o é'a kentí namuro-kwáásí tirumbá kawé'á umátinke'a tiyáambo umátínkéwai kawé'á umátínkáaro.

28 sáwí-aimba simátínkéwai kawé'á umátínkáaro. sáwí'a umátínkéwaimo é'a Áánútumpa'a námúnaa simái miwí túwa'naa oro.

29 táá'o tuwausíya'o é'a íma tinkamé'a ókwara'a kwántá-timiyasa tuwausónááowe. kentí unáánkwátói mairésa sésa ókwara'a mayánáe síya'o é'a íma a'áo seró.

30 moórá-yantaatavaimo simiyó síya'o é'a úwoi tíméro. kendéimo moórá-yantaa'o máyáíya'o é'a íma usisi'á síméro seró.

31 kembó tirááímo táínda-i'o umáímo kwétuwa'naa-iyá'a miwí miráumai túwa'naa oro Ísu siráíye.

32 Ísu simásuwena séna amáparawai kentí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. sáwí'o kwéon-kwaasi íma kawe-kwáásí ombánivo miwítí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. miráumaimo kentí kwaásiti imáyáawe su'maimo kwéiyanamo éna Áánútu íma kawe'-mékámá timínivo kentí namuro-kwáásígwára'á imáyáa tíméro.

33 amáparawai kawe'á kwéumatinkaan-kwaasi kawe'á kwéumatinkaawe. sáwí-kwaasigwara'a mirá kwéowe. mirámó onten-umái kawe'ó kwéumatinkaan-kwaasiye su'maimo kawe'ó umátínkéwanamo éna Áánútu íma kawe'á owé síníye. kentí namuro-kwáásígwára'á kawe'á umátínkáaro.

34 sáwí-kwaasi naaémba siménááowe-imayaa ésa kwétimewe. naaémbo timénááon-kwaasiye su'maimo timíyanamo éna Áánútu íma kawe'á owé síníye. naaémba siménááowe-imayaa íma é'a úwoi tíméro.

35 kentí namuro-kwáásí kawe'á umátinke'a imáyáa tíméro. anondá simígwáe-imayaa íma é'a úwoi tíméro. mirámó íyambo é'a Áánútumpakemba kawe'-mékámá mayánááowe. Áánútu kwentávésa íma súwi sen-kwáásí úwoi kwétuwa'naa-ena sáwí-kwaasigwara'a mirá kwéisasa pósa kwaási keinárawa'a mirámó ombá tuwánésa sésa Áánútu kwíyómpakewai áánimbaa'a owé sénááówe.

36 kentjvomá arumbá kwéumatinkaintemba mirá oró Ísu siráiyé.

*íma sáwí-aimba simátíméero siráin-kwasai.*  
*Mátíyu 7:1-5*

37 tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye síyanamo éna Áánútu kentáváígwará'á mirá sínívo tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye sevó. umbai-yántáá'ó timíyanamo éna Áánútu kenkwará'á mirá ínívo umbai-yántáá'á tímévo. sáwí'o umátinkaiya'o é'a mináimbá íma tááka'a maré'a tuwinkásuwaaro. mirámó íyanamo éna Áánútu kemó sáwí'o ombá maitiyuwáníye.

38 timíyantemba Áánútu anondá kembá timíníye. toómbó tíméwasamo nawááesamo aráávara'o ontembá Áánútu mirá umái sáwíva-tantaa'a timíníye. miráumai tíméntemba Áánútu miráumai timíníye Ísu siráiyé.

39 Ísu simásuwena kwántámai-aimba séna moóra aúgavitawai moóra aúgavitawaimba ayáán-to'maesarai íma kanaán-umai kóyááoivo mirámó ésaraimo ésarai aísava'a tuvamóyááoíye.

40 kwená iyámpóímo agaráátínkáiwaimbo ombá íma kwembá kwéusayaaitaavo kwenáái ísámaesa kwemó intení'a kwéowe Ísu siráiyé.

41 Ísu simásuwena séna kentúrampimba irarumbá kwáyáísa'o ombá íma awánaamba kentí kwaási tuwáné'a enaúrampimba ayaantambá kwáyáíye kwésevo íma mirá seró.

42 kentúrampimbo irarumbó ímo awánaamba nóra sera kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá maitiyuwánáe kwéseo. kaumbo-káér-ainkwara-kwasin-ovo kentúrampinkemba



irarumbá maisuké'a tuwáné'a kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá kanaán-umai maitiyuwánááowe Ísu siráiyé.

*taaigónté arankóntéi kwaasái.*

*Mátíyu 7:17-20, Mátíyu 12:33-35*

<sup>43</sup> Ísu simásuwena séna kawé-táigó íma sáwí-aramba iyáísana sáwí-taigo íma kawer-árámbá kwéiyaivo

<sup>44</sup> mintáigó arambá awánésa sáwí-taiye kawé-táiyé kwésewe. tekómo éna íma áwí-yantaa'a iyánívo té'a iyániye. ampaantarígo avo'árén-aramba íma iyánívo ampaantarí-aramba iyániye.

<sup>45</sup> miráumai kawé-kwáásí kawer-ímáyáávinkémbá kawé-máyái kwémayaavo sáwí-kwaasi sáwí-imayaavinkemba sáwí-mayai kwémayaawe. tirumpimbá kwáyáin-imayaanei kwésewe Ísu siráiyé.

*naambá kwéoyawairaiti kwaasái.*

*Mátíyu 7:24-27*

<sup>46</sup> Ísu simásuwena séna kentávái anóndako óne kwésembanivo kemó simátimunda-aimba íma kwa'mái kawé'á kwéowe.

<sup>47</sup> kesópa'o tésa kesáái isésa kawé'á umái kwégwaraiyawai mirán-kwáásímó simátíméndara'a isáaro.

<sup>48</sup> naambá ónáo sésa maravímbá mai'á u'maésa kumeémesa óntamba kunavakáá-ésa minká'á naamayáámba aimái naambá úmaraiyana aa'á téna anón-kavirayan-domba kumínana mindámbá íma tawisínda asiramái kwéena óntanka'-namba póna úwoi kwéniye. miraráán-umai kwaásimo kesópa'o tésa kesáái isésa kawé'á umái kwégwaraawai asiramái ménaaowe.

49 áńivo kesáńmo isésamo ímo kawewó umáńmo kwéisaawaima mirán-kwáásímó simátíméndara'a ísáaro. naambá óńáe sésa íma mai'á ukésa íyamba paáká'á úmakaiyana anón-a'a téna kavirayán-dómbá kuména mindámbá tawísíyuwainana sáwí'a íníye. miráráń-umai ímo kesáńmo ísámaimo kawewó íyawai íma asiramái ménaaowe Ísu siráíye.

## 7

*Árómáńi-kwayo'ńakona kwaasái.*

*Mátíyu 8:5-13*

1 Ísu mináyáátáár-áńmbá simátímatuwena Kápénéamu-noapa'a komáyowana

2 Árómáńi-i-kwaasiti kawááná'á ména kwená kwayó'ńá'á aráái tówaimba áí'a kwéuwana puwíndayavena kwéena máyowana

3 minkáwáánákó Ísumo tamáyon-aimba iséna Yútaa-anon-kwaasiyavena séna Ísumba koái'mae'a tíyana taasóvamankaino séna ti'marówasa

4-5 Ísunopa'a asiramái kosésa minkáwáánákó Yútaa-kwaasiya kwésuwa'ńaa-ena kentáásí mono'-ńámbá úmakaimba póna kawekwáásí po kawewá umái koáwa'ńaa íníyone suwaná

6 Ísu iséna miwísé kwéna minkáwáánákóná naambá egwaa'á kwáyonka'a kúwana minkáwáánákó kwená kwaási simátiména séna Ísunopa'a kosimáme'a maará simáméro. anóndakoo kentáásí kawáánákó séna kemá sáwíyan-kwaasi úmpo emá anón-kwaasi ómpo ivátuwe kesí naaúmpa'a íyńnda uwóví'a íníyone.

<sup>7</sup> mindáyavai íma enópa'a kosimámakaunda po íma kesí naaúmpa'a iyé úwoi aaiyé su'mai sinaná kesí kwayó'ná'á asóváino.

<sup>8</sup> kegwará'á kawáá-máyáígóná ááimba awánaraunda kesí kawáánákó sisa'á kwená mayái kwémae'a kesí i-kwáásíyávé'a súnasa kesí mayái kwémayaawe. moóráwaintave'a sé'a kwaaó súnana kwégwisa'a moóráwaintave'a sé'a tiyó súnana kwétisa'a kesí kwayó'nátávé'a mirá uwómó súndantemba mirá kwéiye siyé. Ísumba kosimáméro súwasa ti'marówai tésa tasimámúwana

<sup>9</sup> Ísu mináímbá iséna áátavai éna kogwanténa kwenánaaembo kwa'maésamo kun-kwáásíyóntávéna séna simátine'a sé'a minkwáási Árómáani-kwaasigo kentávéna súwa'naa íí-ásíráyámbá tokáiyé kwésivo kesí kwaási Ísareri-kwaasivinkene ó'on-kwaasivinkene íma mirán-áímbá kwésewe Ísu súwasa

<sup>10</sup> ti'marón-kwaasi koyauwerésa tésa taawánomba kwayó'ná'á kawé'á umái máyowasa taawánaraawe.

*Ísu moóráwaimba usásinankarain-kwasai.*

<sup>11</sup> Ísu sáwíyanka'a ména tiyuwéna kwená kwayó-kwáásíyé sáwíva-kwaasiye kúmba Néninaopa'a kwéna

<sup>12</sup> mindáókona óntan-kurigona ontara'á kúnka'a moórá-ketor-ininko ááninko puwúwasa taagwiya'maésa sáwíva-kwaasi anówae kwétuwana

<sup>13</sup> Ísóigo anówamba awánómba arumbá umánkena séna íma ivi'á taaó séna

14 kúkútaa-taira'a kotátorowasa taag-wiya'maésa tun-kwáásí tamáúwana Ísu séna ívé-kwaasigoo usásinaao súwana

15 pukómpinkemba usásinena aaí kwésuwana Ísu anówantavena áí'mae kwaaó súwasa

16 amáparawai táátavai ésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa ívé'a Áánútun-aaí sin-kwáásí anón-kwaasi kentáávimbá kwévaariye. Áánútu ai'maráísana kwená kwaásiya súwa'naa íi-kwáásiyá kúmiye suwaná

17 mináimbá Ísuntavesamo sun-áínkó Yútiyaa-ayampa'a évarevar-awampa'a kóyáwé uráiyé.

*Yóni nombó pétinkaraiwaina kwaasái.*

*Mátíyu 11:2-19*

18 mináínkó kóyáwé úwasa Yónina kwayó-kwáásí isésa Yónimba kosimámúwana kwená kwayó'nárai tááyowasarai tuyaná

19 simátimena séna Ísumba maanáimbá koáisaa okaiyó. emá kumíníyonemo siráawaiya'ono. á'owawa ónómpo kemá kumíníwaina amu'maránaumno siyé. kosekaiyó Yóni súwasarai isésarai

20 Ísunopa'a tasimámesarai Yóni nombá pétinkaiwai si'maráísakai enópa'a túye. Yónimo simbá kumíníyonemo siráawaiya'ono. á'owawa ónómpo kemá kumíníwaina amu'maránaumno siyé. Ísumba tasimámúyana

21 minkánáávimbá Ísu sáwíva-kwaasi ó'on-o'on-ti'a ún-kwaasi kawé'á umátinkena taraváá-kwámbá tirumpinkémbá kwémaitiyuwena túramba kavíkón-kwaasi túramba awánamai kawé'á uwaná

22 Ísu Yónimo ti'marón-kwaasiyavena séna tayauwerékai awánaan-tantaa'a isáán-aimba Yónimba kosimámekai sékai túramba kavíkíiwai túramba awánamai kawé'á owaná táá'a kaúnkaiwai táá'a kwéisaawana tísamaima pukáiwai kawé'á umái tísamaima kwétaawana túma karáiwai kawé'á kwéumatinkena puwón-kwaasi kwéusasintinkena úwoi-kwaasi áséi-kwasai kwésimatimena séna

23 kentávéna íma kaer-ímáyáá iyawai tirunkó kawé'á kwéiye siyé. Yónimba kosimámékaiyo Ísu súwasarai kurááíye.

24 Yónina kwayó'nárai tayauwerésarai kuyaná Ísu Yónin-aaí amápa-kwaasi simátimena séna Yóni kavóná-marava'a máyáísa'a koawáné'a nóran-imayaa kwéera koawánaraao. úndá toréna umá móma'mema'o intenkáán-kwáásí Yónima iyé-ímáyáá uráao. ímanivo Yóni íma mirán-kwáásímán-ivo asirayán-kwáásímán-íye.

25 nóran-imayaa kwéera koawánaraao. kawer-únánkwátói úmakainda-kwaasi Yónima iyé-ímáyáá uráao. ímanivo mirán-kwáásí kawer-únánkwátóigwara óísankwara-kwaasi anón-kwaasiti naaúmpa'a kwémaewe.

26 nóran-imayaa kwéera koawánaraao. Áánútun-aaí kwésiwai Yónima iyé-ímáyáá uráao. owé. Áánútun-aaí kwésiwaiman-íye. árai'a simátime'a sé'a kwemá Áánútun-aaí siráawai usáyaaitaríye.

27 Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba Yónin-aaí simái agaimaréna séna

Áánútu séna isaaó. moóráwaimba ai'maráanana kesáái maimaéna ená aiva'á kwéna ená

aambá kwiyíniye siráiyē  
 agaimaréna siráimba Yónintavena siráiyē.

<sup>28</sup> simátimé'a sé'a Yónina mayáigó amápa-  
 kwaasiti mayáigómbá usáyaaitsana Áánútu  
 kawé'á umánkaraivo Áánútu kwená kwaásira'o  
 kawááin-kwaasi anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye  
 anómba kawé'á umátinkaniye Ísu siráiyē. [

<sup>29</sup> táákísi kwémayon-kwaasiye úwoi-kwaasiye  
 mináimbá isésa Áánútumo siráin-aimba árair-  
 aimba póta konanayá nombá pésinkainkwae sésa  
 Yóninopa'a kuráawe.

<sup>30</sup> ánivo Yóni Áánútuna aambá agaráátínkaraimba  
 áamáan-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásíyē  
 minámbá tínaaemba umámesa íma nombá  
 perómba kóuraawe.]

<sup>31</sup> Ísu moórá-ainkwara'a simátiména séna ívé'a  
 máyáan-kwaasi nóran-kwaasiraane sénaumno.

<sup>32</sup> mirán-kwáásiráání'a kwéomba iyámpóiyomba  
 naaópa'a marupímbá mésa aávéima kwétesa  
 moórá-ayampa'o máyáan-iyampoi tááyesa imá  
 tiré'a taseró. moórá-iyá súna'a íma táásá  
 uráawe. ivi'ó taan-iyá súna'a íma ivi'á taráawe.  
 miníyámpói uráantemba maamáyáan-kwaasi  
 mirá kwéowe.

<sup>33</sup> Yóni nombá pétinkaiwai ména ándá-aran-  
 domba íma kwéneña Áánútuntavena ísámai  
 toónkwárá'á íma kwénaísa'a kwéntávé'a sé'a  
 taraváá-kwámbá arumpimbá máyáiwaiman-iyē  
 kwésewe.

<sup>34</sup> kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai  
 mé'a ándá-aran-donkwara toónkwárá'á  
 kwénauna'a kentávé'a sé'a ándá-aran-donte  
 toónté námae iyíwaima póna táákísi máyáan-

umoyan-kwaasiye sáwí'a on-kwáásítí kwaásiman-  
iye kwésewe.

<sup>35</sup> ánivo Áánútu simátímakaintemba kwéowai sésa  
Áánútu kawer-ímáyáágwáráwáímán-iye kwésewe  
Ísu siráiyé.

*Ísu aísamaira'a masawémba atírain-kwasai.*

<sup>36</sup> moórá-tawai áamáán-kawaa-kwaasigo áwí'a  
Sáímoni kwemá Ísuntavena séna kesí naaúmpa'a  
toómbá tamandaaó súwana kwená naaúmpa'a  
iréna toómbá ugwénowana

<sup>37</sup> mindáópaken-inimba eénánká'á naaún-ininko  
Ísu áamáán-kawaa-kwaasigona naaúmpa'a ména  
toómbá kwénaiye-aimba minínínkó iséna óntan-  
anaveumpimba áséi-kwiyumba ún-basawemba  
kwáyomba maimaéna

<sup>38</sup> mindáúmpá'á iyéna Ísun-ánaaempa'a  
aísamaivimba uména ivi'á kwétowana  
a'numá ka'maéna Ísu aísamaira'a kumúwana  
minínínkó ayáátáár-a'nontaunei aísamairakemba  
kwéuwaena aísamai kwéamo'nena áséi-kwiyumbo  
ún-basawemba aísamaira'a atímarowana

<sup>39</sup> áamáán-kawaa-kwaasigo Ísumbo ááyowai  
awánéna imáyáa éna séna minkwáásígómó  
Áánútun-aaí kwésiwaimo inkákái aísamaira'o  
uyátokain-inimba eénánká'á naaún-ininko iyé-  
ímáyáá isinó séna mirán-ímáyáá úwana

<sup>40</sup> Ísu minkwáásígóntávéna séna Sáímoniyo  
moórá-aimba simámenae súwana minkwáásígó  
séna anóndako siyó súwana

<sup>41</sup> Ísu séna moóráwai óntamba kwétimiwai  
ména moóráwaimba sáwívar-ontamba siyáánkai-

tamayor-ontamba aména moóráwaimba sáwíyan-ontamba moórá-tamayor-ontamba ámísana

<sup>42</sup> aanávómbó amí-kanáá tı́sasaráí óntamba íma kwáyáı́sasarai avakáá uwááesarai kwenópa'a tíyana séna kanaánivo íma meéyámbá mayánaumpo keináraitı́ meéyán-túwı́'a tawígauvatuwaumpo kokaiyó siráı́ye-aimba Ísu Sáı́monimba simámena séna mindáyavena mirámó sintávéna minkáé-kwáásígóráı́ tirunkó aamoı́ kwéumankaiye. moóráwai ávááraumai aamoı́ kwéumankaimba nááwa'ıyo Ísu áı́saa ena súwana

<sup>43</sup> Sáı́moni séna sáwı́var-ontambo mairénamo aanávómbó ímo máamisanamo meéyán-áwı́'a tawígáúvatuwı́wai anón-aamoı́ kwéumankaiye Sáı́moni súwana Ísu séna mindáyave'o súnda á'a séne simásuwena

<sup>44</sup> kogwanténa minínínkómbá awánéna Sáı́montavena séna minínínkómbá awánaao. ená naaúmpa'a iyúnda kentáásı́ ááimba sısamaimo sese íı-nómbá íma siménana minínínkó ivı́'a kwétaisana a'numá sısamaira'a kúmısana kwena'nónáunei uwákaiye.

<sup>45</sup> parubará íma umásinkaanana minínínkó sısamaima taamó'namo'na uráı́ye.

<sup>46</sup> kentáásı́ ááimba íma si'nómpá'á masawémba asinkáánana minínínkó sısamaira'a áséıkwı́yumba im-básáwémbá atı́mai asınkaraiye.

<sup>47</sup> mináı́mbá simáme'a sé'a minínínkóná amápa-sawı́-imayaa mayauwáúnda póna kembá anón-aamoı́ umásinkena mirán-tántáá'á kawé'á umásinkáı́ye. ánivo moóráwaimbo kıtosawı́-yantaa'o mayauwáúnda sáwı́yan-aamoı́ kwéumasinkaiye Ísu Sáı́monintavena simásuwena



48 minínínkóntávéna séna ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa

49 kwesémo toómbó kwénon-kwaasi keáímbá sésa kwaásiti sáwí-imayaa kwémaitiyuwaiwaima mindá nóran-kwaasiya'iyo suwaná

50 Ísu minínínkóntávéna séna kentávái áraire séna'a ená sáwí-imayaa mayauwé'a kawé'á umánkaumpo aánoumai paru umái kwaaó Ísu siráíye.

## 8

### *évakar-inimba Ísuwe kwénaaon-kwasai.*

1 minkákémbá Ísu naaó'-nao'a anón-daopimpare sáwíyan-daopimpare kwénaaena Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba áséi-aimba simátíma'maena iráíye. Ísuwe kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi kwénaauwasa

2 évakar-ininte kwénaaesa miníníntómbá évaka'a tí'a úwana Ísu kawé'á umátínkaron-inimba uwasá évaka'a tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyukain-inimba uwaná moórá-inimba Mágátáraa-naopakemba áwí'a Máriaa Ísu kwenarumpinkémbá avakaeté-taravaa-kwamba mayáúkon-ininko úwana

3 moórá-ininko áwí'a Yóánana awaikó áwí'a Súsá kwemá Éróтина naanká'á kárákwirawai úwana moórá-ininko áwí'a Súsána úwasa évakar-ininkwara'a uwasá miráumai-inimba pósa kentí náaindaampinkemba Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé túwa'naa úmaesa kuráawe.

*moóráwai ánýumba tu'makáin-kwasai.  
Mátíyu 13:1-23, Mááka 4:1-20*

<sup>4</sup> naaó'-naoken-kwaasi sáwíva'a Ísunopa'a tóyo uwaná Ísu simátimena séna

<sup>5</sup> moóráwai ánýumba maimaéna kígauva'a kwégwena máyu'maraisana évakar-anayumba aampa'á kunkwáyáísasa kwaási tísamaigo tavútukaawana numaómá túkúnasukaiye.

<sup>6</sup> évakar-anayumba óntankwara'-maravimba kunkwéna karuwéna anoníyaim-barava'a póna aáyánkaraiye.

<sup>7</sup> évakar-anayumba karaampimbá kunkwéna kárúraisana karaan-tantáákó ara'násukaiye.

<sup>8</sup> évakar-anayumba kawe'-márávimbá kunkwéna karúmai anón-éna arambá imái sáwívar-aramba iráíye. kwéisaawai ísámai kawe'á oró Ísu siráíye.

<sup>9</sup> súwasa Ísuna kwayó-kwáásí Ísuntavesa minkwántámái-áínkóná ááimba sinatá ísáano suwaná

<sup>10</sup> Ísu séna Áánútu kwená kwaási kawááin-ainkona ááimba kwésimatimunda Áánútu keinárawa'a imáyáa tímísa'a kwéisaavo ó'on-kwaasi kwántámai-aine su'mai kwésimatimumpo kwéisaambanivo íma ísámai kawe'á kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawe'á kwéowe Ísu siráíye.

<sup>11</sup> Ísu simátímatuwena séna mináínkóná ááimba súnda ísáaro. moóráwaimo ánýumbo tu'maráinten-umai Áánútun-aaí simátímísana

<sup>12</sup> évakar-anayumbo aampa'ó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aaí ísááwana Sáátáánigo imáyáa éna Áánútun-aaiyavesa

áraire síyana sáwí-ampakemba kawer-ámpá'á métínkáivo séna tirumpinkémbá tamaimái úwoiva'a kwétiyuwaiye.

<sup>13</sup> évakar-anayumbo óntankwara'-maravimba kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aai isésa aamoí ombánivo íma tirumpimbá táto'mai kawé'á ontávésa sáwíyanka'a áraire kwésewana ó'on-o'on-tantaako tisasá miwáná imáyáa ésa Áánútun-aai ivátukaawe.

<sup>14</sup> évakar-anayumbo karaampimbó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aai isáámbanivo marapár-úmbái-yántáátávésa imáyáa úmae naaésa óisan-imayaama úmae kwénaaesá ó'on-o'on-tantaa'a mayánáe kwésimae naaésa mirán-imáyááó Áánútun-aai káátasuweisasa íma Áánútuna mayái kwémayaawe.

<sup>15</sup> évakar-anayumbo kawé'-márávimbó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aai isésa kawer-imáyáágwárá-kwáásí isésa tirumpimbá táto'mai kawé'á ésa asiramái mésa Áánútuna mayái kwémaesa ó'owima kwétuwa'naa-owe Ísu siráiyé.

*oómbá kúrakain-kwasai.*  
*Mááka 4:21-25*

<sup>16</sup> Ísu simásuwena séna oómbó kúra'maraamba íma aúpá'á marésa íma asípáa-amendaampa'a marésa avora'á mósá makéwasa amáparawai naaúmpa'o iyiyamba awánanaaowe.

<sup>17</sup> mirámó onten-umái aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paárínasa awánanaaowe.

túnkaipa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárínasa awánanaaowe.

<sup>18</sup> kwéisaan-aimba imáyáa umái kawe'á oró. Áánútun-aaimo ísámaimo kawe'ó kwéowai Áánútu túwa'naa ínasa moórá-ainkwará'a isánááowe. Áánútun-aaimo ímo ísámaimo kawe'ó ésa kampa'á sésa kawe'á umái kwéisaumne kwésewai tirumpinkémbá maimayáínana íma kwéniye. mindáyave'a ísáan-aimba imáyáa umái kawe'á oró Ísu siráíye.

*Ísun-anówawe áúnava'maati kwaasái.  
Mátíyu 12:46-50, Mááka 3:31-35*

<sup>19</sup> súwasa Ísun-anówawe Ísun-áúnava'maate tésa sáwíva-kwaasi Ísuwe mésa sisipáá uróntavesa íma naaúmpa'a iyúmba máápata tamáyówana

<sup>20</sup> mindáúmpá'ó máyon-kwaasigo Ísuntavena séna enanówe enáúnavare embá awánanae sésa máápa'a tamáyáawe súwana

<sup>21</sup> Ísu amáparawaiyavena séna Áánútun-aaimo isésa kawe'á kwéowai kesinówe kesúnava'maa'an-owe Ísu siráíye.

*anón-unda torówana Ísu maivairáin-kwasai.  
Mátíyu 8:23-27, Mááka 4:35-41*

<sup>22</sup> moórá-tawai Ísu kwená kwayó-kwáásíyé nompí-sípívimbá usáatena nonkwaaúnkóná menávápá'á kónáe séna miwísé kúmba

<sup>23</sup> Ísu aún-kwaigurówana minkwááúmpá'á anón-unda torówana nonkó tuvántááva éna nompí-sípívimbá ógwitowasa kunávekunavo sésa

24 inkaisésa Ísumba koaúsesa sésa anóndakoo puwúnavaiaawe suwaná Ísu usásinena asiramái séna úndáonte nonkóntéyavena maiváyáakaiyo súwasarai úndáoe nonkóe maiváyóyana nonkómá kararépaguwana

25 Ísu simátimena séna kentáv'é'a nóra séra íma kesí imáyáa onkákémbá kwéseo súwana táá'a kówasa keáímbá sésa nóran-kwaasiya énowa úndáoe nonkóe kwenáái kwéisaiyo sésa tiyáámba uvakésa táátavesa ésa siráawe.

*taraváá-kwámbá arumpinkémbá mayáúkain-kwasai.*

*Mátíyu 8:28-34, Mááka 5:1-20*

26 simásuwesa mindómpí-sípívímbá kumbá Káríri-marama tínaaempa'a kwáyowana Kégésaa-marama túrampa'a kwáyowasa

27 mimbárává'á kumbá Ísu mindómpí-sípívínkémbá mimbárává'á ásávowana moóráwai mindáópakewai Ísunopa'a téna kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyowana póna ayáátááka'a unáánkwátói-iyaaimba ména íma kwená naaúmpa'a maéna kwaásimo utamátínkóm-burí-aiva'a máyowana

28-29 sáwíva-tawai mintáráváá-kwánkó sáwí'a umánkowasa kwaási kárákwiresa aiyayaanka'a asááúmarowana minándá tarátuwena mintáráváá-kwánkó áí'maena kavóná-marava'a máánkarowana ména Ísumo túmba awánéna kwáá'a túwana Ísu taraváá-kwánkóntávéna séna auwé kóao súwana Ísuma anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kumbéna anónka'a séna Ísuwo usáyaaitamai-Isoigo ááninko

ómpo sínkamonavainivo nóra umásinkaniyono súwana

<sup>30</sup> Ísu séna enáwí'a nááwa'ono súwana  
minkwáásígó sáwíva-taravaa-kwamba  
kwenarumpimbá máyontavena séna kesúwí'a  
sáwívarawai úne séna máyowasa

<sup>31-32</sup> omáka'a sáwíva-poima mésa umá  
kwénowasa minkwáásígó arumpinkén-táraváá-  
kwántómbá Ísuntavesa asiramái sésa kwaántái  
naaópa'a íma si'maraaó. mimpóí tirumpimbá  
si'maraaó suwaná mirá oró súwasa

<sup>33</sup> taraváá-kwántómbá minkwáásígó  
arumpinkémbá kárúwesa póí tirumpimbá  
kovérówasa mimpóiyómbá amápa'a  
ámémpakemba isaaisésa nonkwaaúmpíntá  
kumpérómba putásowasa

<sup>34</sup> póira'o tavikówai úmba awánésa avekáán-  
umai naaópa'a kwésa kígauvimpa'o máyón-  
kwaasi mósimati mesimati uwasá

<sup>35</sup> isésa koawánanae sésa kumbá Ísunopa'a  
koyorupésa awánomba taraváá-kwámbá  
arumpinkémbá kóun-kwaasigo unáánkwátói  
úmarena Ísu aísamaivimba kawé'á umái  
máyowasa koawánésa táátavai uwasá

<sup>36</sup> Ísumo minkwáásígómbó kawé'ó  
umánkówasamo awánon-aimba simátímúwasa

<sup>37</sup> isésa ávááraumai táátavai ésa pósa Kégésaa-  
maravaken-kwaasi amáparawai Ísuntavesa sésa  
maambáravá'á ivá siyuwéya kóaaó suwaná  
nompí-sípívimbá usámaaisowana

<sup>38</sup> taraváá-kwámbó arupinkémbó mayauwón-  
kwaasigo Ísuntavena asiramái séna esé kónáe  
súwana ímanivo

<sup>39</sup> ená naaópa'a kuré Áánútumo embó kawé'ó umánkáin-aimba kosimátimiyo súwana Ísumo umánkon-aimba mindáópa'a simátíma'maena kuráíye.

*inaamarúgónté aaraigóntéi kwaasái.*

*Mátíyu 9:18-26, Mááka 5:21-43*

<sup>40</sup> Ísuma Káriri-kwaaunkona menávápákémbá nompí-sípívimbá koyauweréna túmba sáwíva-kwaasi amu'marésa máyówana túwasa aamoí uwaná

<sup>41-42</sup> moóráwai mono'-nánká'ó kárákwirowai áwí'a Yáírasi téna Ísu anóndakoman-iye séna aísamaivimba kumbéna asiramái séna kimbora kesiyáámúmba puwíndayavena kwéivo tiré ane'á koyátorenana asóváino súwana minínáámárúgó sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima tásukain-arasigontavena avowá tasúwana Ísu kwesé kúmba sáwíva-kwaasi Ísumba taúkúraa'namai kwa'maé kuwaná

<sup>43</sup> moórá-ininkomba áí'a kwéun-ininko sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima naaeyámba kwéankowasa íma kanaán-umai asóvamankowana minái'á úwoi kwáyowana

<sup>44</sup> minínínkó sáwíva-kwaasivimba Ísun-ánaaemba kwa'maéna kwégwena kwená unáánkwátói-ayaaira'a koyátorowana mindááéyánkoma érankowana

<sup>45</sup> Ísu séna nááwawa kesí unáánkwátóira'a tátoraina'iyo súwasa amáparawai sésa ímaniye suwaná Pítaa séna anóndakoo sáwíva-kwaasi kwenkuvará'a úmaesa iyómpimba tátokaawe súwana

46 Ísu séna kempínkén-ásíráyánkó moóráwaimba kawé'á umánkáimba awánare'a sé'a moóráwai kesí unáánkwtóira'a tátokaiye kwésune súwana

47 minínínkó imáyáa éna íma aúpá'á úmpo á'a suwánaraiye-imayaa éna ayántámbá kwétowana Ísu aísamaivimba kumbaéna amáparawai túranka'a kwená unáánkwtóira'o tátorowanamo asóvámankon-aimba simátimuwana

48 Ísu séna kesímánaako kentávái se árai'a súwa'naa íníwaiman-iye sénda póna áí'a éránkáivo kawé'á umái kwaaó Ísu siráiyé.

49 Ísu mináímbá kwésuwasa mono'-nánká'ó kárákwirowaina naaópaken-kwaasi tésa Yáírasintavesa sésa enayáámúnko pukáivo anóndakontavai ténavao simámiyo suwaná

50 Ísu mináímbá iséna Yáírasintavena séna mináíntávái íma áákar-aaka'a éma kentávái ísénana enayáámúmba kawé'á umái méníye Ísu séna kúmba

51 Yáírasina naan-egwáá'á kwéna kwa'maésamo kun-kwáásíyóntávéna maanká'á méwaro séna Pítaawe Yóníye Yémésiye minárásígó anóvwíye tí'maena naaúmpa'a usávé'mai iyúmba

52 mindáúmpá'ó máyón-kwaasi anón-ivi'a kwétowana Ísu séna íma ivi'a taaró. minárásígó íma pukáivo úwoi aúmá kwaiguráiyé súwasa

53 minkwáásíyómbá á'a pukuráiyé-imayaa ésa Ísuna awíráái suwaná

54 Ísu minárásígó ayáánka'a tátorena séna inaarúgóo usásinaao súwana

55 minárásígón-amanko arupimbá túwana avekáámbá usásinowana Ísu séna toómbá



amíyana naíno súwasarai

<sup>56</sup> anówowi táátavai uyaná Ísu asiramái séna kemó únda-aimba íma simátímékaiyo siráiyé.

## 9

*Ísu kwená kwaási mayáírǎ'á ti'mákain-kwasai.  
Mátíyu 10:5-15, Mááka 6:7-13*

<sup>1</sup> naaémba Ísu kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tááyowasa tuwaná kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyu'mae'a nááóro-asirayamba tiména tí'o ún-kwaasi asóvamatinkai-asirayamba tiména

<sup>2</sup> séna Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba kogwésimatime'a tí'o índá-kwaasi kwéasovamatinke'a oró séna

<sup>3</sup> aampa'ó kwíyamba íma moórá-yantaa'a maimaé'a koró. tááúmba íma maimaé'a kwé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a toómbá íma maimaé'a kwé'a óntamba íma maimaé'a koró. moórá-mora-umai unáánkwátói timantenká umái kuvé'mae'a koró.

<sup>4</sup> Áánútun-aai simátimenaaontave'a moórá-naopa'o kwíyasamo naambó timíya'a mindáúmparé su'mai mé'a mindánkó avowá arunkó sáwí'an-ivai mindáúmpá'á mé'a kentí mayái maimái ánáse'a mindámbá tuwé'a ó'on-daopa'a koró.

<sup>5</sup> moórá-naopa'o kwíyasamo ímo naambó timíyana Áánútu mindáópaken-kwaasi íma aamoí umátinkanivo umásítai'a é'a tísamaivakem-baramo uwáéntemba unté'a koró Ísu simátimuwasa

6 kwená kwayó-kwaásí tuwésa naaó'-nao'a kwénaesa Áánútuna áseí-kwasai simátíma'maesa kwégwesa tí'o ún-kwaasi asóvamatinkamae kuráawe.

*Éróti Ísun-aaí ísarain-kwasai.  
Mátíyu 14:1-2, Mááka 6:14-16*

7 Ísuna mayáígón-áái símae iyúwana Káríri-marara-kawaanako áwí'a Éróti mináímbá iséna anón-imayaa urái. Ísuntavesa évakarawai sésa kwemá Yóni nombó pétinkaraiwai pukáimpinkemba usásinkaiye suwasá

8 évakarawai sésa kwemá Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Íráiyaa pukáimpinkemba usásinena máyáiyé suwasá évakarawai sésa kwemá naaóvá'á Áánútun-aaí simátímaakaawaivinkemba moóráwai pukáimpinkemba usásinkaiye suwaná

9 Éróti minámápár-áímbá iséna séna kemá simátinkaunasa Yónimba anumarambá arátúwááwana pukáivo mináímbó kwéseмба nááwa'iyompo awánanaumne Éróti símae iráiyé.

*sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.  
Mátíyu 14:13-21, Mááka 6:30-44, Yóni 6:1-13*

10 Ísuna aantá-kwaasi Ísumo tímúm-bayai maisuwésa kwenópa'a tésa amápa'-mayaimo un-áímbá simámúwana Ísu miwíyé su'mai tí'maena Pétésáítaa-naopa'a komáyowasa

11 ániyo sáwíva-kwaasi isésa kwa'maésa kuwaná Ísu tuwánéna aamoí éna Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba simátiména tí'o ún-kwaasi asóvamatinkaraiye.

<sup>12</sup> asóvamatinkowasa enónka'a kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi Ísunopa'a tésa sésa íma sáwíva-kwaasi máyáapa'an-ivo enáíndara'a tí'márénasa egwaa'náópimpa'a kwénaesa toón-ávákái naan-avákái oró suwaná

<sup>13</sup> Ísu simátimena séna kemá toómbá tíméro súwasa miwí sésa sáwíyan-tomba éva'aaseigwara kae'-nóyáákwará'á kwáyáivo sáwíva-kwaasivimba íma kanaán-ínivo toómbá komeéyán-oro-aina kwéseno áísaq esa suwasá

<sup>14</sup> sáwíva-kwaasi 5,000 kwaaima uwasá aaraiyé iyámpóiyé máyówana Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna inkwima'mái taaínkaa taaínkaarumai 50 50 umai mara'á máéro simátíméro súwasa

<sup>15</sup> isésa mirá umátinkowana

<sup>16</sup> Ísu éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á maisokéna kwíyómpa'a karákéna Áánútuntavena súwi simásuvena mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásí tímúwasa misáwívá-kwáásí tímúwasa

<sup>17</sup> amáparawai nowaná tímú'a vówasa Ísuna kwayó-kwáásí mintón-ayai sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áítumai ógwitaraawe.

*Pítaa Ísuna ááimba siráin-kwasai.  
Mátíyu 16:13-19, Mááka 8:27-29*

<sup>18</sup> moórá-tawai Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé máyówana Ísuwe su'mai Áánútumpa'a námúnaa simásuvena tísaa ena séna kentávésa amáparawai nóran-kwaasiye kwéseo súwasa

<sup>19</sup> miwí sésa évakarawai sésa emá Yóni nombá pétinkaandawai óne sewasá évakarawai sésa

naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaandawai áwí'a Íráiyaama óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakawai pukáandavinkemba usásinkaandawai óne kwésewe suwaná

<sup>20</sup> Ísu séna keinárawa'a kentáv'é'a nóran-kwaasiye kwéseo súwana Pítaa séna Áánútu usásinankaiwaimba Yútaa-kwaasiya kwéamu'maraundawaiya óne súwana mináimbá íma simátíméro Ísu asiramái siráiyé.

*Ísu puké'a usásinanaumne siráin-kwasai.*

*Mátíyu 16:20-28, Mááka 8:30-9:1*

<sup>21</sup> Ísu séna mináimbá íma simátíméro simásuwena

<sup>22</sup> séna kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai sí'a índai'a umásinkesa Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé áamámba sen-kwáásiyé tínaaemba umásimesa sínkamiya'a puwónaundanivo kaumbo-táwai maisuwéna Áánútu usásisinkaniye Ísu siráiyé.

<sup>23</sup> Ísu simásuwena amáparawai simátimena séna kesínaaemba kwaránáe síyawai tirááímo táínda-yantaa'a íma tátoraaro. kemá puwónaunda-taima súgwaata'mae'a kondantembá kesínaaemba kwaránááowaima umbai-yántáá'á aasiyaasi-táwai timíyasa minúmbái-yántáá'á úwoi maimaésa sínaaemba kwaránááowe.

<sup>24</sup> tirááímo táíndai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentáv'ésa ísámai tirááímo táínda-yantaa'o tuwésa puwésa aúnái'a umái maí'maí'a ónááowe.

<sup>25</sup> marapákémbó amápa-tantaa'o kwémaesamo puwíyambo éna mintántáákó íma túwa'naa íníyé.

<sup>26</sup> kesááiyavaigwara kentáváiǵwárá'ó tigaemó umásínkáámba pó'a aáno kemó marapá'ó kúmónnda miwí sigaemá umátinkanaumne. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai aáno kesí ságayankwara kesivoná ságayankwara kwíyómpakembo Áánútuna kwayó'nárawati ságayankwara'o marapá'ó kúmónnda miwí sigaemá umátinkanaumne.

<sup>27</sup> árai'a simátíme'a sé'a évaka'a maanká'ó máyáan-kwaasi íma aiva'á puwé'a Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba awáné'a naaémba puwónááowe Ísu siráiyé.

*Ísu ó'on-kuwawaa'a aúkáin-kwasai.  
Mátíyu 17:1-13, Mááka 9:2-13*

<sup>28</sup> Ísu simásuwena avakaumboé-no'waamba kwaéna Pítaante Yóninte Yémésinte tí'maena námúnaa síndayavena omápa'a uména

<sup>29</sup> námúnaa kwésuwana ói'a ó'on-oi'a auvúwana kwená unáánkwátóirakemba kwayání'a kéna tógáyáagaya kwéuwasa

<sup>30-31</sup> awánomba kae-kwáásírái kwíyómpakemba paárésarai mindárai túwí'a Mósesiye Íráiyaae Yútaa-kwaasi tíkwá'nárai Ísuwe kwaasái kwésuyana kwíyómpake-sagayamba kwáyowarasarai naaóvá'á Áánútu Ísuntavena Yérúsaremuva'a puwíníye siráimba sáwíyanka'a mirá íníye-aimba kwésuyasa

<sup>32</sup> Pítaae máyóyan-kwaasiye tuún-kwáyómba usásinesa Ísuna ságayamba Ísuwe máyóyan-kwaasi tuwánomba

<sup>33</sup> mindárai Ísumba íma auwésarai íyúyana Pítaa Ísuntavena séna anóndakoo maanká'ó

maúndaya kawe'á imbá póta kwááyu-namba  
kaumbomá ónaundaya moórá endéin-éta moórá  
Mósesindei éta moórá Íráiyaandei éta mirá  
ónaundayaawe Pítáa íma imáyáa úmba úwoi  
siráiyé.

<sup>34</sup> mirá kwésunka'a ainánkó kuména  
káátaguwasa táátavai uwaná

<sup>35</sup> ainámpínkémbá aaigówé su'mai  
séna maawámá kesáánimba éna kemá  
usásinankaundawain-ivo kwenáái ísáaro

<sup>36</sup> simásuwowasa awánomba mindárai  
kwíyómpa'a iyúyana Ísuwe su'mai máyowasa  
awánaraamba minkánáá íma simátimesa  
mináímbá úwoi tátokaawe.

*Ísu taraváá-kwámbá mayáúkain-kwasai.*

*Mátíyu 17:14-21, Mááka 9:14-29*

<sup>37</sup> aaváyaaraamba omápakemba kúmúmba  
Ísunopa'a sáwívarawai tóyo uwaná

<sup>38</sup> minkwáásiyómpínkémbá moóráwai anónka'a  
séna anóndakoo maandá'á kimbora kesáánimban-  
ivo arumbá umánkaao.

<sup>39</sup> moórá-taravaa-kwamba arumpimbá  
taména kwáá'a kwétena amentánaanta isaná  
tanaambá váguvagu kwéena áwááyaamba  
akékúndena aigareó nonkáánéna aiyayaamba  
sápísimagwisana mirá úmaena kwéiyena sáwí'a  
kwéumankaisa'a

<sup>40</sup> ená kwayó-kwáásiyávé'a sé'a taraváá-  
kwámbá arupinkémbá mayaúwáaro súnasa íma  
kanaán-umai mayáúkaawe súwana

<sup>41</sup> Ísu séna kentí imáyáa kae'náér-imayaa  
isa'á kentávái íma imáyáa kwéowana póna  
sirumbá umbái kwétaivo nóraumai-tawaiya

kesé ménaumno simásuwena miniyámpóigó avowántávéna séna enáanimba áí'mae tiyó Ísu súwana

<sup>42</sup> áí'maena túwana mintáraváá-kwánkó miniyámpói améntayuwowana tanaambá vówana aiyayaamba sápisimaguwana aigareó nonkáánúwana Ísu awánéna mintáraváá-kwánkóntávéna séna auwé kóaaó séna miniyámpói kawé'á umánkena avowántávéna séna áí'mae kwaaó súwasa

<sup>43</sup> Ísumo mirámó úmba Áánútuna anón-asirayamba awánéna amáparawai táátavai ésa tiyáamba tóipimba áakaawe.

*Ísu puwínín-aimba siráin-kwasai.*

*Mátíyu 17:22-23, Mááka 9:30-32*

<sup>44</sup> Ísu amápa'-mayaimo mayómba awánéna táátavai uwaná kwená kwayó-kwáásiyávéna séna simátíménda tááka'a márááro. kembá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba ó'on-kwaasi timíyasa sínkamiya'a puwónaumne súwasa

<sup>45</sup> kwemó sún-ainkona ááimba íma isésa miwítí imáyáa umbái tówana mináínkóná ááimba aúpá'á kwáyowasa íma ísámai kawé'á ésa áísaa ónái sésa umbá táá'a kówasa íma áísaa uráawe.

*nááwa kwéusayaitaiyo siráan-kwasai.*

*Mátíyu 18:1-5, Mááka 9:33-37*

<sup>46</sup> Ísuna kwayó-kwáásí keáin-keaimba sésa kentáávínkémbá nááwa aiva-kwáásí-í'a ínío sésa keiyái kwésuwana

<sup>47</sup> Ísu miwítí imáyáamo umbá awánéna moórá-iyampoi áí'mai akwámpa'a ankéna

48 simátimena séna kentávái imáyáa kwéesa iyámpói áwa'naa onten-umái kwésuwa'naa-owe. súwa'naa onten-umái Áánútu si'mákaiwaimba kwéawa'naa-owe. keinárawapinkemba évakarawai sé'a kemá sáwíyan-kwaasima úne kwésiyawai Áánútu minkwáásíyávéna kwéusayaaitaawe kwésiye Ísu siráíye.

*kentí mayái íma sáwí'a kwéiwaina kwaasái.*

*Mááka 9:38-40*

49 súwana Yóni Ísuntavena séna anóndakoo moórawai kwénaaena taraváá-kwántóntávéna séna Ísuna asirayámbá kwáyáintavena auwé kóaa simátímapa'a kwégwisasa mintáraváá-kwámbá kóuraawe. minkwáásígó íma kentáávínkén-kwáásímá ómpo íma miráne étuwaaoya siráumne Yóni súwana

50 Ísu séna íma tuvínankaaro. kentáásí maiyáígómbá íma sáwí'a kwéowai úwoi kwésuwa'naayaan-owe Ísu siráíye.

*Sámériyaa-kwaasi Ísumba íma naambá ámakaan-kwasai.*

51 Áánútu Ísumba airáínana kwíyómpa'a iyínín-kanaama sáwíyanka'a tíníye úwana Ísu kwenarumpin-ímáyáá éna asiramái séna Yérúsaremu-naopa'a kónáe séna kwéna

52 kwená kwaásiyavena kogwaénááon-damba koavakáá kwéiyaro séna ti'marówasa aiva'á Sámériyaa-kwaasiti naaópa'a kuwasá

53 Ísu Yérúsaremu-naopa'a kwíníye-aimba isésa tirunkó sáwí'a úwasa íma naambá tímúwasarai



54 kwená kwayó-kwáásívínkémbá kae-kwáásírái Yémésiye Yóniye mináímbá isésarai sésarai Ísóigo Áánútu kwíyómpakemba iramá tuwáínana kuména minkwáásí kavúgoro-aimbo kwésuyamba kwéankaiyo suyaná

55 Ísu mégwantena asiramái séna íma mirá sekaiyó súwasa

56 mindáoopa'a tuwésa ó'on-daopa'a kuráawe.

*Ísun-ánaaemba kwaránáe siráan-kwasai.  
Mátíyu 8:19-22*

57 aampa'á kwéguwana moóráwai Ísuntavena séna amápa'-naopa'o nááíndava'a esé naaónaumne súwana

58 Ísu minkwáásígómbá áísaa umai isánáe séna kwaankó taaiyaivimbá kwégwaisana numaómá ánáamba úmarena kwégwaivo kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai íma naambá úmare'a kwégaumne séna

59 minkákémbá moóráwaintavena séna kesínaaemba kwa'maé kwíníyone súwana anóndakoo máyáanana kesivo puwína'a utamánke'a enánaaemba kwaránaumne súwana

60 Ísu séna ímanivo kesáái ímo isésamo pukáan-kwaasiraamba owáímá puwíyan-kwaasi utamátinkanaaovo emá Áánútumo kwená kwaásimo kwégawaain-aimba simátíma'mae kwíníyone súwana

61 moóráwai Ísuntavena séna anóndakoo enánaaemba kwaránaunda pó'a aiva'á kesimááraa siyáámba tímatuwe'a naaémba enánaaemba tágwaranaunda kanaawá'iyó súwana

62 Ísu séna Áánútuna mayáímó ááimbo ásámaimo kwémaesamo ivátuwesamo ó'on-imayaamo owáí Áánútu kwená kwaási kwégawaai'pa'a íma kanaán-umai mayáí mayánááowe Ísu siráíye.

## 10

### *Ísu 72 kwaasi mayáí tímakain-kwasai.*

<sup>1</sup> naaémba Ísóigo sáwíva-kwaasi 72 kwaasi usásintinkena kaesé umásuwe kwemó kwínín-daopimpa'a aiva'á kónááowe séna

<sup>2</sup> Áánútunopa'o ténááontavesa kwenáái kosimátíma'mae koró-áímbá simátimena séna kígauva'a sáwíva-tomba ávu karáísasa mintómbá akaránááon-kwaasi esimáí-kwaasi máyáamba pó'a kígaugona avowámpa'o námúnaa síyana mayáí-kwáásí ti'maráínasa mintómbá akaránááovo

<sup>3</sup> koró. sipisípi-araa'a kwínana áwááisaantemo in-íyánkómó intenkáámbá on-kwáásívímbá ti'maránaumne.

<sup>4</sup> óntambo inaaínaaimó síí-únámbá íma maimaé'a kwé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a tisamai ánáamba íma maimaé'a kwé'a aampa'ó kwégwe'a ayáátáaka'a íma úwoi-aimba símae kwé'a

<sup>5</sup> moórá-naumpa'o iyé'a sé'a paru umái máétaao serómó.

<sup>6</sup> síyana paru umái maíndawaimo éna mimpárú-áímbá kwempímbá kwénivo ímo paru umái maíndawaimo éna mimpárú-áínkó koyauweréna keinárawatopa'a tíníye.

7 mayáí kwémayaiyawai meéyámbá máyáantavai timínda-naumpa'a uméwana timínda-tomba nánááowe. íma ó'on-daumpimpa'a naaé'a timínda-naumpare su'mai umáéro.

8 moórá-naopa'o kwíyasa naambá timésa toómbá timésa íya'o kwéne'a

9 mindáópa'o tí'o índa-kwaasi kwéasovamatinke'a simátíme'a sé'a Áánútu kwená kwaási kawááinin-kanaa kentópa'a sáwíyanka'a tíníye simátíméro.

10 moórá-naopa'o kwíyasamo naambó ímo timíya'a aampa'á kwégwe'a avora'á simátíme'a sé'a

11 kentí naaópakem-baramo sísamaivakenta uwátuwaundaya Áánútu keinárawa'a íma aamoí umátinkaintavai umásítai'a umái agaráátinkaumne. ísáaro. Áánútu kwená kwaási kawááinin-kanaa sáwíyanka'a tíníye isa'á tínaaemba umámewe simátíméro.

12 simátíme'a sé'a Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba naaóvá'á Sótómu-naopa'a méraan-kwaasi sáwí-kwaasi sáwí-meyamba timínímbanivo keinárawa'o tínaaembo umátimenaaon-kwaasi sáwí-meyamba ávááraumai timíníye Ísu siráíye.

*íma aai ísaraan-kwasai.  
Mátíyu 11:20-24*

13 Ísu simásuwena séna Kórásini-naopaken-kwaasiye Pétésáítaa-naopaken-kwaasiye kárákwiyoro. naaóvá'á Táyyaa-naopaken-kwaasiye Sáítóni-naopaken-kwaasiye Áánútun-aaimo ímo

ísaraawaivimbo ó'on-o'om-bayai ímo awánaraam-bayaimo kwémayaawandamo awánarekai kentí sáwí-mayai tukáasino. sáwí-mayaimo tuwésamo úwoi-unankwatoimo úmaesamo kanamó a'mákáankakai Áánútu tuwánaraisino.

<sup>14</sup> mindáyave'a simátiménda ísáaro. maarán-ímáyáá kwée'a Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba Áánútu Táyaa-naopaken-kwaasiye Sáítóni-naopaken-kwaasiye sáwí-meyamba anómbe timíníye-imayaa kwéowe. kentí sáwí-meyanko minkáé'-náópakewaiti sáwí-meyankomba usáyaaitaya-sawi-meyamba timíníye.

<sup>15</sup> Kápénéamu-naopaken-kwaasiyono. kentúwí'a mósá maré'a sé'a kwíyómpa'a iyónaumne sembánivo púwón-ayampa'a kónááowe Ísu simásuwena

<sup>16</sup> kwená kwayó-kwáásíyávéna simátiména séna kentáái ísámai kawé'á kwéowai mirámó ombá kesáái ísámai kawé'á kwéovo tínaaemba kwéumatinkaawai kenkwará'á mirá kwéowe. tínaaemba kwéumasinkaawai mirámó ombá sí'mákaiwainkwara'a mirá kwéowe Ísu siráíye.

### *72 kwaasi koyauwékáan-kwasai.*

<sup>17</sup> Ísu súwasa minkwáásí 72 kwaasi isésa kóyáwé urésa Ísunopa'a tóyo ésa aamoí taumánkesa sésa Ísóigoo taraváá-kwántóntávéta séta Ísuna asirayámbá kwáyáintave'a tiyuwé kóro kwésunasaya isésa kóuraawe suwaná

<sup>18</sup> Ísu séna mirá owaná kwíyómpakembo tawáombo intembá Áánútu Sáátáánigona asirayámbá maisukáimba awánaraumne.

19 simátíménda ísáaro. asirayámbá timúna'a pó'a kwaaiivaainkómó váindamo é'a íma puwíyana áwááisaantemo índa-uvowankomo váindamo é'a íma puwónááowe. tímakaunda-asirayanko Sáátáánigona asirayánkómbá kwéusayaaitaimba póna íma amápa-tantaako sáwí'a umátinkaniye.

20 taraváá-kwántómbá kentáái isésa kóuraantave'a íma aamoí ovo Áánútu kwíyómpa'a aúvái-kwandaavimba kentúwí'a agaimakáintave'a aamoí oró Ísu siráiyé.

*Ísu Áánútu áwí'a mósá makáin-kwasai.  
Mátíyu 11:25-27, Mátíyu 13:16-17*

21 minkánáá Áánútun-amanko Ísumba imáyáa amúwana arunkó kawé'á úwana séna kesivoó kwíyómpakwara mararákwará'á kárákwiraandawai óne. amápa-tantaa'a kwéisaumne sen-kwáásí íma simátíme úwoi-kwaasi simátíme mirámó íyávéna kwéankaisa'a pó'a enáwí'a mósá kwémaraumne Ísu simásuwena

22 simátímena séna kesivo amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo séna símakaiye. amáparawai kesí ááimba íma kawé'á umái suwánaraavo kesivo kemá ááninko únana póna kesí ááimba suwánaraiye. amáparawai kesivoná ááimba íma kawé'á umái awánaraavo kesivombá pó'a keyáá awánaraumne. kesivoná ááimbo agaráátinkaundawai kwéawanaawe Ísu siráiyé.

23 Ísu simásuwena mégwantena kwená kwayó-kwáásíyávéíye su'mai séna awánaamba póna tirunkó kawé'á ína'a máéro.

24 simátíme'a sé'a naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowaiye anón-kwaasiye keinárawa'o kwéunda-mayai kwéawanaanten-umai awánanae sésa umbá íma awánaraawe. miwí keinárawa'o kwéisaanten-umai isánáe sésa umbá íma ísaraawe Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna siráíye.

*Sámériyaavakewai namuro-kwáásí áwa'naa uráin-kwasai.*

25 moórá-tawai Ísu kwenáái kwésimatimuwana moórawai amáamba kawe'á umái ísarowai Ísunopa'a téna áísaa umai Ísumba isánáe séna anóndakoo nóra umáíya aúnái'a umáíya kwíyómpa'a maí'maira ónaumno súwana

26 Ísu séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba awánáánda mináíntávái nóran-imayaa kwéono súwana

27 minkwáásígó séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinken-ainko séna kentiruné kentí imáyáawe kentí asirayáné Áánútumpa'a kentí Ísóigomba améro séna kesávái-ímáyáámó ontembá kentí kwaásiti imáyáagwara'a oró siráíye súwana

28 Ísu séna árai'a séndanivo mirámó é aúnái'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ínáyone Ísu siráíye.

29 súwana minkwáásígó imáyáa éna ó'on-kwaasi suwánésa kawe-kwáásímán-íye sígwáe séna Ísuntavena séna kesí kwaási nááwa'íyo súwana

30 Ísu séna simátíménda isaaó. moórawai Yútaa-kwaasi Yérúsaremu-naopakemba Yéríko-naopa'a kónáe séna aampa'á kwimbá umóyán-kwáásí tátokesa kwená unáánkwátói ayú'maesa

tuvú'maráawana puwíndayavena aampa'á  
má'yáísana

<sup>31</sup> moóráwai Áánútuntavenamo ísámaimo pói'ó  
tuvú'mái kwéagayaiwai minámpá'á kwimbá  
aanéiva'a má'yáísana kóawanena moóra-  
aaneiva'a kóyaaítasana

<sup>32</sup> moóráwai Árívái-andarakewai mono'-  
náúmpá'á mayái kwémayaiwai minámpá'á  
kwimbá aanéiva'a má'yáísana kwená egwaa'á  
kwéna kóawanena moóra-aaneiva'a úwoi  
kóyaaítasana

<sup>33</sup> moóráwai Sámériyaavaken-kwaasi miwímá  
Yútaa-kwaasiti namuro-kwáásívínkémbá  
moóráwai minámpá'á kwimbá koawánéna  
arumbá umánkena

<sup>34</sup> kwená egwaa'á koména masawémba ándá-  
aran-donkwara'a umái avivimbá arankéna  
asáaumankena mósá árámbai kwená tónki-poi  
arósáánumpimba ankéna áí'maena kwááyumo  
ten-kwáásímó kwáén-daumpa'a móankarena  
kárákwirena

<sup>35</sup> usá aaváyaavimba mindánkó avowámbá kae-  
táwai-mayaigona óntamba aména séna kawé'á  
umái kárákwire kwenane'ó túwénda-ontambo é'a  
ke té'a anondá embá máamenaumne simásuwena  
kóuraiye Ísu simásuwena

<sup>36-37</sup> nóra umáíya aúnái'a umái maí'maira  
ónaumno súwaintavena Ísu áísaa ena séna  
umóyán-kwáásí tuvúkáan-kwaasigona kwaási  
minkáúmbó-kwáásívínkémbá nááwa'iyo Ísu  
súwana minkwáásígó séna arumbá umánkena  
áwa'naa uráiwai kwená kwaásiman-iye súwana  
Ísu séna kwemó intembá komé mirá ínáyone Ísu

siráiye.

*Máátaante Máriaantei kwaasái.*

<sup>38</sup> Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé aampa'á kúmba moórá-ininko áwí'a Mááta máyon-daopa'a kúwana Ísuntavena séna kesí naaúmpa'a toómbá umandaaó súwana

<sup>39</sup> uména aai kwésuwana minínínkón-áúnko áwí'a Máriaa Ísuntavena anón-kwaasima iyé-ímáyáá éna aísamaivimba taména kwenáái kwéisowana

<sup>40</sup> Mááta amápa-tomba kwéagayena anóm-bayai kwémaena anón-imayaa éna Ísunopa'a téna séna Ísóigoo kesúnko íma súwa'naa isa'á keyáá anóm-bayai kwémayaumpo kentávái íma imáyáa éma simámínana tasúwa'naa íno súwana

<sup>41</sup> Ísu arumbá umánkena séna Máátaao sáwíva-tantaa'a anón-imayaa ónana enarumbá umbái kwétaivo

<sup>42</sup> kesááimo kwéisaimba mindá anón-tantaa'a póna mindáyavena Máriaa máyáimba pó'a íma ivátuwe'a ai'maráanana kwíniye Ísu siráiyé.

## 11

*Áánútumpa'o námúnaamo kwésen-kwasai.*

*Mátíyu 6:9-15, Mátíyu 7:7-11*

<sup>1</sup> Ísu moórá-tawai Áánútuwe aai kwésuwasa kwená kwayó-kwáási máyówana Ísu simásuwowana kwená kwaásivinkemba moórawai séna Ísóigoo Yóni nombá pétinkaiwai kwená kwayó-kwáási agaráátínkáísasa Áánútuwe aai kwésentemba kentáá agaráásínkénata Áánútuwe aai senó súwana



<sup>2</sup> Ísu séna Áánútuwe aaí sénááomba maará sé'a seró.

kentáásivoo enáwí'a usáyaaitarain-awita

kesáá mósá kwémaraumne. kentáárá'á kawáá-uwoya

kwésune.

<sup>3</sup> aasiyaasi-táwai kentáásí toóntá simiyó.

<sup>4</sup> kwaásimo sáwí'o kwéumasinkewata mindáyaveta

anondá íma sáwí'a umátinketa ivátá kwétuwaunaya

miráumaiya kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwaaó.

sáwí'a ígwáe sésamo kentáámó íyamo e súwa'naa ínnyone.

mirá-áímbá Áánútuwe seró Ísu siráíye.

<sup>5-6</sup> simáshuvena simátimena séna moórá ená kwaási némpakemba no'wáán-avuntamba tína íma toómbá maké ená kwaásigona ontava'á komé áísaa-e se kesí kwaási némpakemba timbá íma toómbá makáunana káno'a máyáivo toómbá símína'a mááméno sinaná

<sup>7</sup> kwená naaúmpakemba séna ontá umásuweta kesí aarai iyámpóise suúyá kwaiguráumpo íma usásine'a aménaumpo kóaaó síníye.

<sup>8</sup> kesí kwaási pó'a aménaumne-imayaamo ímo kwéinanamo éna ayáátáaka'a inaaí kwésinana íma aigaemá ínana inaaí kwésindayavena usásinena amíníye.

<sup>9</sup> miraráán-umai simátime'a sé'a Áánútunopa'o námúnaamo kwéseмба áísaa úmae kwéiyiyana tímíníye. ááyamae kwéiyiyana kentáái isáníye. kwéavakaa úmae iyíyana Áánútu agaráátinkaniye.

10 áísaa íyanamo éna Áánútu timíníye. kwéaayewanamo éna Áánútu kentáái isáníye. avakáá íyanamo éna Áánútu agaráátinkaniye.

11 keinárawa'a iyámpóigwara-kwaasi kentáánimbaa'o noyáá'a simiyómó síya'o é'a íma irankavayaambá timénááowe.

12 kokóri-auma simiyómó síya'o é'a íma áwááisaan-uvowamba timénááowe.

13 ánivo sáwí-kwaasi ombánivo kentáánimbaa'a kawé-tántáá'á kwétimevo kwíyómpakemba kentáásivowa kaweré su'mai iwáí póna enamambá simiyó síyawai Áánútu kwenamambá timíníye Ísu siráíye.

*Ísunte Píyésepuntei kwaasái.*

*Mátíyu 12:22-30, Mááka 3:20-27*

14 moóráwai arumpimbá taraváá-kwámbá máyowana íma aái kwésuwana Ísu mayauwówana kóúwana minkwáásígó aái súwasa sáwívarawai awánésa táátavai uwasá

15 évakarawai sésa taraváá-kwántóntí kawááná'á áwí'a Píyésepu asirayámbá amísana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye suwasá

16 évakarawai Ísumo sáwí-aimbo sínda isánée sésa áraira Áánútumpakena kunkáana ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano suwaná

17 Ísu miwí tááma iséna simátimena séna moórá-andama áái'a tiyésa pósa taaínkaar-umai mésa íma asiramáivakaamba kwémaewe. moórá-akumba usíyán-ákúmbá pósa taaínkaar-umai íma asiramáivakaamba kwémaewe.

18 Sáátáánigo kwaásimo áái'o tiyésamo taaínkaa'o ésamo ésa íma asiramáívakaamba kwémaewe. kentáv'é'o sembá Píyésepu asirayámbá ámisana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye kwéseмба

19 ánivo Píyésepuna asirayánká'ó taraváá-kwámbó kwémaitiyuwaundarakai kentí kwaásigwara'a Píyésepuna asirayánká'á taraváá-kwámbá maitiyúwáásino. mirán-áímbó síyasamo ésa kentí kwaási kampa'á kwésewe sénááowe.

20 ánivo kemá Áánútuna asirayánká'á taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaundayavena Áánútuna asirayámbá keinárawapimba kwévaarisa'a kwéawanaaowe.

21 asirayán-kwáásígó iwevói tokéna kwená naaka'á kárákwiraisana kwená náaindaamba kawe'á umái kwáyáivo

22 moóráwai kwená asirayámbá usáyaaitaraiwai téna tainkámbai kwená iwevói asiramái tátokain-iwevoi tayaviyéna kwená náaindaamba tayavírena taaín-timakaiye.

23 kembá íma kwésuwa'naa-esa kesí namuro-kwáásiráámbá umái kwémaewe. íma súwa'naa esa kwaási torupamáí síméмба kóyáwé kwéumagowe Ísu siráíye.

*taraváá-kwánkó koyauwékain-kwasai.*

*Mátíyu 12:43-45*

24 Ísu simásuwena moórá-aimba séna kwaási arumpinkémbá taraváá-kwánkó auwéna kavóná-marava'a nombá íma kwáyáipa'a kogwénaena séna náávára ménaumno séna avakáá uwááena séna tayauweré'a kesí naambá kwaási arumpimbá pó'a koménaumne simásuwena

25 téna taawánaimba mindánkómbá kankambá kwi'yú'mái kawer-umásukaisana taawánéna

26 tayauweréna avakaeté-taravaa-kwamba miwítí sáwí-mayai anómba uráawai kotí'maena minkwáásígó arumpimbá tamáyáawana moórá-taravaa-kwamba arumpimbá máyáísana minkwáásígó sáwí'a umái máyáísasa naaémba sáwíva-taravaa-kwamba máyáawana kwemá anómba sáwí'a umái méraiye Ísu siráiyé.

*árai'a tirunkó kawé'á kwéin-kwasai.*

27 Ísu mináímbá simásuwowaŋ sáwíva-kwaasivinkemba moórá-ininko Ísuntavena anónka'a séna enanó embá maránkarena náámba ámakaiwaimba Áánútu kawé'á umánkaraiye súwana

28 Ísu séna árai'a sémpo Áánútu kwenáái ísámai kawé'á kwéowaima anón-kawé'a kwéumatinkaiye Ísu siráiyé.

*ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.  
Mátíyu 12:38-42, Mááka 8:12*

29 súwasa sáwíva-kwaasi Ísunopa'a tóyo uwaná simátimena séna ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-kwaasiman-owe kentáv'e'a kwéseмба Áánútumo ai'mákainamo e ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaanomo kwéseмба naaóvá'á Áánútu Yónaamba uráintemba kembá mirá ínivo mináímbá imáyáa oró.

30 naaóvá'á Nínívaa-naopaken-kwaasi Yónaa uráintavesa Áánútu ai'mákaiye siráantemba kemó ondá awáné'a Áánútu ai'mákaiye sénááowe.

31 naaóvá'á Yútaa-kwaasira'a kárakwirowai áwí'a Sórómoni kawer-ímáyáávínkémbá aaimá

kwésimatimuwana moórá-ininko némpaken-kawaa-ininko Sórómonin-aaí koisánáe séna kweémena kuráíye. ívé'a kemá Sórómonimba usáyaaitaraundawai máyauna'a kesáái íma kwéisaamba póna naaémba Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba minínínkó keinárawa'a aaivimbá maitinkéna séna kemá némpakemba Sórómonin-aaí taísaraumpo Sórómonimba usáyaaitaraiwai kentópa'a máyowa'a kwenááimo ísááraamba íma ísaraawe síníye.

<sup>32</sup> naaóvá'á Yónaa Nínívaa-naopa'a Áánútun-aaí kosimátimuwasa isésa sáwí-imayaa tuwésa Áánútun-aaí ísaraawe. ívé'a Yónaamba usáyaaitaraundawai máyauna'a kesáái íma kwéisaamba póna naaémba Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavesa tísaa ínín-kanaa tínimba Nínívaa-naopaken-kwaasi keinárawa'a aaivimbá maitinkésa sésa Yónaa-aaí iséta sáwí-mayai tukáundayaanivo Yónaamba usáyaaitaraiwai kentí naaópa'a máyowa'a kwenáái isé'o sáwí-mayaimo túwááraamba íma tukáawe Nínívaa-naopaken-kwaasi sénááowe Ísu siráíye.

*túranko kentí imáyáavimbo sámo kwégain-kwasai.*

*Mátíyu 5:15, Mátíyu 6:22-23*

<sup>33</sup> oómbó kúra'maraamba íma aúpá'á maráiyamba avora'á mayáiyasa naaúmpa'o iyíyawai awánanaaowe.

<sup>34</sup> miráumai túranko kentí imáyáavimbo sáma kaí-yántáá'án-íye. túrankomo kawé'ó umáímo awánáínanamo éna amápar-imayaa sáma káníye.

túránkomo ímo kawé'ó umáímo awánáínanamo éna amápar-imayaa túnkwiniye.

<sup>35</sup> kentí sáma kaí-yántáá'á túnkwiavainivo kentúra'a kárákwimai kawé'á oró.

<sup>36</sup> kentí imáyáago íma túnkwimba amápa'a sáma kwégaimba oómbá sáma kamátinkaintemba póna kentí imáyáago kentúra'a sáma kamátinkaniye Ísu siráíye.

*mono-káwáá-kwáásí sáwí'a owé siráin-kwasai.  
Mátíyu 23:1-36, Mááka 12:38-40, Árúku 20:45-*

47

<sup>37</sup> Ísu mináímbá simásuwowana moóráwai amáán-kawaa-kwaasigo Ísunopa'a téna séna kesí naaúmpa'a toómbá umandaaó súwana toómbá naaíndayavena uména

<sup>38</sup> íma ayáámba sese umásuwena toómbá kwénowana minkwáásígó awánéna áátavai éna imáyáa úwana

<sup>39</sup> Ísóigo awánéna simáména séna kemá amáán-kawaa-kwaasi anavéúne táávere paákáré su'mai kwéseese ovo andáámpa'a sáwí'a uráisa'a túran-anda kwée'a sáwí'a kwéowe.

<sup>40</sup> sáwí-imayaagwara-kwaasi máyáawe. Áánútu paáká-tántáá'á éna andáámpa-tantaare imáyáawe mindágwara'a uráíye.

<sup>41</sup> kentí imáyáamo arupí é'o kemó makéntantaa'o ímo makén-kwaasi timé'o é'a kentí imáyáao kawé'á íníye.

<sup>42</sup> kemá amáán-kawaa-kwaasi kentí kígauvakemba sáwíyan-tonkwara'a taaínkaar-umai siyáánkai maké'a moórá Áánútumba kwéame'a kawé'á kwée'a mirán-áímbá ísámai iyé'anivo anón-amaamba ivá'á tu'maré'a pó'a

Áánútumba íma imáyáa kwéame'a óísaniyaain-kwaasi sáwí'a kwéumatinkaantavai kárákwiyoro.

<sup>43</sup> kemá áamáán-kawaa-kwaasi mono'-náúmpá'á umé'a kawer-áyámpá'á kwaási túranka'o umáémba tiráái kwétaiye. marupá'ó umáyáawasa kwaási tuwánésa kawer-áímbó sembá tiráái kwétaimba pó'a kentúra'a kárákwiyoro.

<sup>44</sup> kwaásimo maipímbó utámakaawanamo kaviraisasamó kwaási ímo awánaantemba kentirumpimbá mirá isa'á sáwí'a kwéowasa kwaási íma kwétuwanaamba pó'a kárákwiyoro Ísu siráiyé.

<sup>45</sup> Ísu simáşuwowana moóráwai áamáamba sún-kwaasigo Ísuntavena séna mirámó sénda kentáágwará'á simáíya sáwíta kwéumasinkaane súwana

<sup>46</sup> Ísu séna kemá áamáamba sen-kwáási kemó áamáambo simátímén-ainko umbái kwétiyaisa'a mináímbá íma kwétuwa'naa-omba pó'a kárákwiyoro.

<sup>47-48</sup> kentíkwá'ná Áánútun-aii simátímakaawai tínkamuwasa púwúwa'a utamátínkaraapa'a konaarirí kwéowe. naaóvá'á kentíkwá'ná uráantave'a kawé'á uráawe sé'a utamátínkaraapa'a konaarirí kwéomba pó'a kárákwiyoro.

<sup>49</sup> naaóvá'á Áánútu kawer-ímáyáávínkémbá séna kesáái simátimenaowaiye agaráátinkanaaowaiye ti'maráanasá miwívímbá kwénaaiyasa évakarawai sáwí'a umátinkesa évakarawai tínkamiyasa puwónááowe Áánútumo siráimba mináímbá paáruraiye.

50 naaóvákwará avumpinkwará naaénkwará'a Áánútun-aaí simátímakowaima tínkamuwasa pukáantavai póna misáwí'ó uráawaina anondámeyamba ívé'o máyáan-kwaasitopa'a tíniye.

51 aiva'ó tuvúwanamo pukáin-kwaasigo áwí'a Épeo naaémba moóráwai áwí'a Sékáraya anóm-bono'-naumpa'a máyowana moórá-ayampa'a Áánútuntavesamo ísámaimo póimo tuvú'máimo agáyáan-ontan-tarei kwáyowana moórá-ayampa'a aiva'-mónó-káwáánákówé su'mai iyún-ontama kwáyowana avumpimbá Sékáraya umáyowasa túvúwana pukáiyé. minkáé-kwáásírái avumpimbá tínkamuwasa pukáawaigwara'a miwítí sáwí-meyamba ívé'o máyáan-kwaasi mayánááowe.

52 kemó amáámbo sen-kwáásí áraír-aimbo ímo aúpa'ó tukáankakai mináimbá ísámai kawer-osinó. kemá íma ísámai kawer-ombá ó'on-kwaasiti aambá aúnkaamba pó'a kárákwiworo Ísu siráiyé.

53 Ísu mináimbá simásuwena máápa'a kumúwasa amáámba sun-kwáásíyé amáán-kawaa-kwaasiye tirumpimbá áwáá'a aéesa ó'on-ó'on-tantaatavesa áísaa umai ísáananamo

54 aaimó kaé'mái-aimbo sína'o é'a aaivimbá mayankáné sésa áísaa uráawe.

## 12

*íma kaumbo-káér-ainkwarari'a oró siráin-kwasai.*

*Mátíyu 10:26-27*



1 mitáwai ávááraumai sáwíva-kwaasi torupésa sisipáá umái máyówana Ísu kwená kwayó-kwaási simátimena séna áamáán-kawaa-kwaasi kaumbo-káér-áinkwara-kwaasiraamba ovó íma miráumai máéro. intóráin-tantaa'a sáwíyan-tantaa'a moórá-tonko áwí'a péréti mimpímbá kwémaraawana kwéintorena anómba intembá áamáán-kawaa-kwaasiti sáwí-aimba mirá kwéivo keinárawapimba misáwí-áinkó anómba tiváinivo kentúra'a kárákwiyoro.

2 aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. túnkaipa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárínasa awánanaaowe.

3 no'wáámbo siráan-aimba sán-káíndara'a síyasa isánááowe. aúpá'ó siráan-aimba amápa-kwaasi túranka'a síyasa isánááowe Ísu siráíye.

*moóráwai áároi inkáíséro siráin-kwasai.  
Mátíyu 10:28-31*

4 Ísu simásuwena séna kesí kwaási simátíménda ísáaro. évakarawai tínkamiya'a puwónááovo moórá sáwí'o umátinkai-yantaa'a íma kwéraivo íma miwíyávé'a inkáíséro.

5 kemá simátime'a sé'a Áánútu máyáivo kwenáároi inkáíséro. kwemó tínkamina'o puwónááombo éna kemá kanaán-umai sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a mátiyuwaniye. mináímbá Áánútuntave'a inkáíséro-aimba kwésune Ísu siráíye.

6 Ísu simásuwena séna sáwíyan-dumama téntékaan-dumama éva'aasei-numama sáwíyan-ontandei kae-tóyaráán-óntándéí kwémeyan-ovo

Áánútu kíraan-dumama íma awinkaiwáímá póna awánaraiye.

<sup>7</sup> numamá kíto-tantaa'a awánaiwaima póna kwaásima anón-tantaa'a ovó íma táá'a kaíno. kenti'nóntáuma kwétaampaiwaiman-ivo íma táá'a kaíno Ísu siráiyé.

*Ísu áwí'a avorató sénaunda-kwasai.*

*Mátíyu 10:32-33, Mátíyu 12:32, Mátíyu 10:19-20*

<sup>8</sup> Ísu simásuwena séna simátíme'a sé'a amáparawai túranka'a kentávésa sésa Áánútu ai'maráísana kunkáiwai kesí anóndakoman-iyé síyawaiyave'a kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai túranka'a sé'a kesí kwaásiman-owe sénaumne.

<sup>9</sup> ánivo kwaási túranka'a kembá tínaaemba umásimiyawaiyave'a kemá Áánútuna kwayó'nárawa túranka'a sínaaemba umátimenaumne.

<sup>10</sup> kembá kwaási úrandako kumpaáruraundawaimba simái sáwí'a umásinkanaaomba mindá Áánútu maitiyuwánívo Áánútun-amankomba simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu íma maitiyuwáinana miwísé kwaíkwai'a íníye.

<sup>11</sup> kesí kwaási-i'a ontávái táto'mai tí'maesamo anón-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé túranka'o mátínkaresamo aaivimbá maitínkéwa'o é'a nóran-aimbo síyamba íma táá'a káinana

<sup>12</sup> Áánútun-amanko sénááon-aimba úwoi tááka'a tinkáína'a sénááowe Ísu siráiyé.

*óísankwara-kwaasigo sáwí-imayaa uráin-kwasai.*

<sup>13</sup> súwana sáwíva-kwaasivinkemba moóráwai Ísuntavena séna anóndakoo kesivo púwísana ke-suwaá amápa-tantaa'a mairéna íma taaímbai kwéšimivo emá sinaná taaímbai násimino súwana

<sup>14</sup> Ísu séna kesí kwaásiyo mináímbá íma koisé'a keáváráwaiti náaindaamba íma taaín-timenaumne simámena

<sup>15</sup> amáparawaiyavena séna kwaási kawe'á umái máyáawaiti ááimba íma sáwíva'-naaindaamba makáavo náaindaamba mayánáe seéme'a máyáavainivo kentúra'a kárákwiyoro Ísu siráiyé.

<sup>16</sup> simásuwená moórá-aimba simátimena séna moóráwai sáwíva'-naaindaamba makáindawai kwená kígauva'a sáwíva-tomba kwáyáísana

<sup>17</sup> kwesávái-ímáyáá éna sáwíva-tombo áká'maimo maránaunda-namba íma kwáyáivo nóra ónaumno.

<sup>18</sup> mirámó é'a toómbá makáunda-namba tawísíyuwe'a anón-damba úmare'a mimpímbá amápa-tomba áká'mai maré'a kesí náaindaankwara'a maránaumne.

<sup>19</sup> mirámó é'o é'a kesávái sé'a amápa-tantaa'a íma aáváán-tuwáúnda toómbá námai iyé'a nombá námai iyé'a ayáátáaka'a úwoi mé'a onaná sirunkó kawe'á kwéina'a ménaumne kwésisana

<sup>20</sup> Áánútu simámena séna sáwí'ọ úmae kwénaaonda-kwaasima óne. ívé'-no'waamba puwéma esávái makáanda-naaindaamba túwénana nááwa mayáníyo Áánútu siráiyé.

<sup>21</sup> marapá'á esávái-nááíndááné su'mai makáiyawai mirán-kwáásímán-ivo marapá-tántáaré su'mai marésa Áánútumpaken-tantaa'a

íma makáawe Ísu siráiyē.

*Áánútumpa'a imáyáa áméron-kwasai.*

*Mátíyu 6:25-34*

<sup>22</sup> Ísu mináimbá simásuwena kwená kwayó-kwáásiyávéna séna kwésimtime'a sé'a miraráán-umai máyáamba íma anón-imayaa é'a toómbó nánááontave'a íma anón-imayaa é'a kentúra'o unáankwátóimo ónááontave'a íma anón-imayaa oró.

<sup>23</sup> toómbó nánááomba úwoisambanivo kwaásimo máyáamba anón-tantaa'an-iyē. unáankwátói ónááomba úwoisambanivo kwaási túma anón-tantaa'an-iyē.

<sup>24</sup> numagómpá'á imáyáa oró. numaó íma kígau kwéena toómbá áká'mai naaúmpa'a makéna nánívo Áánútu miwítí toómbá tímísasa kwénaawe. Áánútu aúranka'a numaómá kító-tantaa'an-ivo kwaási anón-tantaa'a póna kentí toómbó éna tímíníyē.

<sup>25</sup> keinárawa'a anón-imayaamo é'o é'a kentí maíyan-kanaama íma kanaán-umai ayáátáaka'a ménaaowe.

<sup>26</sup> mindá sáwíyan-tantaa'a isa'á íma kanaán-umai ónááomba pó'a ó'on-o'on-tantaatave'a íma anón-imayaa oró.

<sup>27</sup> kwaigwandáánká'á imáyáa oró. kwaigwandáánkó íma kígau éna íma kwená unáankwátói makáivo simátime'a sé'a naaóvá'á Yútaa-kwaasiti anóndako áwí'a Sórómoni kwemá sáwívar-unankwatoiyē konaaririyé makáiwai úwasa kwaási awánésa kawé'an-iyē sumbánivo kwaigwandáán-aramba awánésa anón-kawé'an-iyē kwésewe.

28 uvá'á konaarirí-yántáaré séna kwaig-wandáámbá Áánútu uvá'á makáiyé. umá íma kwaíkwai'a ínivo ívé'a ínasa aaváyaa kwaási agaisuwánááomba Áánútu mintántáá'á imáyáa kwéena konaarirí-yántáá'á makáiyé. miráumai Áánútu kwaásiyavena imáyáa éna kentí unáánkwátói timínimba pó'a keinárawa'a maarán-áímbá ímo seráámbá Áánútu íma kanaán-umai kwésuwa'naa-iwaiman-iye kwésewe.

29 Áánútu kwétuwa'naa-imba pó'a toómbó nombó nánááontave'a íma anón-imayaa oró.

30 moórá-mora-maravaken-kwaasi Áánútun-aai íma ísáan-kwaasi toómbó nombó nánááontavesa anón-imayaa kwéowe. toómbó nombó ímo kwéne'o é'a puwónááontavena kentivo mintántáátávéna imáyáa kwéivo íma anón-imayaa kwée'a

31 Áánútu kwená kwaási kwégawaaintave'a imáyáa íyana mintántáá'á timíniye Ísu siráiyé.

*kwíyómpa'a kawe-tántáákóná kwaasái.*

*Mátíyu 6:19-21*

32 Ísu simásuwena kwená kwayó-kwaásiyávéna séna kemá kesínaaemba kwégwaraawai kárákwiraumne. kentáásivomo simbá kesí kwaási kawáá ondá keinárawagwara'a kawáá ónááowe. mirá íyana kesirunkó kawe'á íniiye simbá póna íma táá'a kaíno.

33 kentí náaindaamba kwétime'a meéyámbá mairé'a ímo makén-kwaasi tíméro. mirámó kwéiyana kentí kawe'-méyámbá kwíyómpa'a kwáyáinasa kwaási íma umóyámbá íyana íma avíyaraamba káinana kawe'á umái aasiyaasí

kwaíkwaí'a ína'a minkáwé'-mékántávé'a imáyáa é'a  
<sup>34</sup> marapá'ó kentí óísambo kwáyainanamo éna marapátávéna tinkánívo kwíyómpa'o kentí óísambo kwáyainanamo éna kwíyómpatavena tinkáníye Ísu siráíye.

*mayái-kwáásímó kwéto'mayaa on-kwásái.*

<sup>35-36</sup> Ísu simásuwena séna anón-kwaasigo aaraimá kwétokwaa on-tánómbá komandánáe séna kwínasa kwená mayái-kwáásí unáánkwátói úmaresa mésa oómbá kúra'makesa amu'matuwé méwana téna tááyainasa avekáámbá onta tiyankánááowe. miwí kwéto'mayaa ontembá keinárawa'a kwéto'mayaa e'a amu'maré'a máéro.

<sup>37</sup> minánón-kwáásígó tinda kwená mayái-kwáásí koku'á mésa amu'matuwé ménka'a tìnana tirunkó kawé'á íníye. árai'a simátíme'a sé'a minánón-kwáásígó mayái mayáíndayavena unáánkwátói ayú'mái móruna maréna minkwáásíyóntávéna maanká'á méwa'a toómbá tíméro síníye.

<sup>38</sup> minánón-kwáásígó no'wáán-avuntana'i. irataróra'iyó. tinda kwená mayái-kwáásí koku'á mésa amu'matuwé ménka'a tìnana tirunkó kawé'á íníye.

<sup>39</sup> simátíménda-aimba imáyáa oró. naankó avowámó umóyán-kwáásímó tínín-kanaamo isénaraai umóyán-kwáásí timbá kwéto'mayaa ena awánéna kwatúwáísana kwená naaúmpakemba umóyámbá íma máyáísino.

<sup>40</sup> miráumai kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai kumónaundayave'a pó'a keinárawa'a íma imáyáa kwéiyanka'a

kumúnnavainivo kwéto'mayaa e'a simu'maré'a máéro Ísu siráiyé.

*sáwí'a owasá kawé'á owasá uráan-kwasai.  
Mátíyu 24:45-51*

<sup>41</sup> súwana Pítaa séna Ísóigoo emó sénda-aimba kentááyáváiyé su'mai kwése. amápa-kwaasiyavaigwarara kwéseno súwana

<sup>42</sup> Ísóigo séna kawé'-máyaímó kwémayaawai kawer-ímáyáágwára-kwáásíyávé'a kwésune. miwítí anóndako séna kesí mayái-kwáásirá'á kárákwire'a toómbá taaímbai tíma'mae'a iyóro síníye.

<sup>43</sup> miwítí anóndako téna mayáímó kawé'ó umáímo mayáínda tatuwánáínana mayáímó kwémayaindawai tirunkó kawé'á ínana

<sup>44</sup> minánóndákó séna kesí náaindaamba amápa-tantaaka'a kárákwiyoro síníye.

<sup>45</sup> ánivo mimbáyái-kwáásímó imáyáamo ésamo kesí anóndako ayáátááka'a íma tíniye sésamo mayái-ínínákwá'ó tínkamesamo toómbó nésamo uwoaó'-nómbó kwénesamo uwoaó'ó ésamo

<sup>46</sup> miwítí anóndako tínín-kanaa ímo ísaresamo ímo imáyáa kwéindara'a téna anónka'a tatínkambai Áánútun-aai ímo kwéisaan-kwaasi máyáapa'a mótinkaniye Ísu siráiyé.

<sup>47</sup> Ísu simásuwena séna mayái-kwáásí miwítí anón-kwaasigon-aai isésa kwemó síndantemba íma iyamba máyáawana anón-kwaasigo téna anónka'a tatínkaminiye.

<sup>48</sup> ánivo mayái-kwáásí miwítí anón-kwaasigon-aai íma isésamo ombá sáwí'a ésa máyáawana anón-kwaasigo téna sáwíyanka'a tatínkaminiye.

Áánútu kawer-ímáyáá anómba tímakaiyawai anóm-bayai máyáaro. kawer-ímáyáá anómba tokáiyawai kwaási túwa'naa oró Ísu siráiyé.

*Ísu kwaási taainánín-kwasai.  
Mátíyu 10:34-36*

49 Ísu simásuwena séna iramó kaintembá mayáímá máyáandayave'a marapá'á kumbáyaunda mimbáyái ánásainana kawe'á íníye-imayaa kwéune.

50 sáwíyanka'a kembá sí'a índai'a ónááontavena şirunkó umbaí kwétaisana şí'o índai'o ónááomba ánásainana şirunkó kawe'á íníye.

51 kentáv'é'a maarán-ímáyáá íma oró. kwaási amápa'a paru umái máyáantavena marapá'á kunkáiyé. ímanivo marapá'á kunkáunda kwaási taaínkaa'a ésa évakarawai kesáái isáiyasa évakarawai íma isánááowe.

52 ívékwara aánogwara'a moórá-naumpa'a éva'aasei-kwaasi mésa kesááiyavesa miwítí ímáya taaínkaar-urésa kaumbonárau moórá-imayaa íyasa kae'nárai ó'on-imayaa óyááoiye.

53 avowámá moórá-imayaa ínana ááninko ó'on-imayaa íníye. anówama moórá-imayaa ínana ayáámúnko ó'on-imayaa íníye. anáávukoe ó'on-o'on-imayaa óyááoiye. kesááiyavesa miráumai miwítí ímáya taaínkaa'a ónááowe Ísu siráiyé.

*évaka-tantaakona ááimbo kwéisaan-kwasai.  
Mátíyu 16:2-3, Máaka 8:11-13*

54 Ísu sáwíva-kwaasiyavena séna ainámbó kwáyaina'o é'a sé'a aa'á tınıye kwésiyana aa'á tınıye.



55 úndá to'mái ánásaina'o é'a sé'a aa'á káníye kwésiyana aa'á káníye.

56 kwíyómpa'o awáné'o ombá sé'a aa'á káníye. aa'á táníye kwéseмба mintántáá'á awánaraawe. kae'náér-on-kwaasi pó'a mirán-tántáákóná ááimba awánaambanivo Áánútu ívé'o kwéin-tantaakona ááimba íma awánaraawe Ísu siráiyé.

*aaimó arupímo íi-kwásái.*

*Mátíyu 5:25-26*

57 Ísu séna simátíménda-aimba ísáiyuwe'a minkáér-ámpá'á taaínkaa'a uré'a moórá-ampare su'mai koró.

58 moórá-aimba ísáaro. aaimó simátinkanæ síyawaimo tí'mæ kwíyasa aampa'á mósimai paárumasuwesa koró. anón-kwaasimo mátimiyasamo ésa i-kwáásí timíyasa ándá-naumpa'a tinkánááowe.

59 ímo mirámó íyasamo ésa ándá-naumpa'a mótinkaiyasa íma ááéma ánásanaumne sésa amápa'-meyamba tímatuwaiyasa ayútinkanaaowe Ísu siráiyé.

## 13

*sáwí-imayaamo ímo tuwáiyawaimo  
puwónááon-kwasai.*

1 Ísu kwésimatimuwasa évakarawai tasimámesa sésa Káriri-maravaken-kwaasi évakarawai Áánútuntavesa ísámai póimo tuvú'mái agáyáamba kámááni-kwaasiti anóndako áwí'a Páírátí évakarawai tí'maráísasa tínkamisasa pukáawe suwaná

2 Ísu séna miKárírívákémbá pukáan-kwaasiyave'a sembá miwítí sáwí-imayaao Kárírívakemba amáparawaiti sáwí-imayaagomba usáyaaitaraintavesa pukáawewa kwéseo.

3 íma mirá kwéovo simátime'a sé'a kentí sáwí-imayaamo ímo tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a keinárawakwara'a puwónááowe.

4 imáyáa oró. Síróamuva'a ayáátáá'-namba tawiséna sáwíva-kwaasi 18 kwaasi tínkamisasa pukáawe. mindáyave'a sembá miwítí sáwí-imayaao Yérúsaremuvakemba amáparawaiti sáwí-imayaagomba usáyaaitaraintavena pukáawewa kwéseo.

5 íma mirá kwéovo simátime'a sé'a kentí sáwí-imayaamo ímo tuwé'o Áánutumpa'o té'o é'a keinárawakwara'a puwónááowe Ísu siráíye.

*taaigó íma arambá iráin-kwasai.*

6 Ísu kwántámai-aimba simátimena séna moóráwai kwená ándá-aran-kigauva'a áséi-aramba íyain-taima u'makáisana áruma kwíkáisana arambá komayánáe séna koawánaimba íma iráísana

7 minkígáúrá'á kárákwirain-kwaasiyavena séna kaumborá'á áú'a simbá mintáéramba komayánáe'a koawánáúnda íma arambá iráísa'a úmpo mintáímá tumásuwaa. maragóná anombá nasúwáivainivo tumásuwaaó sisaná

8 mindákó séna anóndako ímampo'a mintáiyááimpa'a oó'á túmake'a agámo'a maké'a

9 moórá-au'o sínda awánaanana arambó iyéna kawé'á ínivo mirámó ímo ína'a tumásuwanaumne siráíye Ísu siráíye.

*Ísu saavativirá'á moórá-inimba asóvamankarain-kwasai.*

<sup>10</sup> moórá-tawai Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaara'a Ísu mono'-náúmpá'á uména aaí kwésimatimuwana

<sup>11</sup> moórá-ininko taraváá-kwámbá arumpimbá máyon-ininko ména ayáátááka'a sáwí'a umái ména 18 ima maisuwéna miráumai sáwí'a umái máyowana arósáánumba káínáivai kurówana íma kanaán-umai koku'á máyowana

<sup>12</sup> Ísu minínínkómbá awánéna séna enái'a ánásaino séna

<sup>13</sup> ane'á tátorowana avekáámbá arósáánumba arupí úwana koku'á usásinena Áánútu áwí'a mósá marówana

<sup>14</sup> Ísu agándon-kanaara'a minínínkómbá asóvamankontavena mono'-nánká'á kárákwirowai arunkó sáwí'a úwana sáwíva-kwaasiyavena séna ava'moraé-kanaa mayái kwémayenka'a sí'a asóvamasinkainkwaé sé'o é'a té'a agándaan-kanaamo é'a íma teró súwana

<sup>15</sup> Ísóigo séna kaumbo-káér-ainkwarakwaasiman-owe. agándaan-kanaara'a kentí purumakankwárá'á tónki-poigwara'a naaúmpakemba ayúranke'a áí'mae'a nompá'á kowaná nombá kwénaiye.

<sup>16</sup> minínínkó Ááváramu aísavutantamba uráin-inimba isaná Sáátáánigo ayáátááka'a 18 ima tátokaisa'a agándaan-kanaara'a ayúrankauna'a sáwí'a kwéone kwésewe Ísu súwasa

<sup>17</sup> simáímo sáwí'o umánkówai mináimbá isésa tigaemá uwaná kawé'-má'yái kwémayontavena úwoi-kwaasi tirunkó kawé'á uráiyé.

*taaérankona kwaasái.  
Mátíyu 13:31-33, Mááka 4:30-32*

18 Ísu séna Áánútu kwená kwaási kawááimba nóinkara kwégawaaiyompo maarán-áimbá simátínéna'a isánááowe.

19 Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba maarámán-iye. moóráwai sáwíyan-taeranko áwí'a másátati mintáérámbá kígauva'a u'makáisana anón-éna amaimá móivarena kóyáwé uráisana numaómá mimpímpá'á ánáamba úmarena kwémaiye. Áánútumo kwená kwaási kwégawaaimba miraráámbá éna kwenááigo sáwíyamba kwaási tirumpimbá kunkwéna anómba kwéiye Ísu siráiyé.

20 simásuwena séna Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba nóinkara kwégawaaiyompo maarán-áimbá simátíména'a isánááowe.

21 moórá-ininko péréti-tomba agayánée séna kanaráán-tántáákó áwí'a páráwaa'a maimaéna intorái-yántáá'á sáwíyan-tantaa'a ayáúmaraisana kwéna intoréna kwéanon-iye. Áánútu kwená kwaásimo kawááimba miraráán-umai kwenááigo kwaási tirumpimbá sáwíyamba kunkwéna anómba kunkwéiye Ísu siráiyé.

*sáwíyan-ontaona kwaasái.  
Mátíyu 7:13-14, Mátíyu 7:21-23*

22 Ísu mináímbá simásuwena Yérúsaremu-naor-ampa'a kúmba naaó'-nao'a kwenáái simátíma'maena kúwana

23 moóráwai séna anóndakoo Áánútu moórá-mora-kwaasiye su'maiya kawer-ámpá'á métinkaniyo súwana Ísu séna

<sup>24</sup> tiyáántamba égési úmae'a sáwíyan-ontavimba usáveranaaowe. simátíme'a sé'a sáwívarawai usáveranae sésa íyambanivo íma kanaán-umai usáveranaaowe.

<sup>25</sup> naankó avowámá usásinena ontá úmaraina'a ontará'á umé'a ááye'a sé'a anóndakoo ontayá tisinkaaó síyana íma tuwánáúnda-kwaasi náávakena'oo sína'a

<sup>26</sup> kentáási naaópa'a te enáái tasimásimenata eséya toómbá nombá naráundayaawe síyana

<sup>27</sup> kwemá séna íma tuwánáúnda-kwaasi kentí naambárure kentóikare íma tuwánáúnda-kwaasin-ovo kóro naankó avowámá síníye Ísu simásuwena séna

<sup>28</sup> Áánútu kwená kwaási kawááipa'a ti'maráína'a máápakemba awánáiyamba kentíkwá'ná Ááváramuwe Áísákaawe Yákópowe Áánútun-aaí simátímakowaiye Áánútu kwégawaaiipa'a méwa'a tuwáné'a tíyántave'a é'a iví'á tánááowe.

<sup>29</sup> aaváúmá usaipakén-kwáásiyé aaváúmá kumpéráipaken-kwaasiye évarevar-awampaken-kwaasiye Áánútu kawááipa'a tésa tamésa nánááowe.

<sup>30</sup> minkánáará'á naaén-kwaasivinkemba évakarawai aivarí'a ónááovo aiva-kwáási naaéni'a ónááowe Ísu Áánútumo kawááintavena mináímbá siráíye.

*Ísu arumbá umátínkarain-kwasai.  
Mátíyu 23:37-39*

<sup>31</sup> mitáwai amáán-kawaa-kwaasi évakarawai Ísunopa'a tésa sésa anón-kwaasi áwí'a Éróti séna

Ísumba tuvúwónana puwíníye kwésivo maanká'á  
tuwé ó'om-bapa'a kówaao suwaná

<sup>32</sup> Ísu séna Érótimba iyánaankaraama túwáin-  
kwaasi kosimáme'a sé'a taraváá-kwámbá kwaási  
tirumpinkémbá kwémaitiyuwe'a tí'a on-kwáási  
kwéasovamatinkaunda-mayai ívé'a maé'a  
aaváyaa maé'a ayúnká kesí mayái ánásanaumne.

<sup>33</sup> Áánútun-aai simátímakaawai  
Yérúsaremu-naopare su'mai kwétinkamowasa  
kwévuwontave'a ívé'a aaváyaa ayúnká aampa'á  
kwégwe'a mayái maivá kónaumne siyé Érótimba  
kosimáméro Ísu simásuwena

<sup>34</sup> Yérúsaremu-naopaken-kwaasi arumbá  
umátinkena séna Yérúsaremu-naopaken-  
kwaasiyono. Áánútun-aai simátímakowai  
tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. Áánútu  
ti'marówasa kurówai óntantamba títinkambae'a  
kwéiyuwasa pukáawe. kokórigomo  
áráátombo ayóí-ándámpá'ó títinkarenamo  
káátamatinkaintemba aasiyaasi-táwai kemá  
mirá ónaumne kwésundanivo tínaaemba  
kwéumasimewe.

<sup>35</sup> Ísáaro. Áánútu tiyuwáína'a tu'nankáámbá  
ónááowe. simátíme'a sé'a íma úwoi  
suwánanaaovo naaémbo sé'o Áánútu  
ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu kawé'á  
kwéumankaiye síyanka'a moórágwara'a  
suwánanaaowe Ísu siráíye.

## 14

Ísu aiyayaamba  
asóvamankarain-kwasai.

intorón-kwaasi

<sup>1</sup> moórá-tawai agándon-kanaara'a Ísu áamáán-kawaa-kwaasi anón-kwaasigona naaúmpa'a toómbá náíndayavena umáyowasa agándai-kanaara'o Ísumo nóramo índa awánanae sésa umésa awánowana

<sup>2</sup> moóráwai aiyayaamba kwéintonon-kwaasigo kwená egwaa'á máyowana

<sup>3</sup> Ísu minkwáásígómbá awánéna áamáán-kawaa-kwaasigo áamáamba sun-kwáásiyé tísaa ena séna agándaan-kanaara'a kanaarará áí'o in-kwáásí asóvamankanaundaya'iyó súwasa

<sup>4</sup> isésa íma aai suwaná minkwáásígómbá áí'mai kawe'á umánkena séna ánivo kuwó súwana kóúwana

<sup>5</sup> tísaa ena séna keinárawapinkemba kentí iyámpóíya'i. kentí póráara'iyó. maipímbó pékaina'o é'a agándai-kanaara'a ááéma mósá asínánááo Ísu súwasa

<sup>6</sup> mináímbá íma kanaán-umai anondá siráawe.

*kwaási íma kentúma maimaé iyí-kwásái.*

<sup>7</sup> aai íma anondá suwasá toómbó nánáesamo tun-kwáásí aiva'á uménaemo sumbá Ísu tuwánéna kwántámai-aimba séna

<sup>8</sup> moóráwai séna aaraimó tokwaa on-tánómbá tamandaaó sína íma aiva'á umaiyó. aiva'ó uménanamo enáwí'o usáyaaitaraindawaimo tíanamo éna

<sup>9</sup> tááyaindawai entávéna séna usásinenana maankwáásígó maanká'á tamaíno sínana aigaemá umásuwe tínaaempa'a kumbényone.

<sup>10</sup> ánivo tááyainamo tínaaempa'o uménanamo tááyainda-kwaasigomo kweyááríka'o entávénamo

séna kesí kwaásiyo usásine aiva'á umaiyó sínamo umáínasa awánésa enáwí'a mósá maránááowe.

<sup>11</sup> anón-kwaasima úne síyawaima Áánútu miwí túwí'a móruna tiyuwánívo sáwíyan-kwaasima úne síyawaima Áánútu miwí túwí'a maimaé iyíniye Ísu siráíye.

<sup>12</sup> Ísu simásuwena ááyarowaiyavena séna anón-tanomba kauvónáe sinda-táwai óísankwara-kwaasiye enamááraawe ená akúné ená kwaásiye su'mai íma tááyao. mirámó inasamó ésa naaémba ááyewa toómbá komandáníyonda mindá ená toónkóná anondáman-iyé.

<sup>13</sup> ánivo anón-tanomba kauvónáe sinda-táwai ímo óísambo makén-kwaasiye tiyayaamba sáwí'a urén-kwaasiye aúgavitan-kwaasiye tááyenasa tamandánááombanivo

<sup>14</sup> ená toónkóná anondáma íma amíyambanivo enarunkó kawé'á ínana Áánútu ená toónkóná anondáma amíniye. naaémba arupí umái mén-kwaasi pukémpinkemba usásinaiya-tawai Áánútu amíniye Ísu siráíye.

*anón-tanomba kauráin-kwasai.  
Mátíyu 22:1-10*

<sup>15</sup> mináimbá súwasa Ísuwe toómbá kwénowai isésa uwaná moóráwai séna Áánútu kwená kwaási kawááipa'a toómbá nánááowai tirunkó aamoí íniye súwana

<sup>16</sup> Ísu séna áraqi'a simbánivo simátíménda imáyáa oró. moóráwai anón-tanomba kauvónáe séna sáwíva-kwaasi tááyamakana máyáísana

<sup>17</sup> mintánómbó nánááon-kanaa sáwíyanka'a tínana kwená mayái-kwáásígómbá ai'maráísana



tááyaraiwaiyavena séna toómbó naí  
kwéto'mayaan-ivo teró sisasá

<sup>18</sup> miwí íma tíí-áímbá sewaná moóráwai séna  
maramá meéyán-ure'a koawánanaumpo íma  
tanómba kauvópa'a kónaumne siyé kosimámiyo  
sisaná

<sup>19</sup> moóráwai séna siyáánkai-poima meéyán-  
ure'a koawánanaumpo íma tanómba kauvópa'a  
kónaumne siyé kosimámiyo sisaná

<sup>20</sup> moóráwai séna ívé'a aaraí mairáunda  
pó'a tanómba kauvópa'a íma kónaumne siyé  
kosimámiyo sisaná

<sup>21</sup> mimbáyái-kwáásígó kwená anóndakonopa'a  
téna mirá sewé tasimámísana arunkó sáwí'a  
isaná séna avekáámbá naaó'-nao'a kwénaae  
tiyayaamba sáwí'a uráinda-kwaasiye túramba  
kavíkáinda-kwaasiye óísamba íma makén-  
kwaasiye tivakáá-umai tí'mae tiyó séna  
ai'maráísana

<sup>22</sup> mimbáyái-kwáásígó mirá kosimái  
koyauweréna taséna simásimendantemba  
kosimái tí'mae'a túnda ená naaúmpa'a paaí  
karekó'a umái máyáawe sisaná

<sup>23</sup> kwená anóndako séna amápa-kwaasi kesí  
naaúmpata sisipáá oró. amápar-ampa'a kwénaae  
kwaásimo tivakáá-e asiramái simái tí'mae tiyó  
siráíye.

<sup>24</sup> Ísu séna simátíme'a sé'a aiva'ó tááyaraiwai  
íma tésa kwená toómbá íma tamandánááowe Ísu  
mináímbá kwántámai-aimba siráíye.

*imáyáa kawé'á urésa Ísu-ánaaemba  
kwaránááon-kwasai.  
Mátíyu 10:37-38*

25 súwasa Ísuwe aampa'á kuwaná mégwantena simátimena séna

26 kesínaaemba kwaránáe síyawai aiva'á kembá imáyáa simésa naaémba anóvowiye awainínkówé kwená iyámpóíye kwenávárawaawe kwenáúnavare kwesáváíyé imáyáa oró. ímo mirámó iyamba uwóví'a ónááovo mirámó ésamo ésa kesínaaemba kwarésa kesí kwayó-kwáásí-í'a ónááowe.

27 kemó puwónaunda-taimo sùgwaata'mae'o kondantembá kesínaaemba kwaránááowaima umbai-yántáá'á timíyasa minúmbái-yántáá'ó ímo maimaésamo sínaaembo kwaráamba uwóví'a ombá pósa íma kesí kwayó-kwáásí-í'a ónááowe.

28 moórá-aimba ísáaro. ayáátáá'-namba ónáe síyawai aiva'á óntambo tuwésamo ónááon-imayaa ésa óntamba táámpamai awánáiyambo kanaamó ínasamo ésa mináyáátáá'-námbá ónááowe.

29-30 ímo táápamaimo awánaresamo mindámbó iyamba minóntámbá ánásagwinana mindámbá úwoi kwáyainasa kwaasi awánésa íma áságwimai umásukaawe sésa tuwírááima sénááowe.

31 moórá-aimba ísáaro. moórá áái'a tiyáívin-ánón-kwáásígó áái'a tiyánáe séna aiva'á kwená i-kwáásí táámpainda sáwíva-kwaasi 10,000 kwaasi ínana ó'on-i-kwaasiti anóndako kwená i-kwáásí táámpainda ávááraumai sáwíva-kwaasi 20,000 kwaasi ínana imáyáa éna kembá usáyaaitanaao. íya usáyaaitanaao séna

32 íma kanaán-umai usáyaaitanaumne-imayaamo énamo éna anón-kwaasi némpa'a máyainana aantá-kwaasi ti'maréna séna íma áái'a tiyánaundayaanivo úwoiya ménaum. nóraya

ónaumno siyé kosimáméro síníye.

<sup>33</sup> Ísu mináimbá simásuwena séna aiva'á ónááon-imayaa urésa naaémba siyantemba ónááowe. miráumai kesínaaemba kwaránáe siyawai aiva'á makáan-tantaatavesa imáyaa urésa íma mintántáá'á tuwánaumnemo sésamo ésa kesínaaemba íma kwaránááovo mintántáá'á tuwánaumnemo sésamo ésa kesínaaemba kwarésa kesí kwayó-kwáásí-í'a ónááowe Ísu siráíye.

*uwígóná kwaasái.*

*Mátíyu 5:13, Máaka 9:50*

<sup>34</sup> Ísu simásuwena séna uwímá kawetántáá'á imbánivo anómba ánásaisana ayáántámba kwáyáimbanivo ó'a uwímó kái'a íma úmaranaaowe.

<sup>35</sup> ayáántámba íma agámo'a maráiyana kawe'á ínivo úwoiva'a tuwánááowe. kwéisaawai ísámai kawe'á oró Ísu siráíye.

## 15

*sipisípi-poimo áúyokain-kwasai.*

*Mátíyu 18:12-14*

<sup>1</sup> táákisi-ontamba kwémayon-umoyan-kwaasiye sáwí'a kwéun-kwaasiye Ísunopa'a kwenáái isánáe sésa tuwasá

<sup>2</sup> ámáán-kawaa-kwaasiye ámáámba sunkwáásiyé tuwánésa tirunkó sáwí'a úwasa keáimbá sésa sáwí-kwaasiye toómbá kwénena aái kwésimba sáwí'a kwéiye suwaná

<sup>3</sup> Ísu mináimbá iséna kwántámai-aimba séna

<sup>4</sup> sipisípira'a kárakwiyawai kwéon-aimba ísáaro. moóráwai sáwíva-sipisipi 100 sipisípira'a kárakwiraisana moórá-sipisipi áúyokwisasa

misáwívá-sípísípi uvá'á máyáawana moóráma  
 áúyokwimba koavakáá-émena awánéna

<sup>5</sup> aamoí kwéena áúgwaata'maena

<sup>6</sup> naaópa'a téna kwenamááraawe kwená  
 naaópaken-kwaasiye tááyaisasa torupamáí  
 máyáawana séna kesí sipísípi áúyokwisa'a  
 koavakáá-éme'a áí'mae'a túmpo aamoiyá ónáo  
 sisasá aamoí uráawe.

<sup>7</sup> simátíme'a sé'a miráumai kwíyómpa'a  
 máyáawai marapá'á tuwánaamba arupí umái  
 máyáan-kwaasi kawe'á umái máyáamba  
 tuwánésa aamoí kwéowasa sáwí'a umái  
 máyáampinkemba sáwí-imayaa tuwésa  
 Áánútunopa'a tíyasa Áánútuna kwayó'nárawa'a  
 kwíyómpa'a máyáawai anón-aamoí kwéowe Ísu  
 siráíye.

*óntamba áúyokain-kwasai.*

<sup>8</sup> Ísu séna moórá-aimba imáyáa oró. moórá-  
 ininko siyáánkai-ontan-arumba makáisana  
 moórá áúyokwisana oómbá kúra'makena kwená  
 naaúmpa'a kankambá kwégwiyuvena kawe'á  
 umái avakáá-éna

<sup>9</sup> awánéna kwenamááraawe kwená naaópaken-  
 kwaasiye tááyaisasa torupamáí máyáawana  
 simátímena séna kesí óntamba áúyokwisa'a  
 avakáá-éme'a mayáúmpo aamoí íyataao sisasá  
 aamoí uráawe.

<sup>10</sup> simátíme'a sé'a miráumai sáwí'a umái  
 máyáampinkemba sáwí-imayaa tuwésa  
 Áánútunopa'a tíyasa Áánútuna kwayó'nárawa'a  
 kwíyómpa'a máyáawai anón-aamoí kwéowe Ísu  
 siráíye.

*ívé-kwaasigo avowámhá auwéna kóurain-kwasai.*

<sup>11</sup> Ísu séna moórá-aimba imáyáa oró. moóráwai kaer-íyámpóí tínkaraiwai máyáísana

<sup>12</sup> naaénkewai avowántávéna séna ená amápa-tantaa'a ímo pukéndara'a ívé'a taaímbai simiyó sisaná taaínkaar-umai ááninkai tímísana

<sup>13</sup> naaénkewai sáwíyanka'a ména kwembó ámakain-daaindaamba kwétimena óntane su'mai maimaéna némpa'-marava'a koména sáwí'a úmaena kwéiyena kwená óntamba tu'mái

<sup>14</sup> ánásasuweisana anón-ayawaima taisaná toóntávéna avakáá uwááena

<sup>15</sup> mimbárávákén-kwáásígónópa'a kwéna mayái mayánáe kosímae íyísana kesí maravá'á komé kesí póíra'a kárákwiyuwo sisaná

<sup>16</sup> koména póíra'a kárákwirena ááesantavai úmae kwéiyena póíti toómpínkémhá nánáe séna sisasá íma áméwana

<sup>17</sup> ména naaémba kawer-ímáyáá éna séna kesivoná mayái-kwáásí sáwíva-tomba nawááesa tímú'a vaisasá aráávara'a kwéomba pó'a maanká'á mé'a sáái sinkáína'a puwúnavaimpo'a

<sup>18</sup> maanká'á tuwé'a kesivonópa'a kwé'a sé'a kesivoó Áánútu aúrankare enaúrankare sáwí'a únda pó'a

<sup>19</sup> kentávái kesáánine sénda uwóví'a ómpo kesí mayái-kwáásíyé siyó kosénaumne séna

<sup>20</sup> mivá'á tuwéna teémena aampa'á kwétisana némpakemba avowámá awánéna aruntavéna umánkena isaaiséna koyaparéna ivi'á kwétaisana

<sup>21</sup> ááninko séna kesivoó Áánútu aúrankare enaúrankare sáwí'a uráumpo kentávái kesáánine

sénda uwóví'a óne sisaná

<sup>22</sup> avowámá mináímbá ivá kwéyuwena kwená mayái-kwáásí tááyaisasa tewaná séna avekáámbá kawer-únánkwátói maimaé mágwéumanke'a kesáánimba intávé'a kwairambá kwéumanke'a aísamai ánáamba kwéumanke'a

<sup>23</sup> ánóígwara-purumakan-araa'a maimaé'a máyuvu'mai aamoi-tánómbá kauvíyata kwéneta aamoiyá umánkáano.

<sup>24</sup> kesááninko áúyokurai. pukurái. kwésunana úwoi ména timbá póta aamoiyá ónaumne sisasá aamoí uráawe.

<sup>25</sup> aamoí owaná aivakéwái kígauvakemba timbá naankóná egwaa'á téna aamoí on-áímbá taiséna

<sup>26</sup> mayái-kwáásígómbá ááyena séna nóinkara aamoí kwéoo sisaná

<sup>27</sup> enává'a kawé'á umái tiráisana enavo séna ánóígwara-purumakan-araa'a tuvú'mái kauvóro sisasá mirá kwéesa máyáawe sisaná

<sup>28</sup> mináímbá ísáísana arunkó sáwí'a isaná kay-oréna íma naaúmpa'a íyísana avowámá máápa'a kuména aivakéwai arumbá kusimái íyáísana

<sup>29</sup> avowántávéna séna ayáátááka'a esé mé'a sáwívar-ima kwémaisuwe'a enáái íma ankaisé'a emó séndantemba mirá kwéuna anóm-poiye sáwíyam-poi méme-araare íma tuvú-simena'a kesí kwaásiye naráumne.

<sup>30</sup> enááninko ená anón-ontamba maimaéna koména aarai tine'á minóntámbá máyu'mai ánásasuwena tisa ánóígwara-purumakan-araa'a tuvú'mái kwégaumai améne sisaná

<sup>31</sup> avowámá séna ayáátááka'a kesé máyaanda kesí amápa-tantaa'a endéín-iyé.

<sup>32</sup> enáváko áúyokurai. pukurái. kwésunana úwoi ména tintávéta aamoiyá kwéumankaumne siráiyé Ísu siráiyé.

## 16

*moóráwai mayái sáwí'a uráin-kwasai.*

<sup>1</sup> Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna moóra-aimba ísáaro. moóráwai náaindaankwara-kwaasigo mayái-kwáásíyávéna séna kesí náaindaanka'a kárákwiyuwo sisaná mirá kwéisasa évakarawai tésa sésa ená náaindaanka'a íma kawe'á umái kárákwiraisana ená óntamba áúyokaiye sewaná

<sup>2</sup> mindákó iséna kárákwiraiwaimba ááyaisana tisaná séna enáái sewa'á isáúnda po kesí náaindaanka'a íma kárákwiyiniyompo kesí náaindaanka'a kárákwiyonda-auvai agaimái símína'a ená mayáígóná ááimba awánaano sisaná

<sup>3</sup> kwégwena imáyáa éna kesí anóndakomo si'mátuwainá'a nóra ónaumno, kemá íma asir-ayándá'á pó'a mara-máyái íma kanaán-umai mayánaunda pó'a inaaímó síyávái sigaemá ínivo

<sup>4</sup> mirá é'a aasósóí'a úmae kwénaaonana si'mátuwainasa naaémba meéyán-ónaumne sésamo úwoimo mairáan-kwaasiti naaúmpa'a sínkaresa toómbá siménááowe-imayaa umásuwena

<sup>5</sup> kwená anóndakonopakembo naaémba meéyán-ónaumne sésamo úwoimo mairáan-kwaasi tááyaisana moóráwai tisaná séna kesí anóndakomba nóraumai-meyana amíníyono sisaná

<sup>6</sup> séna sáwíva'-masawemba 1,000 masawemba ógwitamai aménaumne sisaná mindákó séna ená aúváívimba íma 1,000 iye se 500 iye simái agai-simiyó sisaná mirá isaná

<sup>7</sup> ó'a moóráwai tisaná séna kesí anóndakomba nóraumai-meyana amíníyono sisaná séna sáwíva-ton-unamba 1,000 unamba aménaumne sisaná mindákó séna ená aúváívimba íma 1,000 iye se 800 iye simái agayaaó sisaná

<sup>8</sup> mináímbó simbá anóndakomba simáméwana iséna kwená náaindaanka'a sáwí'a umái kárákwiraiwaintavena séna kawer-ímáyáágwárá-kwáásí ontembá mirá óne siráiyé. marapá-kwáásí kentí imáyáarakemba ásagwimai mirámó ondawái kawe'á íniye simái kwémayaavo sámó kain-áyámpá'ó máyáan-kwaasi íma mirá kwéowe. miráumai anóndako kwená náaindaanka'a kárákwiraiwaintavena séna kawer-ímáyáágwárá-kwáásí ontembá mirá óne siráiyé Ísu siráiyé.

<sup>9</sup> Ísu simásuwena mináíntávéna séna ísáaro. marapá'á kentí óntandei túwa'naa íyasa kentí kwaási-i'a íya'a kentí óntambo ánásaindara'a kwíyómpa'o ésa iyónááon-kanaa kwíyómpa'a minkwáásí tuwánésa aamoí umátinkanaaowe.

<sup>10</sup> sáwíyan-tantaaka'a kawe'á umái kárákwiyowai anón-tantaaka'a kawe'á umái kárákwiyonaaowe. sáwíyan-tantaaka'a sáwí'a umái kárákwiyowai anón-tantaaka'a sáwí'a umái kárákwiyonaaowe.

<sup>11</sup> marapá-tántááká'ó ímo kawe'ó umáímo kárákwiraiyawaimo éna Áánútu kwíyómpaken-tantaa'a íma tiména kárákwiyoro síníyé.

<sup>12</sup> marapá'ó Áánútumpaken-tantaaka'o ímo



kawe'ó umáímo kárákwiraiyawaimo éna Áánútu kwíyómpaken-tantaa'a íma tiména kendéímán-iyé síníye.

13 íma kanaán-umai kae-káwáá-kwáásítí mayáí kwémayaawe. mirámó ésamo ésa moóráwaimba aamoí ésa moóráwaimba íma aamoí umánkanaaowe. mirámó ésamo ésa moóráwaina mayáí kawe'á umái maésa moóráwaina mayáí sáwí'a umái mayánááowe. miráumai Áánútuna mayáímó maé'o é'a sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaa íma úmae iyónááowe. sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaamo é'o é'a Áánútuna mayáí íma mayánááowe Ísu siráíye.

14 Ísu mináímbá súwasa áamáán-kawaa-kwaasi isésa óntantavai aamoí kwéesa pósa Ísuna awíráái suwaná

15 Ísu simátimena séna keinárawa'a kwaási túranka'a kawe'-má'yáí kwémayaawasa tuwánésa sésa kawe-kwáásímán-owe kwésevo Áánútu kentí táama kwétuwanaiye. amápa-tantaako áúmo mósá kwémaraan-tantaatavena Áánútu úwoisan-tantaa'an-iyé kwésiye Ísu siráíye.

16 Ísu simásuwena séna Mósesi Áánútuna áamámba simátímakaimba Áánútun-aaimo simátímakawaimo agaimakáamba naaóvá'á maémáen-kwaasiye minávúmpín-kwáásíyé naaén-kwaasiye Yónimo nombó pétinkaraiwaiye ména mináímbá taagwiyakáawe. ívé'a áséi-kwasai Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba kwésimatimemba pósa kwaási Áánútu kawááipa'a tiyáántámba asirámaesa kwéusaveraawe.

17 maramá kwíyómba ánásanimbanivo Áánútuna áamáamba sáwíyan-aimba anón-aimba íma ánásena aasiyaasí kwaíkwai'a íníye.

18 moóráwaimo awainínkómbó ai'mátuwenamo ó'on-inimbo kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye. moóra-kwaasigo ai'mátukain-inimbo kwémayaimba kwegwára'á umóyámbá kwémayaiye Ísu siráiyé.

*óísankwara-kwaasigonte  
kwaasái.*

*Árásárásintei*

19 Ísu séna moóra-aimba ísáaro. óísankwara-kwaasigo ména kawer-únánkwátói sáwíva'a makéna kawe-tómbá námae kwéiyisana

20-21 moóráwai áwí'a Árásárási íma óísamba makáiwai anón-karevu'a kwégaísana máyáísasa ayái-tómbá amínana náníye sésa óísankwara-kwaasigona ontará'á móankaraawana máyáísana iyánkó téna minkárevú'á tauwá'naraiye.

22 naaémba ímo óísambo makáin-kwaasigo púwísasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakendarawa'a kunáí'maesa Ááváramumo kawe'-mápá'ó máyáipa'a móankaraawana óísankwara-kwaasigo púwísasa utámakaawana

23 sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a anón-ai'a kwéisana ména mósá awánaimba némpa'a Ááváramuwe Árásárásiye máyaayana tuwánéna

24 aayamáivinkemba séna kesivoó Ááváramuwo sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a anó-si'a kwéisa'a máyaumpo arumbó umásinke Árásárásimba ai'márénana kunkéna ayáánánáma

nompí tu'mái simáávira'a maráínana tasiyasi íno sisaná

<sup>25</sup> Ááváramu séna kesááninko marapá'á máyaandara'a amápa-kawe-tantaa'a makáampo Árásárási sáwí'a umái méraivo mindáyavai imáyáa uwó. ívé'a kwemá kawe'á umái máyaivo embá áí'a ipá'á máyaane.

<sup>26</sup> senda-áínkwárá'á imáyáa uwó. avumpimbá kuvakamá anómba kwáyáivo maankákémbá íma kunámaatewasa mivákémbá íma usámaaisewasa ónááovo anón-kuvaka kwáyáiye sisaná

<sup>27</sup> óísankwara-kwasigo séna kesivoó Ááváramuwo emó sénda-aintave'a simáme'a sé'a Árásárásimba ai'márénana kesivoná naaópa'a

<sup>28</sup> éva'aasei kesívárawaisai méraavo kusimátimena sáwí-marupa'o iramó kaipá'á tevó simátimino sisaná

<sup>29</sup> Ááváramu séna Mósesi siráin-aine Áánútun-  
aai simátímakaawai siráan-aine aúvávimba  
agaimakáamba pósa táápamai isánááowe sisaná

<sup>30</sup> kesivoó Ááváramuwo ímanivo moóráwai  
pukáimpinkemba usásinena kusimátiminasa sáwí-  
imayaa tuwésa Áánútumpa'a kónááowe sisaná

<sup>31</sup> Ááváramu séna Mósesi siráin-aine Áánútun-  
aai simátímakaawai siráan-aine ímo isésamo  
ésa pukáimpinkemba usásinkaiwain-aai íma  
isánááowe Ááváramu siráíye Ísu siráíye.

## 17

*sáwí'a kwéon-kwasai.*

*Mátíyu 18:6-7, Mátíyu 18:21-22, Máaka 9:42-48*

<sup>1</sup> Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna  
ó'on-o'on-tantaa'a kwaásitopa'a tínasa

kesáái tuwánááowe. évakarawai tésa kesáái kwéisaawaima kampar-áimbá tasimátimiyasa kesáái tuwésa kówiyasa kampa'ó síyawainopa'a sáwí-meyamba tíniye.

<sup>2</sup> miwímó tinumarampimbó anón-ontambo aríkwímaresamo nompímbó túwááwasamo kumésamo kumpuwésarakai kampar-áimbá íma simátíméwasa kesááimo ísaraan-iyampoi kesáái íma tuwésa sáwí'a osinó.

<sup>3</sup> mindáyave'a kentúra'a kárákwiyoro.

kentí kwaásimo kembó sáwí'o umátinkaiya'o é'a keinárawapa'a mindáyave'a simátimiyasa sáwí'a únemo síya'o é'a íma moórágwara'a imáyáa é'a ivá'á túwáaro.

<sup>4</sup> kentí kwaásigomo kembó sáwí'o umántínkáva'o kwéiyesamo kentópa'o tésamo sáwí'a únemo símae kwéiyiya'o é'a íma moórágwara'a imáyáa é'a ivá'á túwáaro. mimbórá-táwaimo avakaetéra'o mirámó íya'o é'a íma imáyáa é'a ivá'á túwáaro Ísu siráiyé.

### *Ísuwe aráápamai máyáan-kwasai.*

<sup>5</sup> suwasá Ísóigona aantá-kwaasi kwentávésa sésa esé aráápamaiya máyaundaya súwa'naa inatá esé aráápamaiya máyaundaya asiramáiya máéno suwaná

<sup>6</sup> Ísóigo séna moórá-taigo áwí'a másátati sáwíyan-aramba to'makáawana áruma kwikéna anón-tainamba kwéiyintemba kesé kítoka'a aráápamai máyáamba pó'a naaémba anónka'a kesé aráápamai mé'a anón-taiyave'o sé'o taawí'mae anón-dompimba kunkaruwuwómó síyanamo éna mirá íniye. Ísu mináimbá siráimba

kwesé aráápamai máyáamba kwená mayái mayánááontavena siráíye.

*mayái-kwáásítí mayáígóná kwaasái.*

<sup>7</sup> Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna mayái-kwáásígómbá ai'marááwana mayáímá kwémaena kígauvakena'i. póíra'a kárákwiraindavakena'i. timbá ená toómbá emá agaimái naao íma sésa

<sup>8</sup> kavegavé umái kawer-únánkwátói uré toómbá agai-símí'a nasúwáana naaémba ená toómbá agaimái náníyone mirán-áimbá kwésewe.

<sup>9</sup> sintembá mayái-kwáásí mirá kwéesa úwoi miwítí mayái isasá mirá kwéomba pósa íma túwí'a móśá kwémaraawe.

<sup>10</sup> miráumai keinárawa'a mirá kwée'a simátíméndantemba umái mé'a ánásanaaoka'a sé'a úwoi kwená mayái-kwáásíyá úndaya póta úwoi kentáásí mayáíyá mairáumne sé'a íma kentúma maimaé'a íyóro Ísu siráíye.

*Ísu túma karón-kwaasi kawé'á umátínkarain-kwasai.*

<sup>11</sup> Ísu Yérúsaremu-naor-ampa'a kúmba Sámériyaa-marawe Káríri-marawe avumpin-ámpá'á kwéena

<sup>12</sup> moórá-naopa'a kwéguwasa túma karón-kwaasi siyáánkai-kwaasi kwétesa némpa'o Ísumo túmba awánésa

<sup>13</sup> aayamáí sésa anóndako Ísuwo kentáá arumbá umásínkaao suwaná

<sup>14</sup> Ísu tuwánéna séna mono'-má'yái-kwáásítópa'a kwé'a kentúma máagaraatinkewasa tuwánésa túma kawáúgwiye sénááowe súwasa aampa'á kumbá túma kawé'á umátinkowana

15 miwívínkémbá moóráwai áúma kawé'á umánkomba awánéna koyauweréna anónka'a tasiréna Áánútu áwí'a mósá maréna

16 Ísu anóndakoman-iyé séna aísamaivimba takívairéna súwi séna minkwáásí íma Yútaa-kwaasi Sámériyaa-maravaken-kwaasigo súwi súwana

17 Ísu séna siyáánkai-kwaasi túma kawé'á umátinkaunda avaréiyain-kwaasi íma koyauwérááwana

18 kímborawai ó'om-baravaken-kwaasigo koyauweréna Áánútu áwí'a mósá kwémaraiye simásuwena

19 minkwáásígóntávéna séna kentávái súwa'naa íníwaiman-iyé sénda póna enáúma kawé'án-ivo kwaaó Ísu siráiyé.

*Áánútu kwená kwaási kawááin-kwasai.  
Mátíyu 24:23-28, Mátíyu 24:37-41*

20 súwasa amáán-kawaa-kwaasi Ísumba áísaa esa sésa Áánútu kwená kwaási kwégawaain-kanaama nósa-tawaiya tíniyo suwaná Ísu séna Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba íma kanaán-umai túrandei awánanaaovo

21 Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba kwaási túra'a ááimba ásáraimba pósa maanká'á ópa'a kárákwiraiye íma kanaán-umai sénááowe Ísu siráiyé.

22 Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásíyávéna séna naaémba kemá kwaási úrandako kúmóna-kanaa awánanae síyambanivo íma mirán-kánáámá suwánanaaowe.

23 évakarawai sésa maavá'á máyáivo tawánaaromo síyasa ó'owima sésa maavá'á máyáivo tawánaaromo síya'o íma áraire sé'a kóyáwé oró.

24 kwíyómpa'o tawáombo úmae kwisasamó awánaantemba kemá kwaási úrandako miráumai avora'á ókwara'a kumónaumne.

25 misúnda-aimba íma paárurainasa aiva'á ívé'o máyáan-kwaasi tínaaemba umásinkesa sí'a índai'a umásinkanaaowe.

26 naaóvá'á moóráwai áwí'a Nówaa máyonka'a kwaási íma Áánútuna imáyáa ésa maémáentemba naaémba kemá kwaási úrandako kúmóna mirá ónááowe.

27 Nówaa máyonka'a nombá toómbá kwénesa tiyáámúmbaa'a kwétokwaa-esa aaraí máyówasa kwaai máyówasa kwéuwana Nówaa naaúmpa'a non-avóvomayaa'o kún-daumpa'a umáyowana anón-a'a téna kavirayán-dónkó amápa-kwaasi tínkamuwasa putásaraawe.

28 naaóvá'á moóráwai áwí'a Áróti máyonka'a íma Áánútuna imáyáa kwéesa mésa nombá toómbá kwénesa kwémeya úmae kwénaaesa kígama naambá úmae naaémáemba

29 Áróti Sótómu-naopa'a tiyuwónka'a Áánútu óntankwara iraronkwará'á kwíyómpakemba tuwówana kuména tínkamuwasa putásaraawe.

30 Áróti máyonka'a kwaási íma Áánútuna imáyáa ésa maémáyáantemba kemá kwaási úrandako ókwara'a kumpaárondara'a mirá ónááowe.

31 ókwara'a kúmóndara'a ontará'ó máyaiyan-kwaasi naaúmpakemba náaindaamba íma ó'a

umayánááowe. kígauva'o máyaiyan-kwaasi náaindaamba naaúmpa'o kwáyainda ó'a íma umayánááowe.

<sup>32</sup> Áróti awainínkón-áái imáyáa oró. kwená náaindaamba tuwón-imayaa éna mógwantowana óntankwara iraronkwará'á kuména tuvuwúwana pukáíye.

<sup>33</sup> tirááímo táindai'o ésa íma kawe'á umái ménaaovo kentávésa imáyáa ésa tirááímo táinda-yantaa'a tuwésa puwésa aúnái'a umái kwíyómpa'a mai'mai'a ónááowe.

<sup>34</sup> simátíme'a sé'a ókwara'a kúmóndara'a mindó'wáámbá kae-kwáásí mimbórává'á tuúmá kwéreyana Áánútu moóráwaimba auwéna moóráwaimba airáníye.

<sup>35</sup> minkánáá kaer-ínínkáí toómbá kwégwanteyana Áánútu moórá-inimba auwéna moórá-inimba airáníye. [

<sup>36</sup> kaekóráí kígauva'a méyana Áánútu moóráwaimba auwéna moóráwaimba airáníye Ísu súwasa]

<sup>37</sup> kwená kwayó-kwáásí sésa Ísóigoo emó sénda-aimba náávatavai seénó suwaná póímo awáímó kaviraipá'ó náíndayavenamo evontáán-dúmáómó torupamáímo máyáintenba Áánútu sínana súnda-aimba paáriniye Ísu siráíye.

## 18

*moóráwai ketor-ínínkón-áái ísarain-kwasai.*

<sup>1</sup> Ísu séna aasiyaasí Áánútumpa'a námúnaa kwésesa túwáavo séna kwántámai-aimba simátímena séna



<sup>2</sup> moórá-naopa'a aaimó isáí-kwáásígó ména íma Áánútu áároi inkaiséna íma kwaásiti imáyáa éna máyáísana

<sup>3</sup> mindáópa'a ketor-ínínkó ména aasiyaasí aaimó isáí-kwáásígónópa'a tóyo éna séna sáwí'a umásinkanaesa kwéovo aai súwa'naa umásinkaaoo sisaná

<sup>4</sup> ayáátáaka'a kwenáái íma ísarena naaémba imáyáa éna séna Áánútu áá'a íma inkaisé'a kwaásiti imáyáa íma é'a kwéunda pó'a

<sup>5</sup> minínínkó kesópa'o timbá suwe-saráánivaimpo'a áwa'naa ónaumne siráiyé.

<sup>6</sup> Ísóigo simásuwena séna aaimó isáí-sáwí-kwáásígón-áái imáyáa oró.

<sup>7</sup> Áánútuna kwaási kwempá'ó námúnaamo símae kwéiyomba túwáavo séna íma ayáátáaka'a úwoi maéna miwí táái iséna

<sup>8</sup> sáwí'o umátínkénka'a ááéma túwa'naa íníye. naaémba kemá kwaási úrandako ókwará'a kúmóndara'a máyaiyan-kwaasivinkemba kesááiyavesamo áraire sésamo kesémo aráápai-i'a ónááo. íya ónááoo tuwánanaumne Ísu séna Áánútumpa'o námúnaamo símae kwéiyomba túwáavo séna mináimbá siráiyé.

*ámáán-kawaa-kwaasigonte táákísi máyón-kwaasigonteí kwaasái.*

<sup>9</sup> évakarawai kawé-kwáásí úne sésa kentúma maé iyésa ó'on-kwaasi túma simái sáwí'a umátínkén-kwaasiyavena kwántámai-aimba Ísu simátimena séna

<sup>10</sup> kae-kwáásígórai moóráwai ámáán-kawaa-kwaasigon-ivo moóráwai táákísi-ontamba

máyáin-kwaasigo isasarái anóm-bono'-naumpa'a námúnaa séyáe sésarai iyóyamba

<sup>11</sup> áamáán-kawaa-kwaasigo koku'á ména kwenáúma maé iyéna séna Áánútuwo kemá évakarawai ontembá íma kwéumpo entávé'a súwi kwésune. umóyámbó maésamo kampa'ó kwésesamo aarai-úmóyámbá maésamo ombá kemá íma mirá kwéune. maa máyáiwai táákísi máyáin-umoyan-kwaasi intembá kemá íma mirá kwéune.

<sup>12</sup> aasiyaasi-sóntáará'á kae-kae-táwai monotávé'a imáyáa é'a íma toómbá kwénaumne. aasiyaasi-kígáúgóná sontaará'á mayáúnda-yantaa'a taaínke'a kemá avaréiyaimba maé'a moóráma embá áma'mae'a kwéiyune sisaná

<sup>13</sup> táákísi máyáin-kwaasigo moóráva'a koku'á ména aigaemá éna kívairena séna Áánútuwo kempímbá sáwí-imayaa kwáyáivo arumbá umásinkao siráiyé.

<sup>14</sup> Ísu mináímbá simátimena séna ísáaro. Áánútu táákísi máyáiwaina sáwí-imayaa mayáúwáísana Áánútuwe tágárotamai maéna kwená naaópa'a kwisaná áamáán-kawaa-kwaasigo kwempímbá sáwí-imayaa úwoi kwáyáísana kwená naaópa'a kuráiyé. anón-kwaasi úne síyawaima Áánútu túwí'a mórúna tuwánívo Áánútu aísamaivimba máyáawaima Áánútu túwí'a maimaé iyíníyé Ísu siráiyé.

*Ísu iyámpói kawé'á umátínkarain-kwasai.  
Mátíyu 19:13-15, Mááka 10:13-16*

15 simátimuwasa évakarawai Ísu tátorena kawe'á umátinkainkwae sésa iyámpói tí'maesa tuwasá kwená kwayó-kwaásí tuwánésa kóro suwaná

16 Ísu miníyámpóiyávéna tááyena séna teró. íma kóro sé'a tiyuwáiyasa kesópa'a iyámpói úwoi teró. miníyámpói kesópa'a tentembá Áánútu kwená kwaási kawááimba miráráan-umai kwégawaaimba iyámpói kesópa'a tí-amba íma ítátinkaaro.

17 árai'a simátime'a sé'a Áánútuntavesamo sésamo iyámpóiraan-umai kenká'á kwégawaa-onemo síyanamo éna miwírá'á kawááinivo ímo mirámó síyawaimo éna íma kawááiniye Ísu siráiyé.

*óísankwara-kwaasigona kwaasái.*

*Mátíyu 19:16-30, Mááka 10:17-31*

18 súwana moóráwai Yútaa-kwaasiti anóndako Ísunopa'a téna séna anóndakoo kawe'ná'á óne. nóra umáíya aúnái'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ónaumno súwana

19 Ísu séna kentávái nóra séwa kawe'ná'á óne kwéseno. mimbóráwái Áánútu kweyáá kawe'ná'án-íye.

20 Áánútuna áamáamba á'a ísaraane. minámáámbá aúváivimba agaimaréna séna íma aarai-úmóyámbá oró. kwaási tínkamiyasamo puwónááoni'a íma oró. íma umóyámbá máyáaro. íma kampar-áímbá simátinkaaro. kentinóvowi túwí'a anómba oró siráiyé súwana

21 mindákó séna minámáámbá kesí iyámpóirakemba ísare'a pó'a kawe'á úmae kwéiyune súwana

22 Ísu iséna séna kawé'á éma moórá-yantaa'a íma kawé'á uráampo ená náaindaamba ó'on-kwaasi kwétime óntamba mairé ímo makéwai tímатуwenana ená kawé'-méyámbá Áánútu kwíyómpa'a ankáníye. tímатуwemo e kesínaaemba kwaráníyone súwana

23 mináímbá iséna sáwíva'-naaindaamba makóntavena anón-imayaa úwana arunkó sáwí'a uráíye.

24 arunkó sáwí'a kwéuwana Ísu awánéna séna sáwívar-oisambo makén-kwaasi Áánútumo kwená kwaási kawááipa'o kwíyamba umbaí táníye.

25 moórá-poigo áwí'a káámeri mimpóigó kwaigóná avaapimbá íma kanaán-umai kóveraniye. káámeri-poigomo kwaigóná avaapimbó kóverainkakai sáwívar-oisamba makén-kwaasi Áánútu kawááipa'a kosinó súwasa

26 mináímbá iséna áísaq esa séna umbaí taintávái nóran-kwaasiya Áánútu kawááipa'a ménaaoo suwaná

27 Ísu séna kwaási miwítí mayáínéí íma meéyámbarésa kónááovo Áánútu úwoi kanaán-umai mégwétinkaiye súwana

28 Pítáa séna isaaó. kentáási naaópa'a tuwéta enánaaemba kwégwaraumne súwana

29 Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a Áánútu kwená kwaási kwégawaaintavesa imáyaa ombá naambáru'a tuwésa tuwaínímbáá'a tiyuwésa tuwaaísái tiyuwésa tinóvowi tiyuwésa táánimbaa'a tiyuwésa tiyáámúmbaa'a tiyuwésa miráumaimo túwáawaina anondáma

30 marapá'ó máyáanka'a túwáán-tantaa'a mirán-tántáá'á sáwíva'a mémaesa naaén-kanaa

aúnái'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ónááowe Ísu siráiyé.

*Ísu kwemó puwíníntavena siráin-kwasai.*

*Mátíyu 20:17-19, Mááka 10:32-34*

<sup>31</sup> Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena moórá-ayampa'a tinkarena simátimena séna maisáaro. Yérúsaremu-naopa'a konanayá naaóvá'ó Áánútun-aaimo simátímakowaimo kwaási úrandakon-aaí agaimakáan-aimba paáriníye.

<sup>32</sup> kembá sí'mai ó'onkaa-kwaasi tímíyasa kanaárá'a kwésinkesa simái sáwí'a umásinkesa tuwirááíma kwisinkésa

<sup>33</sup> súwírúku'a nésa sínkamiya'a púwónasa utamásinkaiya'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne Ísu súwasa

<sup>34</sup> kwená kwayó-kwáásí nóin-aintavena síiyó sésa mináínkóná ááimbo aúpá'ó kwáyontavesa íma ísámai kawer-ésa Yérúsaremu-naor-ampa'a kuráawe.

*Ísu aúramba kavíkwaimba kawé'á umánkarain-kwasai.*

*Mátíyu 20:29-34, Mááka 10:46-52*

<sup>35</sup> Ísu aampa'á kúmba Yéríko-naor-egwaa'a kúwana moóráwai aúramba kavíkwai óntamba inaai simái mayánáe séna aanéiva'a kumbéna kwéinaai séna

<sup>36</sup> sáwíva-kwaasimo tésamo kínkimbo sumbá iséna nááwíya'o súwasa

<sup>37</sup> Ísu Násáretivakewai kwétiye suwaná

<sup>38</sup> anónka'a séna Ísuwo Tévítin-andarakewai ómpo arumbá umásinkao súwasa

39 aiva'á tun-kwáásí áwáá'a aéésa sésa aais-  
eraaó suwaná mináimbá ivá kwétuwena ó'omba  
anónka'a séna Ísuwo Tévitin-andarakewai ómpo  
arumbá umásinkaaó súwana

40 Ísu aampa'ó kweémáyomba kwená egwaa'á  
kousásinena séna áí'mae teró súwasa áí'maesá  
egwaa'á tuwaná Ísu áísaa ena séna

41 nóin-tantaara embó arááímo táínda-yantaa'a  
umánkanaumno súwana anóndakoo súramba  
kawe'á umásinkaaó súwana

42 Ísu séna kentávái kanaán-umai súwa'naa  
íníwaiman-íye sénda póna aúramba kawe'á íno  
súwana

43 avekáámbá aúramba kawe'á umái awánéna  
Ísun-ánaaemba kwa'mái kwégwena Áánútu áwí'a  
mósá marówasa sáwíva-kwaasi awánéna Áánútu  
áwí'a mósa makáawe.

## 19

### *Sákíyasina kwaasái.*

1 Áánútu áwí'a mósa marówana Ísu Yéríko-  
naopa'a kóyaaítanae séna kumba

2 moóráwai áwí'a Sákíyasi táákísi-ontamba  
máyon-kwaasiti anón-kwaasigo póna sáwívar-  
ontamba makéna

3 Ísumba awánanae séna úmba sáwíva-kwaasi  
úyatukowana ákí-kwaasigo póna íma kanaán-umai  
awánéna

4 maanámp'á tíníyone séna minkwáási  
tínaaempakemba aiva'á úya'mai moórá-taiva'a  
usáatena máyowana

5 Ísu mintáigó ááimpa'a kwéna mósa awánéna  
séna Sákíyasiyo ená naaúmpa'a kónaumpo  
avekáámbá marapá'á kumuwo súwana

6 aamoí umásuwena avekáámbá marapá'á mórúna tuwéna kunáí'maena kwená naaúmpa'a kúwasa

7 minkwáásíyómbá awánésa tirunkó sáwí'a úwasa sésa sáwí'a in-kwáásígóná naaúmpa'a kwégwiye suwaná

8 Sákíyasi kwená naaúmpa'a mósá ankena Ísoigontavena séna anóndakoo kesí óísamba avumpimbá taaínkaakai uré'a évaka'a ímo makáan-kwaasi timé'a évakarawai kampa'á simátiyuwe'a óntamba umóyámbá mairáunda pó'a éiyain-eiyain-umai tíma'mae'a kónaumne súwana

9 Ísu séna ívé'a maandáúmpá'ó máyáan-kwaasi kawer-ámpá'á métinkaumne. Ááváramu aísavutantambo uráandayave'a mirá kwéune.

10 kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai enkáán-kwáásí tivakáá-umai sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métínkaandayave'a kunkáumne Ísu siráíye.

*siyáánkai-kwaasiti kwaasái.*

11 mináímbá ísówana Ísu Yérúsaremu-naor-egwaa'a kúwasa kwesé kun-kwáásí imáyáa ésa sésa Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaimba sáwíyanka'a paáriníye suntavéna kwántámai-aimba simátimena

12 séna moórá anóndakon-aaí ísáaro. kámááni-kwaasi némpe'-marava'a máyáawana kotísaa onasamó kanaán-iye síya'o é'a kesí kwaásira'a takárákwiyonae séna

13 kwená mayái-kwáásí siyáánkai-kwaasi tááyaisasa tewaná óntamba kae-támayo-tamayo'a

tiména séna koméraana'a minóntánkákémbá  
mayáí kwémayewa'a té'a évakar-ontankwara'a  
tamáyáano séna kówisasa

14 kwenamááraawi tíyántavesa umánkesa  
kámááni-kwaasi kosimátíme'a sé'a kentáará'á íma  
takárákwiyiniye kosimátíméro sewasá kuráawe.

15 ánivo minánóndákómbá kárákwiyi-mayai  
áméwana koyauweréna téna ááéma óntamba  
tímakain-kwaasi tááyaisasa tewaná séna  
tímakeanda-ontankakemba nóraumai-ontana  
mairáao sisaná

16 aiva'á ámakaiwai téna séna anóndakoo  
símakaanda-ontankakemba mayáí kwémae'a  
moórá-unan-ontamba mairáumne sisaná

17 anóndako séna kesí mayáí-kwáásígó  
kawe'á óne. sáwíyan-tantaaka'a kawe'á umái  
kárákwiraanda po siyáánkai-nao-kwaasira'a  
kárákwiyuwo sisaná

18 moórá-mayai-kwaasigo téna séna anóndakoo  
símakaanda-ontankakemba mayáí kwémae'a  
siyáánkai-tamayor-ontamba mairáumne sisaná

19 ánivo éva'aasei-nao-kwaasira'a kárákwiyuwo  
sisaná

20 moórá-mayai-kwaasigo téna séna anóndakoo  
símakaanda-ontamba ampantavímbá mú'úmai  
aúpá'á makáunda po mayáníyone.

21 emá asirayán-kwáásí éma ímo makáanda-  
yantaa'a kwémae úwoi kwénaae ó'owiti  
kígauvaken-tomba kwénaana'a pó'a enáároi  
ínkaisé'a úwoi aúpá'á makáunda po mayáníyone  
sisaná

22 anóndako séna sáwí-mayai-kwaasigo  
ónda pó'a kentáváímó séndantemba aái  
simánkanaumne. kentávái se asirayán-kwáásí



éma ímo makáanda-yantaa'a kwémae úwoi kwénaae ó'owiti kígauvaken-tomba kwénaane sénda po

<sup>23</sup> kesí óntambo amápa-kwaasiti óntambo máráan-daumpa'o makáandarakai tiré'a kesí óntankwara aa'wáá-ontankwara'a mayáúsino séna

<sup>24</sup> máyáan-kwaasiyavena séna maanóntámbá mairé'a kae-támayor-ontamba tokáiwaimba áméro sisasá

<sup>25</sup> miwí sésa ímanivo kae-támayor-ontamba á'a tokáiyé sewaná

<sup>26</sup> simátime'a sé'a sáwíva-tantaaka'o kawé'ó umáímo kárákwisinkaawaima moórá-mora-yantaa'a tíménasa kárákwisinkanaaovo ímo kawé'ó umáímo kárákwisinkaawaivakemba makáan-tantaa'a máyána'a

<sup>27</sup> kesí namuro-kwáásí kentáará'á íma kárákwiyiniyone siráawai tí'mae'a kesópa'a tiré'a tínkamiyasa púwóro siráiyé Ísu siráiyé.

*Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.*

*Mátíyu 21:1-11, Mááka 11:1-11, Yóni 12:12-19*

<sup>28</sup> Ísu mináímbá simásuwena aiva'á Yérúsaremu-naor-ampa'a kúmba

<sup>29</sup> Óríve-omakar-egwaa'-naokai moórá Pétévasi-nao'a úwana moórá Pétáni-nao'a úwana minkáé'-náór-egwaa'a kwéna kwená kwayó-kwáásírái kae'á máti'marena séna

<sup>30</sup> epín-dáópa'a kurékai moórá-poigo áwí'a tónki koawáneyambo kwaásimo ímo ayáákainda-poi ándáma iyátuwekai áí'maekai tekaiyó.

<sup>31</sup> moóránakomo tuwánénamo nóra óyáekai  
óyómo sínakai anóndako ayáá'mae'a kónáe siyé  
simámékaiyo súwasarai

<sup>32</sup> kuyaná súntemba mimpóí máyowasarai  
koawánésarai

<sup>33</sup> ándáma koiyátúwóyana mimpóígó avowámá  
awánéna séna nóra sékai mimpóígóná ándáma  
kwéiyatuwaaiyo súwasarai

<sup>34</sup> mindárai sésarai anóndako ayáá'maena  
kwínkwáe simásuwesarai

<sup>35</sup> áí'maesarai Ísunopa'a tuyasá kwená kwayó-  
kwáási paákár-únánkwátói ayú'mái mimpóígó  
arósáánumpimba kwandaaí uwí'márówana Ísu  
ayáá'maena kwéguwasa

<sup>36</sup> sáwíva-kwaasi mésa anón-kwaasiye sésa  
paákár-únánkwátói ayú'mái aampa'á uwí'ma'mae  
kwéguwana minúnánkwátóira'a augwétámai  
kwégwena

<sup>37</sup> Óríve-omapinken-ampa'a kumúmba  
Yérúsaremu-naor-egwaa'a kúwasa Ísun-  
ánaaemba sáwíva-kwaasi kwa'maé kwégwesa  
aamoí ésa ó'on-o'om-bayai kawe'-máayái  
mayómba awárontavesa Áánútu áwí'a mósá  
marésa anónkar-anonka'a sésa

<sup>38</sup> Ísóigo ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu  
minkáwááná'á kawe'á kwéumankaiye. Áánútu  
kentááyavena séna paru umái máéro kwésimba  
póna kwenáwí'a anómba kwéiye anónka'a suwasá

<sup>39</sup> misáwívá-kwáásívínkémbá évaka'a ámáán-  
kawaa-kwaasi sésa anóndakoo enánaaemba  
kwa'maé kwénaaon-kwaasiyavai se aaiseré  
nááóro siyó suwaná

40 Ísu séna simátíme'a sé'a ímo aaimó senkákái maanóntánkó kentáváiyé séna aai sisinó Ísu siráiyé.

*Ísu arumbá umátínkarain-kwasai.*

41 Ísu Yérúsaremu-naor-egwaa'a kwéna awánéna kwaásiti ivi'á téna séna

42 paru umái kwémaewaina ááimba íma ísámai kawer-uráawe. ísarekaankasi paru umái máésino. ívé'a íma kanaán-umai kwéisaawe.

43 kentí namuro-kwáásí tésa kentí naaópa'a taúkúmakesa maramá u'mái ontavímbá kari'á tásuwesa

44 kentí aarai-iyámpóígwara'a kwétinkamesa kentí naambá tawísíyuwanaaowe. Áánútu kawer-ámpá'á métinkanae séna tisa'á tínaaemba umánkáamba pósa kentí namuro-kwáásí tésa mirá ónááowe Ísu siráiyé.

*Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.*

*Mátíyu 21:12-17, Mááka 11:15-19, Yóni 2:13-22*

45 Ísu mináímbá simásuwena Yérúsaremu-naopa'a anóm-bono'-naumpa'a iyéna mono'-náúmpá'ó meéyámbó kwémayon-kwasai uti'mátuwena

46 simátimena séna Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna mindá kesí naambá Áánútumpa'o námúnaamo sen-dámbán-íye agaimaréna siráiyé. ánivo umóyán-dáúmpá'ó ontenkáámbá uráawe Ísu siráiyé.

47 aasiyaasí anóm-bono'-naumpa'a Ísu simátíma'maena íyúwasa mono-káwáá-kwáásíyé

ámáámba sun-kwáásiyé anón-kwaasiye Ísuna  
ámááyu-aimba kwésuwasa

<sup>48</sup> úwoi-kwaasi sáwíva'a Ísun-aaí ísámae  
kwéiyuwasa tuvuwónááon-amba íma kanaán-  
umai avakáá uráawe.

## 20

*nááwa ai'mákaisa tiráano siráan-kwasai.  
Mátiyu 21:23-27, Máaka 11:27-33*

<sup>1</sup> moórá-tawai Ísu anóm-bono'-naumpa'a  
uména Áánútuna áséi-kwasai kwésimatimuwasa  
mono-káwáá-kwáásiyé ámáámba sun-kwáásiyé  
Yútaa-anon-kwaasiye tésa

<sup>2</sup> sésa nááwa ai'mákaisa tiréwa nááwampinkena  
mairéwa égési-mayai kwémayaanda simásimiyo  
suwaná

<sup>3</sup> Ísu séna aiva'á moórá-aimba tísaa ona'á  
simásíméro.

<sup>4</sup> ááéma Yóni nombá pétinkaraiwaima Áánútuwa  
simámakaisana nombá pétinkarai. kwaásiya  
simámakaawana nombá pétinkaraiyo súwasa

<sup>5</sup> miwímá keáimbá sésa nórayaawa sénaumno.  
Áánútu simámakaisana nombá pétinkaraiyemo  
senanayáámó éna nóra séra Yónin-aaíyave'a íma  
áraire siráao síníye.

<sup>6</sup> kwaási simámakaawana nombá  
pétinkaraiyemo senasayáámó ésa úwoi-kwaasi  
sínkamonaawe. úwoi-kwaasi sáwíva-kwaasi  
Yónintavesa sésa Áánútun-aaí simásímakawai  
uráíye kwéseмба pósa óntantamba mairésa  
sínkamonaawe.

<sup>7</sup> Ísuntavesa sésa emó sísaá ónda-ainta íma  
ísaraumne suwaná

8 Ísu séna ímo simásimiya'a nááwampinkena mairéra'i. égési-mayai kwémayaunda-aimba íma simátimenaumne Ísu siráíye.

*ándá-aran-kigaura'o taviyéwaiti kwaasái.*

*Mátíyu 21:33-46, Mááka 12:1-12*

9 Ísu kwántámai-aimba simátimena séna moóráwai ándá-aran-kigau úmarena ayáatáaka'a ó'om-barava'a koménae séna maankígáúrá'ó taviyíyawaimo é'a kesávái évakar-aramba maé'a évaka'a kembá siyúwáaro simátimena ó'om-bapa'a komáyáísana

10 arambó ávumo kain-kánáá tisaná aanávómá kesí ándá-aramba komayaaó séna kwená kwayó'ná'á ai'maráísana minkígáúrá'ó taviyéwaitopa'a tisasá táto'mai tuvú'maresa ándá-aramba íma ámémba ai'mátuwaawana kówisana

11 aanávómá moóráwaimba ai'maráísana tisasá minkígáúrá'ó taviyéwai táto'mai tuvú'maresa sáwí'a umánkesa ándá-aramba íma ámémba ai'mátuwaawana kówisana

12 aanávómá moóráwaimba ai'maráísana tisasá táto'mai tuvú'marááwana naaemá kúmísasa awéntayuuwaawana kówisana

13 aanávómá séna nóra ónaumno. kesááninko imáyáa ámakaundawaimba ai'maráánana kwínasa kwenáái isánááowe séna ai'maráísana tisasá

14 minkígáúrá'ó taviyéwai awánésa keáímbá sésa aanávómbá ááninko kwétimba póta tuvúwónana puwéna maankígáú íma mayáínata kesáá mayánáe sésa

15 táto'mai ándá-aran-kigauvakemba awéntáyuwesa tuvúwówana pukáíye. Ísu

mináímbá simásuwena séna minkígáúgó  
aanávómá mirá íníye.

16 téna kígaura'o tavíyéwaima tínkaminasa  
puwíyana ó'onkaa-kwaasi kesí kígaura'a tavíyéro  
síníye Ísu súwasa mináímbá isésa sésa íma mirá  
oró suwaná

17 Ísu árimba tuwánéna tísaa umai isánáe  
séna imáyáa oró séna Áánútun-aai aúvái-  
kwandaavimba maarán-áímbá agaimaréna séna  
eróntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa  
sáwí'a kwéiye sésa maisukáawe. aáno  
minóntánkó ávonkaamba uráíye  
agaimaréna siráimba mináíntáv'e imáyáa oró.

18 kwíyamba minóntánk'á tanaambá kovésa  
sáwí'a umái ménaqovo minóntánkó tuvú'mái  
sáwí'a umásuwaniye Ísu súwasa

19 mono-káwáá-kwáásíyé áamámba sun-  
kwáásíyé simbá kentááyávéna siyé sésa táto'mai  
tuvuwónáe sésa umbá amápa-kwaasiyavena táá'a  
kówasa ivátukaawe.

*táákísi-aintavesa áísaa uráan-kwasai.  
Mátíyu 22:15-22, Mááka 12:13-17*

20 ivátuwesa tátoranaaon-kanaa kárákwiyesa  
évakarawai ti'marésa sésa Ísun-aai kwéisaan-  
kwaasimo ontembá té'a áísaa íyana sáwí-  
aimbo sínata táto'mai kámááni-kawaanakonopa'a  
móankanaumne sésa ti'márówasa Ísunopa'a tésa

21 sésa anóndakoo árair-aimba kwése kwaási  
táároi íma inkaisé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye  
táároi íma inkaisé tirumbá airá'mái-aimba íma  
séma Áánútuna aambó kwaráan-aimba arupí  
umái kwésimatimendaya ísaraumne.

22 emá nóra se kwéisaano. kanaarátááwá  
 táákísi-ontamba Áróamáani-kamaani-  
 kwaasiya timénaum. íya timénaumno.  
 timénaundaya Yútaa-kwaasiya kentáásí áamáana  
 araaisénaundaya'iyompo timénaum. íya  
 timénaumno suwaná

23 Ísu miwí tááma iséna séna

24 moórá-ontamba maimái máagaraasinkaaro  
 súwasa maimái máagaraarankowana séna nááwa  
 óikaana uráinkara áwí'a kwáyáiyó súwasa  
 Áróamáani-kamaani-kawaanako óikaamba isaná  
 áwí'a kwáyáiyó suwaná

25 Áróamáani-kamaani-kawaanakondei kwembá  
 áméro. Áánútundej Áánútumba áméro súwasa

26 mináimbá ísówana táá'a kówasa íma aai  
 siráawe. Ísu kwaási túranka'a ména íma sáwí-  
 aimba súwasa pósa íma aai sésa tátokaawe.

*pukémpinkemba usásinanaaon-kwasai.*

*Mátíyu 22:23-33, Máaka 12:18-27*

27 íma tátowasa Sátúsi-monor-aimbo sun-  
 kwáásí púwómpinkemba íma usásinanaaowe  
 kwésun-kwaasi pósa Ísunopa'a tésa

28 sésa anóndakoo naaóvá'á Mósesi séna  
 moóráwai aaraí maimakéna iyámpói íma  
 ankéna púwísana ávákoma maimakéna awaaóná  
 anondáwe séna iyámpói ankáníye siráiyé.

29 moórá-aimba isaaó. moórá-tawai  
 avakaeté-avarawainonda mésa tuwaaómá aaraí  
 maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana

30 kwenánaenkwai kware'á maimakéna  
 iyámpói íma ankéna púwísana

31 kwenánaenkwai kware'á maimakéna  
 iyámpói íma ankéna púwísana mirá eémesa  
 avakaeté-kwaasi putásaawana

32 minínímbá naaémba pukáíye simásuwesa

33 Ísumba áísaa esa sésa mirámó ombá kwaásimo puwíyampinkembo usásinaiya-tawai minínímbá avakaeté-kwaasi tuwainímbá póna nááwa mayáníyo suwaná

34 Ísu séna marapá'á máyáan-kwaasi aaraí máyáawasa kwaai máyáawasa tiyáámúmbaa'a kwétokwaa-esa kwéowe.

35 Áánútu tááyena séna pukémpinkemba usásine'a kwíyómpa'a uménaaowe siráimba minínínákwá'á kwíyómpa'a uménaaomba aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ónááowe.

36 Áánútuna kwayó'nárawa'o kwíyómpa'o mésamo ímo kwévuwontemba minkwáásí mirá ésa íma ókwara'a puwónááowe. pukémpinkemba usásinanaaomba Áánútuna kwaásiman-owe.

37 kwaási pukémpinkemba usásinanaaomba Mósesi mináintávéna agaimakáíye. aúváivimba agaimaréna séna áru-taira'a iramá kaimbá íma mintáímá kágwisana mintáivínkémbá Áánútu Mósesintavena séna Áánútu úne. enaíkwá'ná Ááváramune Áísákaane Yákópone miwítí Áánútu úne siráíye. Áánútú mináímbá siráimba minkáúmbó-kwáásí á'a púwúwasa utamátínkaraambanivo

38 mináímbá siráimba pósa miwí úwoi máyáawe. Áánútu aúranka'a amáparawai máyáawe Ísu súwasa

39 amáámba sun-kwáásí sésa anóndakoo kawer-áímbá simásimakaane suwaná

40 Ísun-aaiyavena táá'a kóntavesa íma áísaa úmaesa iráawe.



*Áánútumo usásinankaiwai Káráísitina kwaasái.  
Mátíyu 22:41-46, Mááka 12:35-37*

<sup>41</sup> íma áísaa úmaesa íyúwana Ísu séna Káráísitima Tévíti-andaraken-kwaasiman-iyé kwésevo

<sup>42</sup> naaóvá'á Tévítima Káráísitintavena séna kesí Ísóigoman-iyé siráimba monor-ímá agaimakón-  
auvai-kwandaavimba Tévíti agaimaréna séna erkesí Ísóigontavena Áánútu séna

kesiyáánúrappa'a asirayán-áyámpá'á

<sup>43</sup> mara'á ména'a ená namuro-kwáásí usáyaaitaanasa miwí ánásanaaowe

Áánútumo siráin-aimba Tévíti siráiyé.

<sup>44</sup> miráumai Tévíti Káráísitintavena séna kesí Ísóigoman-iyé siráimbanivo nóraumaiya kwemá Tévítin-andaraken-kwaasiman-iyé Ísu súbma Káráísiti Tévítina Ísóigoma éna Tévítin-andaraken-kwaasigoman-iyé.

*ámáamba sen-kwáásítí aambá kwaráavo  
siráin-kwasai.*

*Mátíyu 23:1-36, Mááka 12:38-40, Árúku 11:37-54*

<sup>45</sup> sáwíva-kwaasi mináímbá kwéisowana Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna

<sup>46</sup> évaka'o ámáámbo sen-kwáásítí aambá kwaráavo. minkwáásí ayáátáár-ampantama iyésa naaópa'a avuvumpa'á kwénaaowasa pósa kwaási tuwánésa sésa anón-kwaasiman-owe kwésewe. minkwáásí mono'-náúmpá'ó umáyáappa'a anón-kwaasimo maí-áyámpá'á umésa tanómbo kaúvópa'o máyáappa'a kawer-áyámpá'á mésa kawé-tómbá kwénaawe.

47 minkwáási ketor-ínintí óisankwara naankwará'á umóyámbá kwémaesa kwaási suwánésa súwí'a mósá maráígwáe sésa kampakómbá tavisimái-namunaa kwésewe. mirámó owáíná anondá umbai-yántáá'á mayánááowe Ísu siráiyé.

## 21

*ketor-íninkó Áánútumpa'a óntamba tukáin-kwasai.*

*Máaka 12:41-44*

<sup>1</sup> simásuwena Ísu anóm-bono'-naumpa'a ména tuwánómba óntambo túwón-anaveumpimba sáwívar-oisankwara-kwaasi sáwívar-ontamba túwówana

<sup>2</sup> moórá-ketor-ininko íma óisamba makón-ininko téna sáwíyan-ontamba kae-tóyaráámbá tuwómba Ísu awánéna

<sup>3</sup> kwená kwayó-kwáásiyávéna séna árai'a simátíme'a sé'a minkétór-íninkómó túwáin-ontankoma amápa-kwaasimo tukáan-ontankomba usáyaaítaiye.

<sup>4</sup> miwímá sáwívar-oisampinkemba évaka'a tukáavo kwemá sáwíyan-oisampinkemba mútú'a túwáimba póna óisan-iyaaimba méniye Ísu siráiyé.

*anóm-bono'-namba tawisí-áímbá siráin-kwasai.*

*Mátíyu 24:1-2, Máaka 13:1-2*

<sup>5</sup> súwasa évakarawai anóm-bono'-nantavesa sésa kawer-óntánkákémbá úmakaawe. Áánútumba ámakaaan-tantaa'a konaarirí úmakaawata awánéna aamoiyá kwéune suwaná

<sup>6</sup> Ísu séna aáno kwaási tésa awánaan-tantaa'a amápa'a tawísíyuwesa amápar-ontankwarare tawísíyuwanaaowe Ísu siráiyé.

*sáwí-kanaa tíníye siráin-kwasai.*

*Mátíyu 24:3-14, Mááka 13:3-13*

<sup>7</sup> Ísu mináimbá súwasa áisaa esa sésa anóndakoo emó sénda nósa-tawaiya tíníyo. nóran-awaamera ínata séta ákíra'a Ísumo simbá mirá íníyeya sénaumno suwaná

<sup>8</sup> Ísu séna kampar-áimbá isé'a áraire sevó kárákwiyoro. sáwíva-kwaasi tóyo ésa kesúwí'a mágwétesa sésa Áánútumo usásinkaiwai únda póna minkánáá sáwíyanka'a tíníye sénááowe. mirán-áimbá síyawai tínaaemba íma kwáráaro.

<sup>9</sup> áái'o tiyáán-aimba némpakena'i. egwaakéná'i. isáiyana íma táá'a kaíno. mirán-kánáámó tinda mindá íma amápa-tantaa'a ánásai-awaame'aníye.

<sup>10</sup> moórá-ayampa-kwaasimo ésa ó'on-ayampa-kwaasiye áái'a tiyánááowe. moórá-kawaa-kwaasigomo éna moórá-kawaa-kwaasigona amááraayavena usásimbai áái'a tiyáaro sínasa usásinesa áái'a tiyánááowe.

<sup>11</sup> ó'on-o'om-barava'a anóm-barima táníye. ó'on-o'om-barava'a ayawaimá táníye. sáwíva-kwaasi tí'a íníye. kwíyómpa'a ó'on-o'on-tantaa'a paárína'a awané'a táátavai ónááowe.

<sup>12</sup> mintántáá'ó ímo paárínasa keinárawa'a táto'mai sáwí'a umátinkesa mono-náúmpá'á mono-káwáá-kwáásí aaivimbá maitinkésa ándáva'a mótinkanaaowe. kentáváímó

asiramáímo máyáantavesa táto'mai anón-  
kwaasitopare kámááni-kawaa-kwaasitopare  
mótinkesa aái simátinkaiya'a

<sup>13</sup> minánón-kwáásí kesáái simátimenaaoewe.

<sup>14</sup> aaimó simátínkénka'a nóran-aiña sénaumno-  
imayaa íma anómba iyana tirunkó íma umbái  
taíno.

<sup>15</sup> minkánáá kawer-ímáyáá timé'a aái  
tááka'a tínkáana'a síyasa kentí namuro-  
kwáásí íma kanaán-umai kentáái araisésa íma  
usáyaaitanaaoewe.

<sup>16</sup> kentinóvowiye kentiná'awaawiye  
kentinááraawiye kentí kwaásiye tí'maesa anón-  
kwaasitopa'a mótinkesa aái simátinkaiyasa  
keinárwapinkemba évakarawai tínkamiya'a  
puwónááowe.

<sup>17</sup> kentáváímó asiramáímo máyáantavesa  
amáparawai tíyámba umátinkanaaoewe.

<sup>18</sup> mirá ésa íma timambá tínkambai  
ánásanaaoewe.

<sup>19</sup> asiramáímo maé'o é'a kawé'á umái  
ménaaoewe Ísu siráíye.

*sáwí-kanaagona kwaasái.*

*Mátíyu 24:15-21, Mááka 13:14-19*

<sup>20</sup> Ísu mináímbá simásuwena séna Yérúsaremu-  
naopa'a namuro-kwáásí taúkumaraiya'a sé'a  
amápa-tantaa'a tawísíyuwanaaon-kanaa tiyé  
sénááowe.

<sup>21</sup> Yútiyaa-marava'o máyaiyan-kwaasi omápata  
isaaisésa iyónááowe. naaópa'o máyaiyan-kwaasi  
mindáópa'a tuwésa kóyáwé ónááowe. kígauva'o  
máyaiyan-kwaasi íma naaópa'a iyónááowe.

22 minkánáá Áánútu sáwí-meyamba tímínana Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinken-aimba paáriníye.

23 tímúkwarar-inimba ívér-iyampoigwarar-inimba minkánáá sáwí'a ónááowe. Áánútu maankwáásíyávéna áwáá'a tiyínana anón-umbai táníye.

24 ó'om-baravakewai évakarawai ayáátáá'-mankara'nei tínkamesa évaka'a tí'maesa ó'on-o'on-kwaasiti maravá'á mótinkesa ó'onkaa-kwaasi Yérúsaremu-naopa'a kárákwiyesa sáwí'a íyana Áánútu séna kentí kanaamá ánásaiye síníye Ísu siráíye.

*Ísu marapá'á kumínín-kwasai.*

*Mátíyu 24:29-35, Mááka 13:24-31*

25 Ísu mináimbá šimásuwena séna aaváúrá'á kwíyónka'a oká'á ó'on-o'on-tantaa'a paáriníye. marapá'á ó'on-o'om-bapaken-kwaasi umbaí tiyáníye. uwí-nónkó anónka'a áái kwésena tuvántááva ínasa kwaási inkaisénááowe.

26 kwíyónko tora'naára'a ínasa kwaási sésa nóra íníyo sésa tiyántámbá kwétainasa táátavai kwéesa anón-imayaa ónááowe.

27 kemá kwaási úrandako anón-asirayankwara ságayankwara'a ainámpímbá kúmóna'a suwánanaaowe.

28 kemó sún-da-yantaa'a ááimba ásámai paárína'a mósá awánanaaowe. Áánútu kawer-ámpá'á métinkanin-kanaa sáwíyanka'a tínimba pó'a to'mayaa umái mé'a mósá awánaaro Ísu siráíye.

29 Ísu mináímbá simásuwena séna moórá-tai naí-táigó áwí'a víki mindágwara ó'on-taigwara'a imáyáa oró.

30 aráságáyómó agayáínda awáné'a sé'a áú'o sínín-kanaa sáwíyanka'a tíniye sénááowe.

31 mirámó intembá kemá sún-da-yantaa'a ína'a awáné'a sé'a Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba sáwíyanka'a tíniye sénááowe.

32 árai'a simátíme'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi évaka'a íma pukáiyanka'a kemó sún-da-yantaa'a paáriniye.

33 kwíyómba maramá ánásainana kesáái íma ánásena úwoi kwaíkwai'a íniye Ísu siráíye.

34 Ísu simásuwena séna kentúra'a kárákwiyoro. uwo'aó'-nómbá né'a kavóná mé'a marapá-tántáá'á anón-imayaa ováínivo. mirámó kwé'o é'a íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnnavainivo kárákwiyoro.

35 kivo'o aumakáawanamo ímo imáyáa imbó kwaígomo tavágwintemba ó'on-o'om-baravaken-kwaasi íma kwéisenka'a kumúnnavainivo

36 kárákwiyoro. námúnaa símae kwéiyiyana kemó sún-da-yantaa'a kentópa'o tína'o é'a asir-amái é'a kwaási úrandako súranka'a ménaaowe Ísu siráíye.

37 minkánaávímbá aasiyaasi-táwai Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména kwenáái simátíma'maena kwéiyena enónka'a máápa'a kumbéna Óríve-omapa'a no'wáámba umaí'mai kwéuwasa

38 sáwíva-kwaasi aaváyaavimba ááéma Ísun-aaí isánáe sésa anóm-bono'-naumpa'a umaí'mai'a úmae iráawe.

## 22

*Yútási Ísuna kuntaru'á mairáin-kwasai.*

*Mátíyu 26:1-5,14-16, Mááka 14:1-2,10-11, Yóni 11:45-53*

<sup>1</sup> naaová'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánómbá ímo intóráin-tantaakwaara-pereti kwéagayon-kanaama sáwíyanka'a túwasa

<sup>2</sup> mono-káwáá-kwáásíyé áamáamba sun-kwáásíyé Ísuna áamáayu-aimba suwaná úwoi-kwaasiyavena táá'a kówasa íma avora'á tátoranaumne siráawe.

<sup>3</sup> suwaná Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkewaj áwí'a Yútási moórá-awi'a Isakérióti póna Sáátáanigo kwenarumpimbá koména imáyáa amúwana

<sup>4</sup> mono-káwáá-kwáásítópare mono'-náká'ó kárakwirowaitopare kwéna séna túwa'naa ona'á Ísumba tátoranaaowe súwasa

<sup>5</sup> isésa aamoí kwéesa sésa mirámó indaméyámbá óntanta aménaumne suwaná

<sup>6</sup> Yútási owé séna ímo kwaásimo mépa'o é'a nóraumai Ísumba agaráátínkáanasa tátoranaaaimayaa ááimba ásámai uráiyé.

*tíyótaasa í-tánómbá kauráan-kwasai.*

*Mátíyu 26:17-25, Mááka 14:12-21, Yóni 13:21-30*

<sup>7</sup> Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwaara-pereti kwéagayon-kanaa túntemba tíyótaasa í-tánónkánáá sipisípi-araa'a tuvú'mái kwégauvunka'a

<sup>8</sup> Ísu Pítaante Yóninte ti'maréna séna tíyótaasa í-tánómbá kogwégauviyata komandaanó súwasarai

9 mindárai sésarai náávara kogauvóyauyo suyaná

10 Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kwíyana moóráwaimo nonánámo maimaénamo kwíndawaimba kóánaaemba kwáráakaiyo. kwemó naaúmpa'o iyínanamo

11 naankó avowámó máyáinakai kosimámekai anóndakoma áísaa ena séna kesí kwayó-kwáásíyé náán-ayampara tíyótaasa í-tánómbá nánaumno kwésiye kosimámékaiyo.

12 kwemá avóvomayaa'-nankomba anón-ayaampa'a agaráátinkaniye. kísuvu'o umándanaaon-tantaa'a mimpímbá kwáyáiye. amápa-tantaa'a arúsámarekai minká'á kausínkáakaiyo súwasarai

13 mindárai isésarai Yérúsaremu-naopa'a kwésarai Ísumo sún-tantaa'a kwáyowasarai minká'á tanómba mágauwankaraaiye.

*Ísu kwená kwayó-kwáásí toómbá tímakain-kwasai.*

*Mátíyu 26:26-30, Mááka 14:22-26, 1 Kórínti 11:23-25*

14 tanómba nánááon-kanaa túwasa Ísuwe kwená aantá-kwaasiye toómbó naivá'á komáyówana

15 Ísu simátimena séna sáwíyanka'a sí'a índai'a umásinkanaaon-kanaa íma tiráina'a ááéma tíyótaasa í-tánómbá keinárawate nánaumne-imayaa úmae iráunda ívé'a minkánáá paárimba póta nánaumne.

16 simátime'a sé'a marapá'á maantánómbá íma ókwara'a nánaumpo Áánútu kwená kwaási



kwégawaaipa'a maantánónkóná ááimba avora'á  
kwáyaina'a nánaumne séna

<sup>17</sup> ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba  
maisoréna Áánútumpa'a súwi séna maimái  
moórá-mora-umai naaró.

<sup>18</sup> simátíme'a sé'a ándá-aran-domba íma  
nánaumpo Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a  
mé'a ókwara'a nánaumne séna

<sup>19</sup> péréti maisoréna Áánútumpa'a súwi séna  
topámbai tímatuwena séna mindá kesúman-ivo  
keinárawatave'a ísámai kesúma tuwánaumne.  
miráumai kentáv'é'a imáyáa kwée'a námae iyóro  
súwasa

<sup>20</sup> toómbá násúwówana ándá-aran-dombo  
kwáyon-anaveumba maisoréna pérétimo  
timúntemba miráumai ándá-aran-domba tiména  
séna mindá kesí naaemán-iyé kesí naaemá  
keinárawatavena kumínimba póna Áánútu séna  
kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áímbá  
simái tarúmakaisa'a miráumai kentáv'é'a imáyáa  
kwée'a námae iyóro.

<sup>21</sup> kembó namuro-kwáásírá'ó agaráátinkaniwai  
keséya ména toómbá kwénaiye.

<sup>22</sup> naaóvá'á Áánútu séna kwaási úrandako  
puwíníye siráintemba pó'a púwónana namuro-  
kwáásímó agaráátinkaniwai sáwí-meyamba  
mayáníye Ísu súwasa

<sup>23</sup> kwená kwayó-kwáásí keáímbá sésa nááwa  
mirá ínísana siyó siráawe.

*aiva-kwáásítí kwaasái.*

<sup>24</sup> Ísuna kwayó-kwáásí keáín-keaimba sésa  
kentáávínkémbá nááwa aiva-kwáásí-í'a íníyo  
kwésuwana

25 Ísu séna marapár-ánón-kwáásíyómbá usáyaaitamai asirayán-áímbá simáti simati kwéuwasa kwenkóyai kwentáyai'a ésa sésa kentáásí anón-kwaasi kawé'á kwéowe siráawe.

26 keinárawa'a miráumaimo anón-kwaasimo on-tembá íma mirá oró. keinárawapinkemba anómba ménae síyawai amáparawaiti mayái túwa'naa oró. usáyaaitanae síyawai ó'owiti kwayó'á márááro.

27 marapá-kwáásívínkémbó toómbó ménamo kwénaiwai anón-kwaasin-ivo kísuvu'o kwéumamiwai sáwíyan-kwaasi imbánivo kemá kentí anóndako íma mirá é'a kentí kwayó'nákáání'a kwéune.

28 mirá úna'a kembó sáwí'o umásínkáanka'a kesé mé'a íma siyukaawe.

29 kesivo kentávéna séna kwaási kawááuwu siráintemba keinárawatave'a mirán-áímbá simátimenaumne.

30 kwaási kawáá ondará'á mé'a toómbá kwéne'a kawáá ondará'á mé'a Ísareri áánimbaa'a sísamaivakemba kae'a kumbaimái-aanimbaati minándárákén-kwáásí táái isé'a taaínkaa'a ónááowe Ísu siráiyé.

*Pítaa ánaaemba umásinkaniye siráin-kwasai.*

*Mátíyu 26:31-35, Mááka 14:27-31, Yóni 13:36-38*

31 Ísu Sáímonimba arumbá umánkena séna Sáímoniyo isaaó. owáímó to'máímo tuvimpí owanamó arú'ó marapá kúmíساسamo anónka'a mósá máyáantemba kawé-tántáá'á mósá maé'a sáwí-yantaa'a úwoi kwáyaindayavena Sáátáánigo tísaa umai isánáe sína'a

32 mindáyave'a Áánútumpa'a námúnaa sé'a kesémo aráápamai máyaanda siyuwáanavo sé'a

námúnaa siráumne. emá siyuwé koyauweré kesí kwaási asiramátinkaaó Ísu súwana

<sup>33</sup> Pítaa séna Ísóigoo ándáva'o áí'maesamo kwíya'o é'a kesé kóyauye. tuvuwíyamo puwína'o é'a kesé puwóyauye Pítaa súwana

<sup>34</sup> Ísu séna Pítaao simáme'a sé'a ívé'a kokórigo íma áái siráindara'a emá kaumborá'á kentáyái se íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu Pítaantavena siráiyee.

<sup>35</sup> Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásíyávéna séna óntambo inaaínaaimó síí-únámbá íma maimaé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a tísamai anáamba íma maimaé'a koró mináímbá ááéma sé'a tí'mákaunda moóra-yantaatave'a aáváán-kuráina'iyo súwasa miwí sésa ímaniye suwaná

<sup>36</sup> Ísu séna ívé'a óntan-unamba makáiyawai minúnámbá maimaésa koró. toón-únámbá makáiyawai minúnámbá maimaésa koró. taanasatama íma makáiyawai miwítí paákákén-únánkwátói ó'owima tímésa óntamba mairésa taanasatama meeyán-uresa koró.

<sup>37</sup> simátíme'a sé'a naaóvá'á Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba Áísáya agaimaréna séna

erái'maesá sáwí'a uráan-kwaasi ermépa'a móankaraawe agaimaréna siráimba kentávéna siráimba póna paáriniye Ísu súwasa

<sup>38</sup> kwená kwayó-kwáásí sésa Ísóigoo kae-tánasatama makáumne suwaná kwemó sún-ainkona ááimba íma ísóntavena séna á'aniye Ísu siráiyee.

*Ísu Kétésémaniva'a siráin-kwasai.  
Mátíyu 26:36-46, Mááka 14:32-42*

39 Ísu simásuwena máápa'a kuména Óríve-omapa'a umaé'mae kwéuntemba iyúwasa kwená kwayó-kwáásí ánaaemba kwa'maésa

40 iyúwana Ísu simátimena séna Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyáváínivo Áánúmpa'a námúnaa seró séna

41 tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútu anónnda'an-iyé séna mara'á kumbaéna námúnaavinkemba

42 séna kesivoó embó ankáinamo e maanúmbái-yántáá'ó kesópa'o tínimba maisiyuwéma ánivo kesí imáyáa íma kwáréna'a ená imáyáa kwáráano súwana

43 Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai paaréna asiramánkarowana

44 arunkó anón-umbai tówana Áánútumpa'a námúnqa asiramái kwésuwana umisimá naaeráámbá marapá'á úmae kumúwana

45 námúnqa simásuwena usásinena kwená kwayó-kwáásíráútópa'a téna tayuwánómba tirunkó umbái tówasa tuún-kwaigurówana

46 tayúsena tasimátimena séna tuúmó kwáyáamba usásine'a námúnaa seró. Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyáváínivo Áánútumpa'a námúnaa seró Ísu siráiyé.

*Ísumba tátokaan-kwasai.*

*Mátíyu 26:47-56, Mááka 14:43-50, Yóni 18:3-12*

47 Ísu mináímbá kwésuwana sáwíva-kwaasi kwétuwana Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yútási kwemá misáwívá-kwáásívimbá

aiva'á téna Ísumba parugará umánkaindayavena  
Ísuna egwaa'á túwana

<sup>48</sup> kampakómbá kwéuntavena Ísu séna Yútásiyo  
kemá kwaási úrandakomba kesí namuro-  
kwáásírá'ó agaráátínkéndayavai parugará  
kwéumasinkaane súwasa

<sup>49</sup> Ísuwe máyówai moórá-yantaa'o paárinin-  
imayaa ésa sésa Ísóigoo taánasataneiya  
karánaumno suwaná

<sup>50</sup> Ísuna kwayó-kwáásívínkémbá moóráwai  
taánasata maimaéna aiva'-mónó-káwáánákóná  
kwayó-kwáásígón-áá'a agáúsuwswana

<sup>51</sup> Ísu étuwaa'o séna minkwáásígón-áá'a maimái  
kawe'á umánkaraiye.

<sup>52</sup> kawe'á umánkowasa mono-káwáá-  
kwáásiyé mono'-nánká-káwáá-kwáásiyé anón-  
kwaasiye Ísumba tátoraiyanesa tamáyówana Ísu  
simátimena séna kentáv'é'a umóyán-kwáásímán-  
iye sé'a pó'a taánasatagwara ánáyatankwara'a  
maimaé'a kembá tátoranae sé'a kwétewe.

<sup>53</sup> sáwíva-tawai anóm-bono'-naumpa'a kesé  
máyaundara'a íma kembá tátokaawe. ívé'a kentí  
kanaamá tisa'á tunínkóná asirayánkwará'á mé'a  
kembá tátoranaaowe Ísu siráiyé.

*Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.*

*Mátíyu 26:57-58,69-75, Máaka 14:53-54,66-72,  
Yóni 18:12-18,25-27*

<sup>54</sup> súwasa Ísumba tátoresá íí'maesa aiva'-mónó-  
káwáánákóná naaúmpa'a móankowana Pítaa  
tínaaemba nénka'a teémáyomba

<sup>55</sup> mindánkóná naamaúva'a iramá agaimarésá  
máyówana Pítaa miwísé mara'á tamáyowana

56 iramá kawe'á umái kwégowana moórá-kwayor-arasigo téna Pítaamba takarákéna séna minkwáásígo kwesé máiwain-iyé súwana

57 Pítaa séna ímanivo kemá íma awánáúnda-kwaasiman-iyé súwana

58 sáwíyanka'a moóráwái Pítaamba taawánéna séna kwená kwaásivinkenda'a óne súwana Pítaa séna kemá ímaniye súwana

59 sáwíyanka'a moóráwái Pítaantavena asiramái séna árai'a sune. Kárírivakenda'a póna kwená kwayó-kwáásívínkéndá'án-iyé súwana

60 Pítaa séna emó sénda-aimba íma kwéisaumne kwésuwana kokórigoma áái súwana

61 Ísóigo kwanténa Pítaamba awánówana Pítaa Ísóigo simámun-aimba ááka'a maréna mirá siráinka'a ívé'o kokórigomo ááimo ímo siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúndana'an-iyé síníyone siráimba mináímbá ááka'a maréna

62 máápa'a kuména ávááraumai ivi'á taráiyé.

*Ísumba kanaáráa'a ánkaraan-kwasai.*

*Mátíyu 26:67-68, Mááka 14:65*

63 Pítaa ivi'á tówasa Ísunka'a kárákwírowai kanaáráa'a ankésa tuvuwésa

64 aúrampa'a ampantanéi káátamakesa kwétuvuwesa sésa esávái se Áánútumo usásisinkaiwai úne séndawai ómpo kemá nááwa kwétuvuwuna simásimiyo kwésesa

65 ó'on-o'on-aimba simái sáwí'a umánkaraawe.

*monor-ánón-kwáásítópa'a Ísumba ánkaraan-kwasai.*

*Mátíyu 26:59-66, Mááka 14:55-64, Yóni 18:19-24*

<sup>66</sup> aaváúmá usónka'a Yútaa-kwaasiti anón-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé áamámba sun-kwáásiyé torupamáí máyówasa Ísumba áí'maesa móankowasa

<sup>67</sup> sésa Áánútumo usásinankaiwai Káraísitiya'ona simásimiyo suwaná simátíména'o é'a íma kawé'á umái isánááowe.

<sup>68</sup> moórá-aimbo tísaa ona'ó é'a íma simásimenaáowe.

<sup>69</sup> kemá kwaási úrandako Áánútu asirayáwáíná ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á uménaumne súwasa

<sup>70</sup> amáparawai sésa ewá sé Áánútu ááninko úne kwéseno suwaná Ísu séna á'a sewé súwasa

<sup>71</sup> miwí sésa kwesávái siráimba póta mináíntávéta aavintá mayankéta ó'on-aimbo simánkáamba avakáá únda póta ivatá tuwánaumne siráawe.

## 23

*Ísumba Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.*

*Mátíyu 27:1-2,11-14, Mááka 15:1-5, Yóni 18:28-*

38

<sup>1</sup> mináíntávésa misáwívaráwái usásinesa Ísumba áí'maesa Áróamáani-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátinopa'a máankesa

<sup>2</sup> aaimá simánkesa sésa minkwáásígó Yútaa-kwaasi kampar-áímbá simátimena miwítí imáyáa simái sáwí'a kwéena séna Árómáan-kamaani-anondakomba táákísi-ontamba íma áméro kwésená kwesávái séna Yútaa-kwaasiti kawááná'á é'a Áánútu usásisinkaiwai úne siráíye suwaná

<sup>3</sup> Páírátí Ísumba áísaa ɛna séna Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne súwana

<sup>4</sup> Páírátí mono-káwáá-kwáásíyáwáiyé úwoi-kwaasiyavaiye séna minkwáásígó íma sáwí'a uráisa'a awánáúmne súwasa

<sup>5</sup> asiramái sésa Káríri-ayampa'a kwaásiti imáyáa kwéyavisena minkákémbá Yútiyaa-ayampa'a taména mirá kwéiye siráawe.

*Ísumba Érótinopa'a máánkaraan-kwasai.*

<sup>6</sup> suwaná Páírátí mináímbá iséna séna Káríri-ayampakendara'iyo súwasa

<sup>7</sup> owé mináyámpákéndá'an-iye suwaná imáyáa éna séna Éróti mináyámpákén-káwááná'á póna ívé'a maanká'á Yérúsaremu-naopa'a tamáyáimba póna ai'máráanana kwenópa'a kwínana kwemá isániye Páírátí simásuwena ai'marówasa áí'maesa Érótinopa'a máánkaraawe.

<sup>8</sup> ayáátáaka'a Éróti Ísuntavena kwésun-aimba iséna Ísumba awánaanana ímo awánáúnda-mayai mayáina'a awánanae súwasa Ísumba Érótinopa'a máánkarowana awánéna aamoí éna

<sup>9</sup> ó'on-o'on-tantaatavena áísaa úwana Ísu íma aái súmba úwoi máyowasa

<sup>10</sup> mono-káwáá-kwáásíyé áamáamba sun-kwáásíyé mésa Ísumba simánkón-aimba asiramái suwasá

<sup>11</sup> Érótiye kwená i-kwáásíyé Ísumba simái sáwí'a kwéumankesa kanaará'a ankésa anón-kwaasiti unáánkwátói umánkesa áí'maesa Páírátinopa'a ókwara'a máánkaraawe.

<sup>12</sup> ááéma Érótiye Páírátíye aaisambá sirááyamba pósarai minkánáámá kawé'á



umái máyóyasa Ísumba áí'maesa ókwara'a Páírátinopa'a máánkaraawe.

*Ísumba aráá'a tuvúworo siráin-kwasai.*

*Mátíyu 27:15-26, Mááka 15:6-15, Yóni 18:39-19:16*

<sup>13</sup> máánkarowana Páíráti mono-káwáá-kwáásiyé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye tááyena

<sup>14</sup> séna minkwáásí kesópa'a máanke'a sé'a kwaásiti imáyáa simái sáwí'a kwéiye kwésewe. kentúranka'a áísaa únana simánkáan-ainkona ááimba íma kwáyáisa'a awánáúmne.

<sup>15</sup> Érótiye áísaa úyamba mináínkóná ááimba avakáá uwááekai úyana ai'maráísasa áí'maesa kesópa'a tiráawe. tuvuwíyanamo puwíníni'a uráimba

<sup>16</sup> pó'a i-kwáásí senasá áwíruku'a násúwéwa'a ayúrankanaumne súwasa [

<sup>17</sup> Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá tóyo úntemba moórá-kwaasi tááyowana Páíráti minkwáásí ayúrankowana miwítópa'a kúwana Páíráti séna Ísumba ayúrankanae súwasa]

<sup>18</sup> amáparawai anónka'a sésa ímanivo tuvuwíyana pwínívo Párápásimba ayúrankaaao siráawe.

<sup>19</sup> ááéma évakarawai kámááni-kwaasiye áái'a tíyómba moóráwai áwí'a Párápásima kwemá moóráwaimba tuvuwúwana puwúwasa ándáva'a ánkawasa sésa Párápásimba ayúrankaaao suwaná

<sup>20</sup> Páíráti Ísumba ayúrankanae-imayaa éna simátimuwasanivo

<sup>21</sup> anónkar-anonka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno suwaná

22 Páírátí ókwara'a séna nóra-sawira uráina'iyo. tuvuwíyanamo puwíníni'a íma uráimba pó'a i-kwáásí senasá áwíruku'a násúwéwa'a ayúrankanaumne súwasa

23 anónka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno símae íyún-ainko Páírátin-aaigomba usáyaaitowana

24 Páírátí miwí táái iséna owé séna kemó sentembá oró séna

25 moóráwaimba ayúrankena kámááni-kwaasi áái'o tíyómbo moóráwaimba tuvuwúwana puwúwasa ándáva'a ánkarrowaimba tááyowaimba Páírátí ayúrankena taaira'á tuvuwíyana puwíníye-imayaa untávéna Ísumba i-kwáásír'á tímakaiye.

*Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.*

*Mátíyu 27:32-44, Mááka 15:21-32, Yóni 19:17-27*

26 timúwasa i-kwáásí Ísumba áí'maesa kumbá moóráwai Sáíríni-naopakewai áwí'a Sáimoni kwemá Yérúsaremu-naor-ampa'a túwasa i-kwáásí tátoresá Ísumbo tuvuwónááon-taima áúgwaatarankesa sésa Ísun-ánaaemba tiyó suwaná mirá úwasa

27 sáwíva-kwaasi Ísun-ánaaemba kwa'mái kwéguwasa aaraiyómbá tirumbá umánkesa imá sirésa ivi'á támaesa ánaaemba kwa'mái kwéguwana

28 Ísu kwanténa séna Yérúsaremu-naopakeninintono. íma kesí ivi'á té'a kentí iyámpóiyavaiye kesávaiyé ivi'á taaró.

29 Yérúsaremu-naopa'a sáwí-kanaama tínimba ageíniné ímo iyámpóímo tinkésamo náámbo

tímakaan-inine aamoí kwéesa iyámpói-iyaaimba pó'a inkaisé'a kónaumne sésa aamoí kwéowe sénááowe.

<sup>30</sup> minkánáámó tínimba sáwíyan-omakontavaiye anón-omakontavaiye sésa ááéma pukónáivo kítímae kusiráápao sénááowe.

<sup>31</sup> kemá aúná-tairaani'a únda pósa sáwí'a kwéumasinkaavo keinárawa'a aáyánkayan-tairaamba ombá pósa sáwí'a anómba umátinkanaaowe Ísu siráíye.

<sup>32</sup> Ísu súwasa kae-kwáásí sáwí'a urááyan-kwaasigwara'a tí'maesa Ísunte tínkamonaé sésa tí'maesa

<sup>33</sup> mimbárágó áwí'a a'nómayaampare supa'á kurésa Ísumba taaira'á tuvuwésa évarevar-akwampa'a kae-kwáásí taaira'á tuvúsúmarowana

<sup>34</sup> Ísu séna kesivoó mayáígóná ááimba íma awánaresa kembá sáwí'a kwéumasinkaamba íma imáyáa e sáwí-meyamba íma timé sáwí-imayaa maitiyuwaaó súwasa i-kwáásí sésa kwená unáánkwátói nááwa mayáníyono sésa taaínkaar-urésa aávéima tésa usáyaaitaindawai mayáníye suwasá

<sup>35</sup> kwaásiyomba mésa árimba awánésa Yútaa-anon-kwaasi kanaáráá'a ankésa sésa ó'owi túwa'naa ena Áánútumo usásinkaiwaimo énamo éna kwesávái kwenáúma áwa'naa íníye suwasá

<sup>36</sup> i-kwáásíyé kanaáráá'a ankésa ikaa'ó vón-domba maimaésa kwenópa'a tésa sésa naaó.

<sup>37</sup> Yútaa-kwaasiti kawááná'ó émo e esávái enáúma áwa'naa uwo suwasá

<sup>38</sup> ááéma aúváiima agaimakésa sésa Yútaa-kwaasiti kawááná'án-iye sésa agaimái Ísu

a'nónká-táírá'á mósá makáawe.

<sup>39</sup> mósá marówana sáwí'o uyan-kwáásímó tínkamuyan-kwaasigorai moóráwai Ísumba kanaará'a ankéna séna Áánútumo usásinankaiwaimo émo e enáúma áwa'naa e kenkáígwára'á súwa'naa uwo súwana

<sup>40</sup> moóráwai séna íma mirá siyó. Áánútun-áá'o kwéinkaiseraai mirá íma sésino. kwembó sáwí-meyambo kwéamentemba kenkáígwára'á mirá kwéowe.

<sup>41</sup> kwemá íma sáwí'a uráiwaimba sáwí-meyamba kwéamevo keirái sáwí'a uráuyawainkai sáwí-meyamba kwéumasinkaawe séna

<sup>42</sup> Ísuntavena séna Ísuwo ená kwaási kawáá indará'á kesí imáyáagwara'a uwó súwana

<sup>43</sup> Ísu séna árai'a simáme'a sé'a ívé'a kesé kawé'-mápá'á méniyone Ísu siráiyé.

*Ísu pukáin-kwasai.*

*Mátíyu 27:45-56, Máaka 15:33-41, Yóni 19:28-30*

<sup>44</sup> súwana kwáyá'wái amápa'-mapa'a túnkwena aaváúmá kaapa marówana túnkumba

<sup>45</sup> anóm-bono'-naumpa'a ampanta-óntámá úmakomba taváákaarumai kaesé umágúwana póna Áánútunopa'a iyónááon-amba onta tisuwówana

<sup>46</sup> Ísu anónka'a séna kesivoó kesimambá enayáámpimba kwéto'maraumne simásuwena puwúwana

<sup>47</sup> i-kwáásítí kawáánakó Ísumo puwúmba awánéna Áánútu áwí'a mósá maréna séna árai'a arupí-kwaasiman-iyé súwasa

48 sáwíva-kwaasi koawánanaumne sésa toru-pamáí máyón-kwaasi Ísumo puwúmba awánésa tirunkó umbaí tówasa miwítí naaópa'a kóyáwé uwasá

49 Ísuwemo naaún-kwaasiye Káríri-ayamapakemba Ísun-ánaaemba kwa'maésa Yérúsaremuva'a tirón-inine nénka'a tamésa amápa-tantaa'a awánaraawe.

*Ísumba utamánkaraan-kwasai.*

*Mátíyu 27:57-61, Mááka 15:42-47, Yóni 19:38-42*

50-51 awánowana moóráwai áwí'a Yósépi Yútiyaa-marava'a Árimátíyaa-naopakewai kwemá kawen'á'á arupí umái máyowai Ánútu kwená kwaási kawáá íníye séna amu'maréna póna Ísumbo tuvuwónáe sun-kwáásí tááiyavena íma owé siráiwai kwemá

52 Páírátinopa'a téna Ísun-auma utánáivo simiyó súwana owé súwana

53 Ísun-auma taairakémbá tamaimái aúna-ampantavimba asááumai maimaésa kwaási aúsámakon-ontam-buri-aivimba mámaresa kwaási íma makóm-buri-aivimba mámaresa

54 toómbó aká'maimo to'mayaa un-kánáá Yútaa-kwaasi agándon-kanaa sáwíyanka'a tíníye kwésuntavesa Ísumba utamánkówasa

55 Kárírivakembo Ísun-ánaaembo kwa'maésamo tirón-inimba Yósépi-ánaaemba kwa'maésa tésa Ísumbo utamánkomba taawánésa

56 tayauwerésa áúra'o mápérankanae sésa áséi-kwiyum-basawemba to'mayaa unká'á agándon-kanaama túwana amáámbo sunten-umái úwoi méraawe.

## 24

*Ísu pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.*

*Mátíyu 28:1-10, Mááka 16:1-8, Yóni 20:1-10*

<sup>1</sup> agándon-kanaama úwoi máyówana ánásowasa aaváúmá usónka'a áúra'o mápérankanae sésa áséi-kwiyum-basawemba to'mayaa úmakom-basawemba maimaésa Ísumbo utamánkaropa'a kwésa

<sup>2</sup> awánomba anón-ontamba óikakemba á'a akwátukowasa awánésa

<sup>3</sup> mimbúrí-áírá'á iyúmba Ísóigo Ísun-auma íma kwáyowasa awánésa

<sup>4</sup> anón-imayaa ésa awánomba kae-kwáásírái tógáyáagaya ún-unankwatoi urésarai egwaa'á máyóyasa tuwánésa

<sup>5-6</sup> táátavai ésa kívairowasarai sésarai púwísa'o máankaraam-buri-aivimba íma máyáivo usásinena kóuraivo íma maampímbá avakáá-oro. kwemá Káríriva'a úwoimo máyáinka'a simátímakain-aimba imáyáa oro.

<sup>7</sup> maará séna kembá kwaási úrandakomba sáwí-kwaasira'a timíyasa sínkamiya'a puwé'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne siráiyé suyasá

<sup>8</sup> isésa simátímakain-aimba tááka'a marésa

<sup>9</sup> mimbúrí-áímá tuwésa kwésa Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba moórá kumbaimái-kwaasiye ó'on-kwaasiye mináímbá kosimátimesa

<sup>10</sup> minínímbá moórá Mágátáraa-naopaken-ininko áwí'a Máriaa úwana moórá araámáo kwemá Yémésimba anówama úwana moórá Yóánana úwasa miwísé máyón-inimba Ísuna aantá-kwáásiyávésa mináímbá kosimátímúwasa

11 isésa sésa úwoi kampar-áimbá sewé simásuwesa úwoi máyówananivo

12 Pítaa usásinena isaaiséna utamánkóm-buri-aivimba kokivairena awánómba ampantanéimó asááúmaesamo máutamankaron-ampantawe su'mai kwáyowana awánéna koyauweréna mindáyavena anón-imayaa uráíye.

*Éméyási-naor-ampa'a Ísumba awánaraayan-kwasai.*

*Mááka 16:12-13*

13 anón-imayaa úwasarai mitáwai Ísuna kwaásivinkemba kae'nárai Éméyási-naopa'a kóyáe siráái. mindáópa'a Yérúsaremuva'a ayáátáákakaamba kwáyowasarai Éméyási-naopa'a kóyáe sésarai Yérúsaremuva'a tuwésarai aampa'á kwégwesarai

14 Ísumbo éiron-aimba símaesarai kwéguyana

15 Ísu egwaa'á téna minkáé'náraiye kwéguwasarai

16 awánoyana Áánútu túrampa'a túntinkarowasarai íma aúyamai kawer-uyaná

17 Ísu séna nóin-aina aampa'á símae kwégooiyo súwasarai minká komésarai tirunkó sáwí'a kwéuwasarai

18 moóráwai áwí'a Kéríyópasi kwemá séna ívé-kanaama Yérúsaremu-naopa'a tóyo ésa éiraantantaa'a awánaraavo eyááma íya awánaraano áísaa ena súwana

19 Ísu séna nóra éiraana'iyó súwasarai mindárai sésarai Ísu Násáretivakewaintavairai kwésuye. Áánútun-aaí siráiwai Áánútu aúranka'a

asirayám-báyái kwémaena asirayán-áimbá kwésimasimisata ísaraumne.

<sup>20</sup> kentáásí anón-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé Ísumba tuvuwíyanesa Áróamáani-kamaani-kwaasigomba áméwana owé sisasá taaira'á tuvúwówana pukáiyé.

<sup>21</sup> kesáá Ísareri-kwaasiya séta kentáásí kawáánarí'a éna Áróamáani-kamaani-kwaasi usáyaaitaniyeya siráundaya tuvúwówana pukáiyé. moórá-ainkwara'a kwáyáiyé. tuvúwówana pukáimba kaumbo-táwai maisukáiyé.

<sup>22</sup> évakar-inimbo simásímén-ainta sáátavaiya kwéune. ívé'a aaváyaavimba ááéma utamánkaraapa'a kombá

<sup>23</sup> kwenáúma íma kwáyáísasa koawánésa koyauwerésa tésa sésa kwíyómpakendarai tuwánáúnasaraiya sésarai pukáimpinkemba usásinkaiye séye tasewatá

<sup>24</sup> kentáávínkémbá évakarawai utamánkaraapa'a koawánaawana minínímbó sentembá mirá éna íma kwáyáísasa awánaawe suyaná

<sup>25</sup> Ísu séna sáwí-imayaagwara'a óye. naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai agaimarésa siráan-aintavekai íma ááéma áraire kwéseye.

<sup>26</sup> Áánútu usásinankaiwaimba áí'a índai'a umánkanaaombanivo ságayan-ayampa'a uméniye mirám-biran-aimba Áánútu siráiyé.

<sup>27</sup> Áánútun-aaí aúváívinkemba kwentávésa siráan-ainkona ááimba simátímakaiye. mináimbá Mósesi agaimaréna siráin-ainkwara minkákémbá



Áánútun-aaí sirón-kwaasi agaimarésa siráan-  
ainkwara'a simátímakaiye.

<sup>28</sup> simátimwasarai kuyan-dáókona egwaa'á  
kuyaná Ísu kógwéyaaitowasarai

<sup>29</sup> mindárai tátoresarai asiramái sésarai  
sáwíyanka'a enánivo kesérai méniyone suyaná  
mindáraiye naaúmpa'a uména

<sup>30</sup> toómbá náíyanesa kwéuwana toómbá  
maisoréna Áánútumpa'a súwi séna topámbai  
timúwasarai

<sup>31</sup> awánésarai Ísumba aúyoyana aúyokuwasarai

<sup>32</sup> sésarai aampa'ó túyanamo Áánútun-aaí  
aúváivinkemba simásímisanarai sirunkó anón-  
aamoi kwéiye sirááiye.

<sup>33</sup> mináímbá simásuwasarai usásinesarai  
koyauwerésarai Yérúsaremu-naopa'a tuyambá  
Ísuna kwayó-kwaásí sísamaivakemba moóra  
kumbaimái-kwaasiye ó'on-kwaasiye torupamáí  
máyoomba tuwánoyasa

<sup>34</sup> miwí sésa árai'a Ísóigo pukáimpinkemba  
usásinena Sáimoninopa'a paárisana awánériye  
suwasaráí

<sup>35</sup> mindárai aampa'ó kuyan-áímbá  
simátimesarai sésarai toómbá topámbai simísakai  
Ísóigomba aúyarauye sirááiye.

*Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.*

*Mátíyu 28:16-20, Mááka 16:14-18, Yóni 20:19-23*

<sup>36</sup> mináímbá kwésuyana Ísu paáréna miwítí  
avumpimbá ména aánoumai máéro súwasa

<sup>37</sup> inkaisésa kwaántá sewé sésa táátavai uwaná

<sup>38</sup> Ísu séna íma táá'a kaíno. íma kaer-ímáyáá é'a

39 siyáánarumpin-avigwara sísamaivin-avigwara'a awáné'a kentáv'é'a kwemán-iye seró. kwaántá-kwaasi amagwára ayáántánkwará'a íma kwáyáivo kembá úwoi kwáyáivo suwáné'a sine'á tátoraaro

40 Ísu simásuwena ayáánarumpin-avigwara aísamaivin-avigwara'a agaráátinkowasa

41 anón-aamoi kwéesa táátavai ésa anón-imayaa kwéuwana kwaántán-iye sevó séna Ísu naí-yántáá'á makáao tísaa ena súwasa

42 agaimakón-doyaa'a ámúwana

43 maimái túranka'a naráiyé.

44 násuwena simátimena séna kesé úwoi máyaundara'a maará sé'a kentáv'éna Mósesi agaimaréna siráin-ainkwara Áánútun-aaí sirón-kwaasi agaimaréna siráan-ainkwara monor-ímá agaimaréna siráan-ainkwara'a árai'a paáriníye simátímakaundawe.

45 Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba kawé'á umái isánááontavena miwítí imáyáa kawé'á umátínkaraiye.

46 Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Áánútumo usásinankaiwaimba áí'a índai'a umánkaiyana puwínímbanivo kaumbo-táwai maisuwéna usásinainasa

47 kwená asirayánkwará'á mésa aiva'á Yérúsaremu-naopa'a simátimesa minkákémbá ó'on-o'om-baravaken-kwaasi mósimatim-besimatin-esa sésa kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a tíyana kentí sáwí-imayaa maitiyuwáníye agaimaréna siráiyé.

48 awánaan-aimba simátíma'mae'a koró.

49 kesivo asiramái séna tíméndawaimba

ai'maráanana keinárawate kumbéniye.  
 Yérúsaremu-naopa'a máyaiyana keinárawapimba  
 kumbéna kwíyómpaken-asirayamba timína'a  
 awánaan-aimba simátíma'mae'a koró Ísu siráiyé.

*Áánútu Ísumba airówana iráin-kwasai.  
 Mááka 16:19-20, aantá-kwaasi 1:9-12*

<sup>50</sup> simásuwena Ísu tí'maena Yérúsaremuva'a  
 tuwéna Pétáni-naor-egwaa'a koména ayáándeí  
 káátarena séna Áánútu kawé'á umátinkaiye

<sup>51</sup> kwésimatimuwana Áánútu airówana  
 kwíyómpa'a iyúwasa

<sup>52</sup> Ísuna imáyáa ésa áwí'a mósá marésa  
 tirunkó anón-aamoi kwéuwasa koyauwerésa  
 Yérúsaremu-naopa'a tésa

<sup>53</sup> aasiyaasi-táwai anóm-bono'-naumpa'a  
 kwéiyesa Áánútu áwí'a mósá makáawe.

*Árúku kemá súnda-aimba ánásaiye.*

clvi

**aúná-aimba simái tarúmakain-kwasai**  
**The New Testament in the Kosena Language of Papua**  
**New Guinea**  
**Nupela Testamen long tokples Kosena long Niugini**

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kosena

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files dated 31 Aug 2023

363afe94-0b4c-5e94-bf3b-b68ce841dec7